

BOSNA I HERCEGOVINA
Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava
Bosne i Hercegovine

БОСНА И ХЕРЦЕГОВИНА
Институција омбудсмена/омбудсмана
за људска права
Босне и Херцеговине

Specijalni izvještaj

**o stanju ostvarivanja prava djeteta na dječiji
dodatak u Bosni i Hercegovini**

Banja Luka, juli 2021. godine

Specijalni izvještaj o stanju ostvarivanja prava djeteta na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini

Banja Luka, juli 2021. godine

Izdavač

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine

78 000 Banja Luka/Akademika Jovana Surutke 13

e-mail: bl.ombudsmen@ombudsmen.gov.ba

www.ombudsmen.gov.ba

Koordinatori izrade Izvještaja:

Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine:

Prof. dr. Ljubinko Mitrović

Dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić, dipl. iur.

Radna grupa za izradu izvještaja:

Aleksandra Marin Diklić, koordinatorica radne grupe i pomoćnica Ombudsmena i šefica

Odjela za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Andrea Čaluk, stručna savjetnica u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Hari Hamzić, stručni savjetnik u Odjelu za praćenje ostvarivanja prava djeteta

Tehnički uredio:

Dragan Perić, šef Odjela za informacione tehnologije

SADRŽAJ:

1. UVOD	5
2. METODOLOGIJA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA	8
3. PRAVNI OKVIR	10
3.1. MEĐUNARODNI STANDARDI.....	10
3.2. ZAKONODAVSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI	22
3.2.1. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU BOSNE I HERCEGOVINE	22
3.2.2. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE.....	23
3.2.3. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU REPUBLIKE SRPSKE.....	36
3.2.4. ZAKONODAVSTVO U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE	39
3.3. SITUACIONA ANALIZA.....	40
4. MIŠLJENJE DJECE I MLADIH O SIROMAŠTVU DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI	69
5. GENERALNE ZABRINUTOSTI OMBUDSMENA	72
6. PREPORUKE OMBUDSMENA	76
ANEKS I - UPITNIK UPUĆEN NADLEŽNIM ORGANIMA	78

1. UVOD

Institucija ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine nezavisna je institucija, uspostavljena s ciljem promovisanja dobre uprave i vladavine prava, zaštite sloboda fizičkih i pravnih lica, kako je garantovano Ustavom Bosne i Hercegovine i međunarodnim sporazumima, a koji se nalaze u dodatku Ustava. Na osnovu nadležnosti utvrđenih Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmeni razvijaju svoje strateške ciljeve, kako bi se ostvarila misija i vizija Ombudsmena Bosne i Hercegovine, a to su, između ostalog, što efikasnija zaštita i promovisanje ljudskih prava i saradnja s organima i institucijama Bosne i Hercegovine, kao i saradnja s nevladinim organizacijama i građanima.

U skladu sa Zakonom o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmeni, pored postupanja po pojedinačnim žalbama i registrovanim predmetima, poduzimaju niz aktivnosti i mjera s ciljem zaštite i promocije ljudskih prava, od kojih su svakako značajna istraživanja o određenim pojavama, edukacije, izrada specijalnih izvještaja, učešće na stručnim skupovima na kojima se raspravlja o ljudskim pravima uopšte, davanje mišljenja i sugestija prilikom izrade zakona, strategija i slično.

S tim u vezi, a kada je riječ o ostvarivanju prava djeteta, Ombudsmeni su na sjednici održanoj dana 19.10.2020. godine donijeli zaključak broj Oi-K-SA-112-5/20 da u toku 2021. godine izrade specijalni izvještaj o stanju ostvarivanja prava na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini. Naime, Ombudsmeni u svom radu posebnu pažnju posvećuju zaštiti prava djeteta kroz rad Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece koje djeluje od 2009. godine. Rad Odjeljenja za praćenje ostvarivanja prava djece prevashodno je u funkciji zaštite, ostvarenja i afirmacije prava i sloboda djece u skladu s UN Konvencijom o pravima djeteta. Posebna pažnja posvećena je uklanjanju prepreka za dosljednu primjenu kako ovog, tako i drugih međunarodnih akata ratifikovanih od strane Bosne i Hercegovine, te analizi ključnih uzroka nefunkcionisanja struktura vlasti kod donošenja odluka koje se tiču djece.

Ombudsmeni cijene da nadležni nivoi vlasti čine značajne napore kako bi najbolji interes djeteta bio shvaćen i na odgovarajući način implementiran u domaće zakonodavstvo, ali ne u dovoljnoj mjeri.

Generalno mišljenje Ombudsmena je da nadležne institucije ne posvećuju dovoljno pažnje zaštiti prava djeteta.

Posljednjih nekoliko godina Ombudsmeni ukazuju nadležnim domaćim i međunarodnim organima¹ da je siromaštvo jedan od najznačajnijih uzroka kršenja prava djeteta u Bosni i Hercegovini. Siromaštvo dovodi do socijalne isključenosti djece što za posljedicu ima nedostupnost obrazovanja, zdravstvene zaštite, značajnije afirmacije potencijala djece, nemogućnosti zaposlenja njihovih roditelja što može da dovesti i do transgeneracijskog siromaštva tj. reprodukcije siromaštva u okviru iste porodice itd. Također, godinama ukazujemo da je neophodno raditi na ujednačavanju prava djeteta u Bosni i Hercegovini, a što bi

¹ Godišnji izvještaji Ombudsmena koji se podnose parlamentima u Bosni Hercegovini (Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine i Narodna skupština Republike Srpske), specijalni izvještaji iz oblasti prava djeteta koji se najčešće s preporukama upućuju izvršnim organima na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini i izvještavanja prema međunarodnim tijelima.

podrazumijevalo poduzimanje mnogobrojnih aktivnosti od strane nadležnih organa, poput npr. osnivanja fonda za ostvarivanje prava djeteta u Federaciji Bosne i Hercegovine ili obezbjeđenje dječijeg dodatka za svu djecu, bez imovinskih ograničenja, te kreiranje budžeta na svim nivoima vlasti koji bi bili planirani i usvojeni polazeći od najboljeg interesa djeteta s ciljem što bolje zaštite prava djeteta u Bosni i Hercegovini.

Prema brojnim istraživanjima iz različitih naučnih disciplina poput ekonomije, epidemiologije ili psihologije, ali i prema mišljenju stručnjaka, ulaganja u programe i usluge namijenjene djeci vrlo su isplative investicije. Takva ulaganja donose višestruke koristi, kako za djecu, tako i za njihove porodice, ali i za državu i društvo.

Rukovodeći se odredbama člana 27. UN Konvencije o pravima djeteta² i Preporukama UN Komiteta za prava djeteta³, Ombudsmeni žele izradom ovog Specijalnog izvještaja istaknuti problem siromaštva djece u Bosni i Hercegovini i ukazati na neadekvatan životni standard djece u Bosni i Hercegovini.

Komitet za prava djeteta pri Ujedinjenim nacijama u svom izvještaju⁴ iskazao je ozbiljnu zabrinutost zbog visoke stope nezaposlenosti i sporog napretka u izradi strategija i programa za smanjenje siromaštva od strane entitetskih i kantonalnih vlada u Bosni i Hercegovini, što se negativno odražava na životni standard djece. Komitet podsjeća na prethodne preporuke Komiteta i ponovo preporučuje Bosni i Hercegovini da:

“Uskladi svoje propise i politike u vezi s dječijim dodatkom i uslugama socijalne zaštite, naročito na nivou države, Federacije Bosne i Hercegovine i Distrikta, kako bi se osigurao pristup kvalitetnoj socijalnoj pomoći u državi članici;

Ubrza izradu strategija i programa za smanjenje siromaštva na lokalnom i nivou zajednice od strane entitetskih i kantonalnih vlada kako bi se osigurao ravnopravan pristup osnovnim uslugama, uključujući vodosnabdijevanje i kanalizaciju, stanovanje, socijalne usluge, zdravstvenu zaštitu i obrazovanje;

Poveća prilike za zapošljavanje za porodice s djecom u nepovoljnom materijalnom položaju;

Osigura dostatne finansijske, kadrovske i tehničke resurse i obuku osoblja u sistemu socijalne zaštite, uključujući centre za socijalni rad, kako bi se roditeljima i porodicama, naročito samohranim roditeljima, pružila neophodna finansijska, pravna i druga podrška i omogućilo im

² Član 27.

1. Države stranke priznaju svakom djetetu pravo na životni standard primjeren njegovom fizičkom, duševnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju.

2. Roditelj(i) ili druge osobe, zavisno od njihovih sposobnosti i materijalnih mogućnosti, snose najveću odgovornost za osiguranje životnih uslova koji su prijeko potrebni za djetetov razvoj.

3. Države stranke će, zavisno od nacionalnih prilika i svojih mogućnosti, poduzeti odgovarajuće mjere pomoći roditeljima i drugim osobama koje su odgovorne za dijete u ispunjavanju ovoga prava i, ako je potrebno, osigurati materijalnu pomoć i programe podrške, osobito glede prehrane, odijevanja i smještaja.

4. Države stranke će poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale da dijete dobije sredstva za uzdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje su za njega materijalno odgovorne, kako unutar države stranke tako i iz inostranstva. Osobito će u slučajevima kad osoba koja je materijalno odgovorna za dijete, živi u drugoj zemlji odvojeno od djeteta, države stranke težiti pristupanju ili zaključivanju međunarodnih sporazuma, kao i pronalaženju drugih prikladnih postupaka.

³ Zaključna zapažanja o kombinovanom petom i šestom izvještaju Bosne i Hercegovine, preporuke upućene Bosni i Hercegovini, Komitet za prava djeteta usvojio je na osamdeset drugoj sjednici (9-27. septembra 2019.).

⁴ Usvojen na osamdeset drugoj sjednici koja je održana u periodu od 09.09.2019. godine do 27.09.2019. godine.

se da brinu o svojoj djeci.”

U ovom Specijalnom izvještaju jasno su istaknuti ciljevi istraživanja i korištena metodologija pri njegovoj izradi, dat je prikaz relevantnog domaćeg i međunarodnog zakonodavstva i prikaz trenutnog stanja u ovoj oblasti, na osnovu informacija i podataka nadležnih. Posebna pažnja je posvećena mišljenju djece i mladih koji djeluju pri našim nevladinim organizacijama koje se bave pravima djeteta, kao i ostvarivanju prava na dječiji dodatak u nekim drugim evropskim državama. Rukovodeći se relevantnim zakonodavstvom, rezultatima istraživanja i analizom svih prikupljenih podataka, Ombudsmeni u Izvještaju iznose svoja zapažanja i ukazuju na zabrinutosti, a polazeći od najboljeg interesa djeteta, nadležnim organima upućuje preporuke.

Ombudsmeni Bosne i Hercegovine

prof. dr. Ljubinko Mitrović

dr. Jasminka Džumhur

Nives Jukić

2. METODOLOGIJA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Prije same izrade Specijalnog izvještaja Ombudsmenima je bilo sasvim jasno da je nemoguće izraditi sveobuhvatnu analizu ove problematike bez aktivnog učešća mnogih nadležnih organa – centara za socijalni rad, kantonalnih i entitetskih ministarstava u čijoj nadležnosti su poslovi iz socijalne i dječije zaštite, Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske i nevladinog sektora iz oblasti prava djeteta u Bosni i Hercegovini. Stoga su upućeni akti⁵ i upitnici svim nadležnim organima na svim nivoima vlasti, s jasnim naznakama da dostave Ombudsmenima svoje mišljenje, prijedloge i sve što smatraju relevantnim kada je u pitanju ostvarivanje prava na dječiji dodatak, s krajnjim ciljem unapređenja prava djeteta.

O izradi Specijalnog izvještaja Ombudsmeni su upoznali Federalno ministarstvo rada i socijalne politike⁶ zbog izuzetno značajne činjenice da je Nacrt Zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine razmatran i da je usvojen na 1. redovnoj sjednici Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 28. februara 2019. godine, kao i nastavku 5. sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 27. februara 2020. godine. U skladu sa zaduženjima s navedenih sjednica, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je tokom jula 2020. godine provelo proces javnih rasprava o Nacrtu predmetnog Zakona u trajanju od 90 dana, a u toku su aktivnosti na izradi njegovog prijedloga, nakon čega će isti biti upućen u daljnju proceduru usvajanja. Ombudsmeni ovu činjenicu posebno ističu, jer je ovaj Zakon itekako važan za ostvarivanje prava djeteta na dječiji dodatak na području cijele Federacije Bosne i Hercegovine.

Kao i svi drugi izvještaji i analize Ombudsmena, i u ovom Izvještaju dat je prikaz svih najznačajnijih međunarodnih standarda i domaćih pozitivnih propisa koji se, između ostalog, tiču ili imaju veze s pravima djeteta na dječiji dodatak, kao jednog prava iz oblasti socijalne, odnosno dječije zaštite.

Ombudsmeni su, također, dali prikaz svih odgovora i dostavljenih podataka od strane nadležnih organa, a potom su i sve dostavljeno analizirali (situaciona analiza) i shodno tome iskazali određene zabrinutosti. Rukovodeći se svim dosadašnjim iskustvima i saznanjima u radu, uvažavajući mandat i nadležnost Ombudsmena, sumirajući i analizirajući činjenice i podatke koji se tiču ostvarivanja prava na dječiji dodatak u Bosni i Hercegovini, Ombudsmeni su iskazali svoje zabrinutosti i upućuju preporuke nadležnim izvršnim organima na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.

U izradi Izvještaja učestvovala su djeca i nevladine organizacije, te se u jednom dijelu Izvještaja prezentuju mišljenja djece na temu siromaštva djece u Bosni i Hercegovini.

⁵ Ombudsmeni su uputili upite putem elektronske pošte dana 01.02.2021. godine; Kako nije bilo odgovora pojedinih nadležnih organa upućene su urgencije putem elektronske pošte 08.03.2021. godine i 24.03.2021. godine, a opreza radi, akti su upućeni i poštom dana 24.03.2021. godine nadležnim organima koji do dana upućivanja akta nisu dostavili tražene informacije i podatke.

⁶ Aktom od 05.02.2021. godine i 24.03.2021. godine;

Ciljevi ovog istraživanja su pokušaji unapređenja stanja u oblasti zaštite prava djeteta tako što Ombudsmeni insistiraju od samih nadležnih organa da shvate važnost i značaj socijalne zaštite djece i što ulaganje u djecu svi moramo shvatiti kao prioritet.

Potrebno je kreirati baze/podatke o siromaštvu djece i socijalnoj isključenosti, odrediti strateške prioritete u smanjenju siromaštva i omogućiti nadležnim organima, posebno u lokalnim zajednicama da ih provedu u praksu na terenu.

Ombudsmeni koriste priliku zahvaliti nadležnim organima na svim dostavljenim podacima i informacijama.

3. PRAVNI OKVIR

3.1. MEĐUNARODNI STANDARDI

INSTRUMENTI UJEDINJENIH NARODA

- ***OPĆA DEKLARACIJA O LJUDSKIM PRAVIMA***⁷

Tačkom 3) člana 16. ove Deklaracije, porodica je definisana kao prirodna i osnovna ćelija društva koja ima pravo na zaštitu društva i države. Članom 22. svakom pojedincu, kao članu društva, dato je pravo na socijalno osiguranje i pravo na ostvarivanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i za slobodu razvoja njegove ličnosti, uz pomoć države i međunarodne saradnje, a u skladu s organizacijom i mogućnostima države. Dalje, tačkom 3) člana 23. garantuje se svakom ko radi da ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj porodici osigurava egzistenciju koja odgovara ljudskom dostojanstvu i koja se po potrebi upotpunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite.

Član 22.

Svako kao član društva ima pravo na socijalnu sigurnost i ovlašten je, putem državnih napora i međunarodne saradnje, te u skladu s organizacijom i mogućnostima svake pojedine države, na ostvarenje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava neophodnih za njegovo dostojanstvo i slobodan razvoj njegove ličnosti.

Član 23.

- 1) Svako ima pravo na rad, slobodan izbor zaposlenja, pravedne i primjerene uslove rada i na zaštitu od nezaposlenosti.
- 2) Svako bez ikakve diskriminacije ima pravo na jednaku naknadu za jednak rad.
- 3) Svako ko radi ima pravo na pravednu i primjerenu naknadu koja njemu i njegovoj porodici osigurava život dostojan čovjeka i koja se prema potrebi dopunjuje drugim sredstvima socijalne zaštite.
- 4) Svako ima pravo osnivati i pristupati sindikatima kako bi zaštitio svoje interese.

Član 25.

- 1) Svako ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove porodice, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge, kao i pravo na sigurnost u slučaju nezaposlenosti, bolesti, nesposobnosti, udovištva, starosti ili nekog drugog nedostatka sredstava za život u uslovima koji su izvan njegove kontrole.
- 2) Materinstvu i djetinjstvu pripada posebna skrb i pomoć. Sva djeca, bila ona rođena u ili izvan braka trebaju uživati istu socijalnu zaštitu.

⁷ Generalna skupština Ujedinjenih naroda je 10. decembra 1948. godine donijela i proglasila Opću deklaraciju o pravima čovjeka. Poslije ovog historijskog čina Skupština je pozvala sve države članice da objave tekst Deklaracije i da pomognu da se on rasprostrani, prikaže, čita i objašnjava, naročito u školama i drugim obrazovnim ustanovama, u svim zemljama ili teritorijama bez razlike na njihov politički status.

Član 29.

- 1) Svako ima obaveze prema zajednici u kojoj je moguć slobodan i cjelovit razvoj njegove ličnosti.
- 2) U korištenju svojih prava i sloboda svako može biti podvrgnut samo onim ograničenjima koja su utvrđena zakonom, isključivo radi osiguranja potrebnog priznanja i poštovanja prava i sloboda drugih, te radi ispunjenja pravednih zahtjeva morala, javnog reda i općeg blagostanja u demokratskom društvu.
- 3) Ta se prava i slobode ni u kojem slučaju ne smiju koristiti protivno ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda.

OSTALI INSTRUMENTI UN-a:

- ***MEĐUNARODNI PAKT O EKONOMSKIM, SOCIJALNIM I KULTURNIM PRAVIMA***⁸

Prema članu. 9 ovog Pakta sve države potpisnice svakom licu priznaju pravo na socijalnu sigurnost, uključujući i socijalno osiguranje. Dalje, članom 10. utvrđeno je da države članice pakta priznaju da se porodici, kao osnovnom i sastavnom dijelu društva, treba pružiti što šira zaštita i pomoć, posebno za njeno obrazovanje, izdržavanje i odgoj djece, te da majkama treba pružiti posebnu zaštitu u razumnom vremenu prije i poslije rođenja djece, pri čemu je zaposlenim majkama, u trajanju navedenog perioda, potrebno osigurati plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja. Također, članom 11. sve države potpisnice svakom licu priznaju i pravo na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu porodicu, prilikom čega se država obavezuje da poduzme odgovarajuće mjere radi ostvarenja navedenog prava i pri tome se države potpisnice obavezuju da će radi priznavanja ovog prava poduzeti pojedinačne ili kroz međunarodnu saradnju potrebne mjere i konkretne programe.

Član 9.

Države članice ovog Pakta priznaju pravo svakom licu na socijalnu sigurnost, uključujući tu i socijalno osiguranje.

Član 10.

Države članice ovog Pakta priznaju da:

- 1) Treba da bude pružena što šira zaštita i pomoć porodici koja je prirodni i osnovni sastavni dio društva, posebno za njeno obrazovanje i za ono vrijeme za koje ona snosi odgovornost za izdržavanje i odgajanje djece o kojima se brine. Na sklapanje braka budući supružnici moraju slobodno pristati.
- 2) Treba da bude pružena posebna zaštita majkama za razumno vrijeme prije i poslije rođenja djece. Zaposlene majke treba da uživaju, za vrijeme ovog perioda, plaćeno odsustvo ili odsustvo uz odgovarajuća davanja iz socijalnog osiguranja.
- 3) Treba poduzeti posebne mjere zaštite i pomoći u korist djece i mladih, bez ikakve diskriminacije iz rodbinskih ili drugih razloga. Djeca i omladina moraju biti zaštićeni od

⁸ Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima usvojen je 16. decembra 1966. godine na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda (Rezolucija br. 2200 A /XXI/), a stupio je na snagu 03. januara 1976. godine.

ekonomske i socijalne eksploatacije. Zakonom treba zabraniti zapošljavanje na poslovima koji su takve prirode da mogu izložiti opasnosti njihov moral ili njihovo zdravlje, dovesti u opasnost njihov život ili naškoditi njihovom normalnom razvoju. Države isto tako trebaju utvrditi granice starosti ispod kojih je plaćeni rad dječije radne snage zakonom zabranjen i kažnjiv.

Član 11.

- 1) Države članice ovog Pakta priznaju pravo svakom licu na životni standard dovoljan za njega samog i njegovu porodicu, ubrajajući tu i dovoljnu hranu, odjeću i smještaj, kao i stalno poboljšanje njegovih uslova života. Države članice će poduzeti odgovarajuće mjere radi osiguranja ostvarenja ovog prava i u tom cilju one priznaju bitni značaj slobodno izabrane međunarodne saradnje.
- 2) Države članice ovog pakta, priznajući osnovno pravo koje ima svako lice na zaštitu od gladi, donijet će, pojedinačno ili kroz međunarodnu saradnju, potrebne mjere uključujući tu i konkretne programe:

(a) za poboljšanje metoda proizvodnje, očuvanja i podjele prehrambenih proizvoda kroz puno korištenje tehničkih i naučnih znanja, kroz širenje odgojnih principa o ishrani, razvoj ili reformu agrarnih sistema tako da osiguraju što je moguće bolje osposobljavanje i korištenje prirodnih bogatstava;

(b) za osiguranje pravične raspodjele svjetskih prehrambenih bogatstava u odnosu na potrebe, vodeći računa o problemima koji se postavljaju kako u zemljama uvoznicama tako i u zemljama izvoznicama prehrambenih proizvoda.

• MEĐUNARODNI PAKT O GRAĐANSKIM I POLITIČKIM PRAVIMA⁹

Član 24.

- 1) Svako dijete, bez obzira na rasu, boju kože, spol, jezik, vjeru, nacionalno ili društveno porijeklo, imovinu ili rod, ima pravo na takve mjere zaštite, od strane svoje porodice, društva, države, kakve zahtijeva njegov položaj maloljetnika.
- 2) Svako dijete treba da se registruje odmah poslije rođenja i da ima ime.
- 3) Svako dijete ima pravo na državljanstvo.

Član 26.

Sva lica su jednaka pred zakonom i imaju pravo, bez ikakve diskriminacije, na jednaku zakonsku zaštitu. Zakon treba zabraniti svaku diskriminaciju i garantovati svim licima jednaku i djelotvornu zaštitu protiv diskriminacije bilo na osnovu rase, boje kože, spola, jezika, vjere, političkog i drugog mišljenja, nacionalnog i društvenog porijekla, imovine, roda ili bilo koje druge okolnosti.

⁹ Usvojen Rezolucijom 2200A (XXI) Generalne skupštine 16. decembra 1966. godine. Stupio na snagu 23. marta 1976. godine.

• **KONVENCIJA O UKIDANJU SVIH OBLIKA DISKRIMINACIJE ŽENA¹⁰**

Članom 1. definiše da se izrazom “diskriminacija žena” označava svaka razlika, isključenje ili ograničenje učinjeno na osnovu spola kojem je posljedica ili svrha da ženama ugrozi ili onemogući priznanje, uživanje ili korištenje ljudskih prava i osnovnih sloboda na političkom, privrednom, društvenom, kulturnom, građanskom ili drugom području, bez obzira na njihovo bračno stanje, na osnovu jednakosti muškaraca i žena. Nadalje, tačkom b) članom 5. Konvencija obavezuje države potpisnice na poduzimanje svih odgovarajućih mjera kojima se osigurava da porodični odgoj obuhvati i odgovarajuće shvatanje majčinstva kao društvene uloge, te priznanje zajedničke odgovornosti muškaraca i žena u odgoju i razvoju njihove djece, razumijevajući pri tome da u svim slučajevima treba, prije svega, voditi računa o interesima djece. U kontekstu ove javne politike, posebno je značajan član 11. Konvencije kojim se države potpisnice obavezuju na usvajanje svih odgovarajućih mjera s ciljem uklanjanja diskriminacije žena u području zapošljavanja kako bi se na osnovu jednakosti muškaraca i žena osigurala ista prava, kao i onih mjera koje dokidaju diskriminaciju žena na osnovu braka ili majčinstva, s ciljem osiguravanja njihovog stvarnog prava na rad. Ovu Konvenciju treba posmatrati i u svjetlu obaveza koje nameću dva važna zakona usvojena na nivou BiH: Zakon o ravnopravnosti spolova u BiH (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 32/10 - Prečišćeni tekst) i Zakon o zabrani diskriminacije u BiH (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 59/09). Ovom Konvencijom i navedenim zakonima domaće institucije obavezne su na usklađivanje domaćih propisa što podrazumijeva, između ostalog, ne samo integrisanje opšte odredbe kojom se zabranjuje diskriminacija po bilo kojem osnovu, uključujući i spol, u sve domaće propise, već i uklanjanje svih diskriminatorskih odredbi kao i odredbi koje imaju ili bi mogle imati diskriminirajuće posljedice u praksi. Stoga odredbe ovih zakona traže od države i njezinih institucija provođenje procjene utjecaja pojedinih odredbi zakona i drugih propisa koji imaju ili bi mogli imati na ravnopravnost spolova ili diskriminaciju.

Član 11.

Stav (2) tačka a).

Konvencijom se određuje da su, radi sprečavanja diskriminacije žena zbog stupanja u brak ili materinstva, kao i radi osiguravanja njihovog stvarnog prava na rad, države članice dužne poduzimati odgovarajuće mjere, te taksativno nabraja sljedeće:

a) Zabrane, pod prijetnjom poduzimanja sankcija, davanja otkaza zbog trudnoće ili porodijskog odsustva i diskriminacije prilikom otpuštanja s posla zbog bračnog statusa;

b) Uvođenje plaćenog porodijskog odsustva ili sličnih socijalnih beneficija, bez gubljenja prava na ranije radno mjesto, primanja po osnovu staža i socijalna primanja;

¹⁰ Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena usvojena je i spremna za potpisivanje, ratifikaciju i primjenu od strane Generalne skupštine Ujedinjenih naroda Rezolucijom 34/180 od 18. decembra 1979. godine. Na snagu je stupila 03.septembra 1981. godine u skladu s članom 27(1).

c) Poticanje osiguranja potrebnih pomoćnih društvenih službi, kako bi se roditeljima omogućilo da usklade porodične obaveze s obavezama na radnom mjestu i učešćem u društvenom životu, posebno poticanjem osnivanja i razvoja mreže ustanova za brigu o djeci;

d) Osiguranje posebne zaštite žene za vrijeme trudnoće na onim radnim mjestima za koja je dokazano da su štetna za zdravlje trudnice.

- **KONVENCIJA O PRAVIMA DJETETA¹¹**

Prema članu 4. Konvencije države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne i druge mjere za implementaciju prava priznatih u ovoj Konvenciji. Što se tiče ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države potpisnice će poduzeti takve mjere do krajnjih granica njima dostupnih sredstava, a, tamo gdje je to potrebno, i u okvirima međunarodne saradnje. Osim toga, prema članu 26. države potpisnice priznaju svakom djetetu pravo na prednosti socijalne sigurnosti, uključujući socijalno osiguranje, te će poduzeti potrebne mjere da se postigne potpuno ostvarenje ovog prava u skladu s njihovim nacionalnim zakonima. Ondje gdje je to primjenjivo, prednosti trebaju biti pružene, uzimajući u obzir sredstva i prilike djeteta i osoba koje su odgovorne za izdržavanje djeteta, kao i druge usluge značajne za potraživanje povlastica od strane samog djeteta ili u ime djeteta. Također, član 27. Konvencije utvrđuje da države potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju. Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, osiguraju uslove života potrebne za djetetov razvoj. Države potpisnice, u skladu s nacionalnim uslovima i u okviru svojih sredstava, poduzet će odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava, pa će u slučaju potrebe dati materijalnu pomoć i pomagati programe, posebno one koji se tiču prehrane, odijevanja i stanovanja. Osim toga, države potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da osiguraju da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju finansijsku odgovornost za dijete, i u državi potpisnici i iz inostranstva. Posebno ukoliko osoba koja ima finansijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi drugačijoj od države u kojoj živi dijete, države potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanju takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

Član 4.

Države stranke poduzet će sve odgovarajuće zakonodavne, upravne i druge mjere za primjenu prava priznatih u ovoj Konvenciji. Glede ekonomskih, društvenih i kulturnih prava, države stranke poduzet će takve mjere u što širem opsegu svojih raspoloživih sredstava i, u slučaju potrebe, u okviru međunarodne saradnje.

Član 18.

- 1) Države stranke učinit će sve što je u njihovoj moći u primjeni načela zajedničke roditeljske odgovornosti za odgoj i razvoj djeteta. Roditelji ili zakonski skrbnici snose

¹¹ Opšta skupština Ujedinjenih naroda je Konvenciju o pravima djeteta usvojila 20. novembra 1989. godine. Na snagu je stupila 02. septembra 1990. godine nakon što ju je ratifikovao potreban broj zemalja članica.

najveću odgovornost za odgoj i razvoj djeteta. Dobrobit djeteta mora biti njihova osnovna briga.

- 2) S ciljem garantovanja i promovisanja prava utvrđenih u ovoj Konvenciji, države stranke pružit će odgovarajuću pomoć roditeljima i zakonskim skrbnicima kako bi oni mogli ispuniti svoju dužnost prema djetetu, te jačati ustanove i službe za dječiju zaštitu i skrb.
- 3) Države stranke iskoristit će sve odgovarajuće mjere da djeca zaposlenih roditelja mogu uživati zaštitu i skrb ustanova i službi koje im u tom smislu stoje na raspolaganju.

Član 19.

- 1) Države stranke poduzet će sve potrebne zakonodavne, upravne, socijalne i prosvjetne mjere da zaštite dijete od svakog oblika tjelesnog ili duševnog nasilja, povreda ili zloupotreba, zanemarivanja ili zapuštenosti, zlostavljanja ili iskorištavanja, uključujući spolno zlostavljanje, dok o njemu brine(u) roditelj(i), zakonski skrbnik(ci) ili neka druga odgovorna osoba kojoj je skrb djeteta povjerena.
- 2) Mjere zaštite po potrebi moraju obuhvatiti djelotvorne postupke uvođenja socijalnih programa za pružanje potrebne pomoći djetetu i onima koji o njemu brinu, te za druge oblike prevencije i utvrđivanja, izvještavanja, ukazivanja, istraživanja, postupanja i praćenja slučajeva zlostavljanja djeteta koji su gore opisani i, bude li potrebno, za uključivanje suda.

Član 22.

- 1) Države stranke poduzet će prikladne mjere kako bi dijete koje traži izbjeglički status ili koje se smatra izbjeglicom, prema važećem međunarodnom i domaćem pravu, bilo da je bez pratnje ili je u pratnji roditelja ili koje druge osobe, primilo primjerenu zaštitu i humanitarnu pomoć, u skladu s primjenjivim pravima navedenim u ovoj Konvenciji i drugim međunarodnim instrumentima ljudskih prava kao i humanitarnim instrumentima čije su stranke spomenute države.
- 2) U tu će svrhu i u mjeri koju drže potrebnom, države stranke učestvovati u svim naporima Ujedinjenih naroda i ostalih mjerodavnih međudržavnih ili nevladinih organizacija koje saraduju s Ujedinjenim narodima, da se takvom djetetu pruži zaštita i pomoć i da se pronađu roditelji ili drugi članovi porodice svakog djeteta izbjeglice, kako bi se od njih prikupile obavijesti potrebne za njegovo ponovno sjedinjenje s porodicom. U slučajevima kad se djetetovi roditelji ili članovi porodice ne mogu pronaći, njemu će se osigurati ista zaštita kao i svoj drugoj djeci kojoj je iz bilo kojeg razloga privremeno ili trajno uskraćena njihova porodična sredina, kako je navedeno u ovoj Konvenciji.

Član 23.

- 1) Države stranke priznaju da dijete s teškoćama u duševnom ili tjelesnom razvoju treba voditi ispunjen i pristojan život u uslovima koji garantuju dostojanstvo, jačaju djetetovo oslanjanje na vlastite snage i olakšavaju njegovo aktivno učestvovanje u zajednici.
- 2) Države stranke priznaju djetetu s teškoćama u razvoju pravo na posebnu skrb te će, ovisno o raspoloživim sredstvima, poticati i osiguravati svakom takvom djetetu kao i onima koji su odgovorni za njegovu skrb, pružanje pomoći koju zatraže i koja je primjerena stanju djeteta i uslovima u kojima žive njegovi roditelji ili drugi koji skrbe za njega. (Konvencija o pravima djeteta).

- 3) Priznajući djetetu s teškoćama u razvoju posebne potrebe, pružanje pomoći prema stavu (2) ovog člana bit će besplatno kad god je to moguće, uz uvažavanje materijalnih mogućnosti djetetovih roditelja ili drugih osoba koje o njemu skrbe, te će biti organizovano tako da djetetu s teškoćama u razvoju osigura djelotvoran pristup obrazovanju, stručnoj edukaciji, zdravstvenim službama, rehabilitacijskim službama, pripremi za zapošljavanje i mogućnostima razonode, što mu omogućava puno uključivanje u zajednicu i lični razvoj, uključujući njegov kulturni i duhovni napredak.
- 4) Države članke će u duhu međunarodne saradnje promovirati razmjenu najvažnijih obavijesti iz područja preventivne zdravstvene zaštite te medicinskog, psihološkog i funkcionalnog tretmana djece s teškoćama u razvoju, uključujući širenje i pristup obavijestima o metodama rehabilitacije, obrazovanja i izbora zanimanja, kako bi unaprijedile sposobnosti i vještine te proširile domaća iskustva u tim područjima. U vezi s tim, posebna pažnja posvetit će se potrebama zemalja u razvoju.

Član 26.

- 1) Države članke će svakom djetetu priznati pravo na socijalnu sigurnost, uključujući socijalno osiguranje, te će poduzeti potrebne mjere za puno ostvarenje ovoga prava u skladu s nacionalnim zakonodavstvom. Te povlastice bi se trebale garantovati glede mogućnosti i uslova u kojima živi dijete i osobe koje su odgovorne za skrb o njemu, kao i svake druge okolnosti povezane sa zahtjevom za dobivanjem povlastica kojeg podnosi dijete ili neko u njegovo ime.

Član 27.

- 1) Države-potpisnice priznaju pravo svakog djeteta na životni standard koji odgovara djetetovom fizičkom, mentalnom, duhovnom, moralnom i društvenom razvoju.
- 2) Roditelj(i) ili drugi odgovorni za dijete imaju prvenstvenu odgovornost da obezbijede, u okviru svojih sposobnosti i finansijskih mogućnosti, uslove života potrebne za djetetov razvoj.
- 3) Države-potpisnice, u skladu s nacionalnim uslovima i u okviru svojih sredstava, poduzet će odgovarajuće mjere da pomognu roditeljima i drugim odgovornim za dijete u ostvarivanju ovog prava, pa će u slučaju potrebe dati materijalnu pomoć i pomagati programe, naročito one koji se tiču prehrane, odijevanja i stanovanja.
- 4) Države-potpisnice će poduzeti sve odgovarajuće mjere da obezbijede da dijete dobije izdržavanje od roditelja ili drugih osoba koje imaju finansijsku odgovornost za dijete, i u državi-potpisnici i iz inostranstva. Naročito ako osoba koja ima finansijsku odgovornost za dijete živi u nekoj državi drugačijoj od države u kojoj živi dijete, države-potpisnice će poticati pristup međunarodnim sporazumima ili zaključivanje takvih sporazuma, kao i sklapanje drugih odgovarajućih aranžmana.

OPĆI KOMENTAR br. 19 (2016.) O IZDVAJANJU SREDSTAVA IZ JAVNIH BUDŽETA ZA OSTVARIVANJE DJEČJIH PRAVA (član 4.)¹²

Nadovezujući se na član 4. Konvencije o pravima djeteta, UN-ov Komitet za prava djeteta je u junu 2016. godine usvojio Opći komentar br. 19 o izdvajanju sredstava iz javnih budžeta za realizaciju dječjih prava kao ključni dokument koji treba pomoći državama da ubrzaju provođenje svih dječjih prava definisanih navedenom Konvencijom. Osnovni cilj Općeg komentara je da državama olakša primjenu člana 4. Konvencije o pravima djeteta koji se tiče javnih budžeta. On definiše obaveze država članica i daje preporuke o tome kako ostvariti sva dječija prava predviđena Konvencijom, a posebno ona koja se odnose na ranjivu djecu, kroz efektivno, efikasno, pravično, transparentno i održivo donošenje odluka u domenu javnog finansiranja. Cilj ovog Općeg komentara jest da se unaprijedi razumijevanje obaveza iz Konvencije vezano za finansiranje u oblasti dječjih prava, kao i jačanje realizacije tih prava, te promovisanje stvarne promjene u načinu na koji se budžeti planiraju, usvajaju, izvršavaju i prate, a sve u svrhu bolje implementacije Konvencije i njenih opcionih protokola. Ovaj cilj utječe na mjere koje poduzimaju sve tri oblika vlasti u procesu budžetiranja (izvršna, zakonodavna i pravosudna), nivoi (državni i podržavni), te strukture (kao što su ministarstva, odjeli ili agencije). Obaveza se odnosi i na donatore i korisnike međunarodne saradnje. Ovaj cilj utječe i na druge interesne strane u procesu budžetiranja, kao što su državne institucije za ljudska prava, mediji, djeca, porodice i organizacije civilnog društva. Države potpisnice trebaju, u skladu s kontekstom, stvoriti uslove za aktivni nadzor i svrsishodno učestvovanje navedenih interesnih strana u procesu kreiranja budžeta.

INSTRUMENTI VIJEĆA EVROPE:

- **EVROPSKA KONVENCIJA O LJUDSKIM PRAVIMA I OSNOVNIM SLOBODAMA¹³**

U članu 14. propisuje da se uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovoj Konvenciji, osigurava bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, status po rođenju ili drugi status.

¹² Generalni principi na kojima počiva Opći komentar br. 19 su: 1. Pravo na nediskriminaciju: Države su obavezne zaštititi djecu od svih oblika diskriminacije, bez obzira na spol, boju kože, religiju, jezik, društveno porijeklo, rasnu pripadnost skrbnika ili roditelja, etničko ili nacionalno porijeklo, rođenje, invaliditet ili bilo koji drugi status; 2. Najbolji interes djeteta: Najbolji interes djeteta će biti od primarnog značaja u svim postupanjima države koja se tiču djece; 3. Pravo na život, opstanak i razvoj: Sva djeca imaju pravo na život. Obaveza je svih država potpisnica da osiguraju razvoj i opstanak svakog djeteta. Stoga države moraju učiniti vidljivim sve dijelove javnih budžeta koji direktno ili indirektno utječu na djecu svih uzrasta; 4. Komitet prepoznaje da ulaganje u rani rast i razvoj ima ogroman pozitivan utjecaj na razbijanje začaranog kruga siromaštva i jači ekonomski razvoj. Nedovoljno investiranje u rani period života djeteta negativno utječe na razvoj djece i može dovesti do nejednakosti i međugeneracijskog siromaštva; 5. Pravo da budu saslušani: Djeca imaju pravo da slobodno izraze svoje mišljenje o svim pitanjima koja ih se tiču. Dječija mišljenja trebaju biti ozbiljno razmotrena, u skladu s uzrastom i zrelošću djeteta. 6. U procesu budžetiranja neophodno je osigurati učestvovanje djece na državnom i drugim nivoima. Država treba dati povratne informacije djeci koja su učestvovala u tom procesu. 7. Transparentnost u procesu budžetiranja je predušlov za smislenu građansku participaciju.

¹³ Rim, 4. 11. 1950. Stupila na snagu 3. 9. 1953. godine.

- **PROTOKOL BROJ 12 EVROPSKE KONVENCIJE O LJUDSKIM PRAVIMA I OSNOVNIM SLOBODAMA**¹⁴

Propisuje se opća zabrana diskriminacije, i navodi: „Svako pravo koje zakon predviđa ostvarivat će se bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, kao naprimjer, spolu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovijesti, političkom ili drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, povezanosti s nacionalnom manjinom, imovinskom stanju, statusu po rođenju ili drugom statusu.”

- **EVROPSKA SOCIJALNA POVELJA – REVIDIRANA**¹⁵

Prema članu 12. Povelje, države potpisnice se obavezuju da uspostave ili održavaju sistem socijalne zaštite na zadovoljavajućem nivou, koji je kao minimum jednak onome koji je potreban za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne zaštite.

Prema članu 13. države potpisnice, s ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, obavezuju se pobrinuti da svako ko nema dovoljno prihoda i ko ih nije u mogućnosti ostvariti vlastitim naporima ili ih dobiti iz nekog drugog izvora, posebno u obliku davanja na osnovu sistema socijalne sigurnosti, može dobiti odgovarajuću pomoć i, u slučaju bolesti, njegu koju iziskuje njegovo stanje; da se pobrinu da osobama koje se koriste takvom pomoći zbog toga ne budu umanjena politička ili socijalna prava; da osiguraju da svako može od nadležnih javnih ili privatnih službi dobiti svaki savjet i svaku ličnu pomoć nužnu da bi spriječio, uklonio ili olakšao stanje lične ili porodične ugroženosti; te da primjenjuju odredbe predviđene ovim članom jednako na svoje građane i na građane drugih stranaka koji legalno borave na njihovoj teritoriji, u skladu s obavezama koje imaju na osnovu Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisane u Parizu 11. decembra 1953. godine.

Prema članu 14. – države potpisnice obavezuju se, s ciljem osiguranja djelotvorne primjene prava na korištenje socijalnih usluga, obavezuju se da će promovisati ili organizovati službe koje će primjenjivati metode socijalnog rada i koje mogu pridonijeti dobrobiti i razvoju pojedinca i skupina u zajednici, kao i njihovoj prilagodbi socijalnoj sredini, kao i ohrabrivati učestvovanje pojedinca te dobrovoljnih ili drugih organizacija u stvaranju i održavanju takvih tužbi.

Prema članu 16., države potpisnice se obavezuju da će, s ciljem osiguranja uslova potrebnih za puni razvoj porodice kao osnovne jedinice društva, promovisati ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života, posebno pomoću socijalnih i porodičnih podrški, poreznih olakšica, poticanja gradnje stanova prilagođenih potrebama porodici, pomoći mladim domaćinstvima i drugim odgovarajućim mjerama.

¹⁴ BiH je potpisala 24.4.2002. godine, ratifikacija 12.7.2002, stupio na snagu 12.7.2002. godine.

¹⁵ Evropska socijalna povelja usvojena je i otvorena za potpisivanje u Torinu 1961. godine. Ona je nakon Konvencije o ljudskim pravima iz 1950. godine drugi najvažniji dokument Vijeća Evrope. Na međunarodnoj konferenciji u Torinu održanoj 1991. godine povodom tridesetogodišnjice usvajanje Evropske povelje odlučeno je da se Povelja inovira na način da se u nju unesu prava sadržana u već ranije usvojenim protokolima kao i nova prava.

Prema članu 17. kojim se države potpisnice obavezuju da će, s ciljem osiguranja djelotvorne primjene prava djece i mladih na odrastanje u sredini povoljnoj za puni procvat njihove ličnosti i razvoj njihovih tjelesnih i duševnih sposobnosti, poduzeti, bilo neposredno bilo u saradnji s javnim i privatnim organizacijama, sve potrebne i odgovarajuće mjere usmjerene na to da: a) osiguraju djeci i mladima, vodeći računa o pravima i obavezama roditelja, skrb, pomoć, obrazovanje i obuku koja im je potrebna, posebno predviđajući uspostavljanje ili održavanje institucija ili usluga prikladnih i dostatnih za ostvarenje toga cilja; b) zaštite djecu i mlade protiv zanemarivanja, nasilja ili iskorištavanja; c) osiguraju zaštitu i posebnu pomoć države djetetu ili mladoj osobi privremeno ili definitivno lišenoj porodične podrške; d) osiguraju djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, te da potiču njihovo redovno pohađanje škole.

Prema članu 30. kojim se države potpisnice, s ciljem osiguranja djelotvorne primjene prava na zaštitu od siromaštva i socijalne isključenosti, obavezuju da će poduzeti, u okviru globalnog i koordiniranog djelovanja, mjere radi promovisanja djelotvornog pristupa posebno zapošljavanju, stanovanju, obučavanju, obrazovanju, kulturi, socijalnoj i medicinskoj pomoći osobama i njihovim porodicama koje se nalaze ili riskiraju da se nađu u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, te da će preispitati te mjere radi njihove eventualne prilagodbe.

Član 12.

Pravo na socijalnu zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu zaštitu, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1) uspostave ili održavaju sistem socijalne zaštite;
- 2) održavaju sistem socijalne zaštite na zadovoljavajućem nivou, koja je kao minimum jednaka onoj koja je potrebna za ratifikaciju Evropskog kodeksa socijalne zaštite;
- 3) nastojati progresivno podizati sistem socijalne zaštite na viši nivo;
- 4) poduzeti korake, zaključivanjem odgovarajućih bilateralnih i multilateralnih sporazuma, ili na druge načine, i pod uslovima iskazanim u tim sporazumima, čiji je cilj da osiguraju:
 - a) tretman radnika iz drugih zemalja potpisnica koji je jednak tretmanu koji uživaju njihovi domaći radnici u odnosu na prava socijalne sigurnosti, uključujući i zadržavanje beneficija koje slijede iz legislative o socijalnoj zaštiti, kakva god kretanja zaštićena lica mogu poduzeti između teritorija ovih zemalja;
 - b) odobravanje, održavanje i ponovno pokretanje prava socijalne zaštite sredstvima poput akumulacije osiguranja ili radnog staža stečenog prema zakonima svake zemlje potpisnice.

Član 13.

Pravo na socijalnu i medicinsku pomoć

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na socijalnu i medicinsku pomoć, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

- 1) osiguraju da svako lice koje ne raspolaže odgovarajućim resursima, i koje nije u mogućnosti osigurati te resurse bilo vlastitim naporima ili iz drugih izvora, posebno

- uživanjem beneficija sheme socijalne zaštite, dobije odgovarajuću pomoć, i u slučaju bolesti, brigu koju iziskuje njeno stanje;
- 2) osigura da lica koja primaju takvu pomoć neće, iz tog razloga, podnositi smanjenje svojih političkih i socijalnih prava;
 - 3) predvidi da svako može dobiti, preko odgovarajućih javnih ili privatnih službi, savjete i ličnu pomoć koja im je eventualno potrebna da bi spriječili, otklonili ili ublažili lično ili porodično siromaštvo;
 - 4) primijeni odredbe navedene u stavovima (1), (2) i (3) ovog člana na jednakim osnovama na svoje državljane i na državljane drugih zemalja potpisnica koji zakonito borave na njenoj teritoriji, u skladu sa svojim obavezama iz Evropske konvencije o socijalnoj i medicinskoj pomoći, potpisanoj u Parizu 11. decembra 1953. godine.

Član 14.

Pravo na korištenje službi socijalne zaštite

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na korištenje službi socijalne zaštite, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da:

1. promovišu ili pružaju usluge koje, korištenjem metoda socijalnog rada, doprinose dobrobiti i razvoju i pojedinaca i skupina unutar zajednice, i njihovo prilagođavanje socijalnom okruženju;
2. potiče učešće pojedinaca i dobrovoljnih i drugih organizacija u uspostavi i održavanju takvih službi.

Član 16.

Pravo porodice na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

S ciljem osiguranja potrebnih uslova za puni razvoj porodice, koja je osnovna jedinica društva, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da promovišu ekonomsku, pravnu i socijalnu zaštitu porodičnog života sredstvima kao što su socijalne i porodične naknade, fiskalni aranžmani, pružanje stanovanja za porodicu, beneficije za mlade bračne parove, i druga odgovarajuća sredstva.

Član 17.

Pravo djece i mladih na socijalnu, pravnu i ekonomsku zaštitu

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava djece i mladih da odrastu u okruženju koje potiče puni razvitak njihove ličnosti i njihovih fizičkih i mentalnih kapaciteta, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da, bilo direktno ili u saradnji s javnim i privatnim organizacijama, poduzmu sve odgovarajuće i potrebne mjere kreirane s ciljem: 1. a) osiguranja da djeca i mladi, uvažavajući prava i obaveze njihovih roditelja, imaju brigu, pomoć, obrazovanje i obuku koju trebaju, posebno predviđanjem osnivanja ili održavanja institucija i službi dovoljnih i adekvatnih za ovu svrhu; b) zaštite djece i mladih od zanemarivanja, nasilja i eksploatacije; c) predviđanja zaštite i posebne pomoći od države za djecu i mlada lica privremeno ili konačno uskraćene za pomoć njihove porodice; 2) omogućiti djeci i mladima besplatno osnovno i srednje obrazovanje, kao i poticati njihovo redovno prisustvo nastavi.

Član 30.

Pravo na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja

S ciljem osiguranja djelotvornog korištenja prava na zaštitu od siromaštva i socijalnog isključenja, zemlje potpisnice preuzimaju obavezu da: a) poduzmu mjere u okviru ukupnog i koordiniranog pristupa na promovisanju efikasnog pristupa lica koja žive ili su izložena riziku života u situaciji socijalne isključenosti ili siromaštva, kao i njihovih porodica, posebno, zaposlenju, stanovanju, obrazovanju, kulturi i socijalnoj i medicinskoj pomoći; b) da ove mjere revidiraju s ciljem njihove prilagodbe, ako je potrebno.

Član 33

Porodični i profesionalni život

1. Porodica uživa pravnu, ekonomsku i socijalnu zaštitu.
2. Da bi se uskladio porodični i profesionalni život, svako ima pravo na zaštitu od otkaza s posla iz razloga koji su u vezi s materinstvom i pravo na plaćeno porodiljsko odsustvo i roditeljsko odsustvo nakon rođenja ili usvojenja djeteta.

Član 34

Socijalna sigurnost i socijalna pomoć

1. Unija priznaje i poštuje pravo na naknade iz oblasti socijalne zaštite i socijalne službe koje pružaju zaštitu u slučajevima materinstva, bolesti, nesreće na radu, ovisnosti ili starosti, kao i u slučaju gubitka zaposlenja, u skladu s pravilima utvrđenim pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.
2. Svako ko u Uniji ima zakonito prebivalište ili zakonito mijenja prebivalište ima pravo na naknade iz oblasti socijalne zaštite i socijalne pogodnosti, u skladu s pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.
3. Radi borbe protiv socijalne isključenosti i siromaštva Unija priznaje i poštuje pravo na socijalnu pomoć i pomoć za stanovanje kako bi obezbijedila dostojnu egzistenciju svima koji nemaju dovoljno sredstava, u skladu s pravilima utvrđenim pravom Unije i nacionalnim zakonodavstvom i praksom.

INSTRUMENTI MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE RADA

- **Konvencija o zaštiti materinstva iz 1952. godine - revidirana 2000. godine, broj: 183**

Smatra se da svaka članica s nedovoljno razvijenom privredom i sistemom socijalnog osiguranja postupa u skladu s članom 6. st. (3) i (4) Konvencije ako obezbjeđuje novčanu naknadu u iznosu ne manjem od iznosa koji se isplaćuje u slučaju bolesti i privremene spriječenosti u skladu s domaćim zakonom i propisima. Konvencijom se propisuje da bi se zaštitio položaj žena na tržištu radne snage, povlastice u smislu odsustva obezbjeđuju se kroz obavezno socijalno osiguranje ili državne fondove, ili na način određen domaćim zakonom i praksom. U nastavku teksta citiran je član 6. Konvencije, koji govori o doprinosima:

Član 6.

- 1) Novčane naknade se obezbjeđuju, u skladu s domaćim zakonom i propisima ili na drugi način u skladu s domaćom praksom, ženama koje su odsutne s posla po osnovu navedenom u čl. 4. ili 5. ove Konvencije.
- 2) Iznos novčane naknade treba da bude takav da obezbijedi održavanje dobrog zdravlja žene i djeteta uz odgovarajući životni standard.
- 3) Ako se na osnovu domaćeg zakona ili prakse iznos novčane naknade za odsustvo iz člana 4. ove Konvencije obračunava na osnovu prethodne zarade, iznos te naknade ne može biti manji od dvije trećine ženine prethodne zarade ili od primanja koja se uzimaju u obzir prilikom obračuna naknade.
- 4) Kada se na osnovu domaćeg zakona ili prakse za određivanje visine novčane naknade za odsustvo iz člana 4. ove Konvencije koriste druge metode, iznos naknade treba da bude približan iznosu koji bi se u prosjeku dobio primjenom prethodnog stava.
- 5) Svaka članica će obezbijediti da uslovi za sticanje prava na novčanu naknadu budu takvi da ih ispunjava velika većina žena na koje se ova Konvencija odnosi.
- 6) Ako žena ne ispunjava uslove za sticanje prava na novčanu naknadu na osnovu domaćeg zakona i propisa ili na drugi način u skladu s domaćom praksom, ona će ostvariti pravo na odgovarajuću naknadu iz sredstava socijalne pomoći pod uslovom materijalnog cenzusa propisanog za takvu vrstu pomoći.
- 7) Zdravstvena zaštita obezbjeđuje se ženi i djetetu u skladu s domaćim zakonom i propisima ili na drugi način u skladu s domaćom praksom. Zdravstvena zaštita će se obezbijediti za vrijeme prenatalnog perioda, porođaja i postnatalnog perioda, kao i za neophodno stacionarno liječenje.
- 8) Da bi se zaštitio položaj žena na tržištu radne snage, povlastice u smislu odsustva iz čl. 4. i 5. ove Konvencije obezbjeđuju se kroz obavezno socijalno osiguranje ili državne fondove, ili na način određen domaćim zakonom i praksom. Poslodavac pojedinačno ne može snositi direktne troškove novčane naknade ženi koju zapošljava bez svog izričitog pristanka, osim: a) ako je tako propisano domaćim zakonom ili praksom u državi članici prije datuma usvajanja ove Konvencije od strane Međunarodne konferencije rada, ili b) ako je tako naknadno dogovoreno na nacionalnom nivou između vlade i predstavničkih organizacija poslodavaca i zaposlenih.

3.2. ZAKONODAVSTVO U BOSNI I HERCEGOVINI

3.2.1. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine svojim odredbama garantuje da će Bosna i Hercegovina i oba entiteta osigurati najviši nivo ljudskih prava i osnovnih sloboda. Direktna primjena Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao i njenih protokola daje prioritet nad svim ostalim zakonima.

Članom III stav (2) tačka c) Ustava Bosne i Hercegovine propisano je da će entiteti ispuniti sve uslove za pravnu sigurnost i zaštitu lica pod svojom jurisdikcijom, održavanjem civilnih ustanova za primjenu pravnih propisa, koje će funkcionisati u skladu s međunarodno priznatim standardima uz poštivanje međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda, iz člana II ovog Ustava, i poduzimanjem ostalih odgovarajućih mjera.

Nadležnost Ministarstva civilnih poslova Bosne i Hercegovine je koordinacija u oblasti zdravstva, socijalne zaštite i obrazovanja.¹⁶

3.2.2. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine u dijelu II. Ljudska prava i slobode, član 2. stav (1) tačka n) propisuje da će Federacija osigurati primjenu najvišeg nivoa međunarodno priznatih prava i sloboda utvrđenih u aktima navedenim u Aneksu. Posebno da sve osobe na teritoriji Federacije uživaju pravo na socijalnu zaštitu.

III. Podjela nadležnosti između Federalne i kantonalne vlasti

Član 2.

Federalna vlast i kantoni nadležni su za:

- a) garantovanje i provođenje ljudskih prava;
- b) zdravstvo;
- c) politiku zaštite čovjekove okoline;
- d) komunikacijsku i transportnu infrastrukturu;
- e) socijalnu politiku;
- f) provođenje zakona i drugih propisa o državljanstvu;
- g) imigracije i azil;
- h) turizam; i
- i) korištenje prirodnih bogatstava.

Javna politika o zaštiti porodice s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine se zasniva na analizi postojećeg stanja, kao i na obavezama iz ratifikovanih međunarodnih dokumenata i preporukama relevantnih međunarodnih institucija, pri čemu se nastojalo voditi računa o potrebi pružanja podrške porodicama kroz materijalna i druga davanja, ali i o potrebi pružanja usluga stručnog rada s ciljem osiguranja podrške porodicama u podizanju, odgoju i zbrinjavanju djece kao i u njihovom osposobljavanju za samostalan život i rad.

Naglašavamo da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo **Nacrt Zakona o podršci porodicama s djecom**, kojim se nastoji postići uspostavljanje socijalno pravičnijeg sistema zaštite porodice s djecom, te izjednačavanje prava djece u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Nacrt Zakona o podršci porodicama s djecom predviđa da se pravo na dječiji dodatak finansira iz budžeta Federacije Bosne i Hercegovine, kako slijedi:

Član 12.

(Korisnici prava na dječiji dodatak)

Pravo na dječiji dodatak, pod uslovima propisanim ovim Zakonom, ostvaruje dijete do navršene 18. godine života.

¹⁶ Član 15. Zakona o ministarstvima i drugim organima uprave Bosne i Hercegovine;

Član 13.

(Uslovi za ostvarivanje prava na dječiji dodatak)

(1) Dijete iz člana 12. ovog Zakona može ostvariti pravo na dječiji dodatak ukoliko:

a) ukupni mjesečni prihodi po članu domaćinstva ne prelaze 20% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku;

b) nijedan od članova zajedničkog domaćinstva nije vlasnik ili posjednik motornog vozila do sedam godina starosti, osim ako su u pitanju lica s invaliditetom koja po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo;

c) nije steklo potomstvo;

d) nije smješteno u hraniteljsku porodicu ili ustanovu socijalne zaštite u periodu dužem od 30 dana, a troškovi smještaja se djelimično ili u cijelosti osiguravaju iz budžetskih sredstava.

(2) Pored uslova propisanih stavom (1) ovog člana dijete starije od 15 godina može ostvariti pravo na dječiji dodatak ukoliko nema zasnovan radni odnos.

(3) Pored uslova propisanih stavom (1) ovog člana dijete starije od 16 godina može ostvariti pravo na dječiji dodatak ukoliko nije sklopilo brak.

Član 14.

(Visina dječijeg dodatka)

(1) Visina dječijeg dodatka iznosi 6% od prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku.

(2) Korisnik iz člana 12. ima pravo na uvećani dječiji dodatak u iznosu od 8% prosječne isplaćene neto plaće u Federaciji za prethodnu godinu prema podatku Federalnog zavoda za statistiku ukoliko ispunjava jedan od sljedećih uslova: a) da je dijete bez roditeljskog staranja u skladu s propisima iz oblasti socijalne i dječije zaštite; b) da je dijete kojem je nadležna institucija, u skladu s propisima iz oblasti socijalne zaštite, utvrdila invaliditet u procentu od 90% ili 100%; c) da je dijete oboljelo od HIV infekcije, tuberkuloze ili drugih zaraznih bolesti koje su utvrđene propisom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, malignih bolesti, hemofilije, inzulo ovisnog dijabetesa, hronične bubrežne insuficijencije, cistične fibroze, sistemske autoimune bolesti, reumatske groznice, progresivnih neuromišićnih oboljenja, paraplegije, kvadriplegije, cerebralne paralize, epilepsije i multiple skleroze i bolesti ovisnosti, a koje se, u skladu s propisima iz oblasti zdravstvene zaštite, smatraju bolestima većeg socijalnomedicinskog značaja.

(3) Pravo iz stava (2) ovog člana ima i dijete žrtva svih oblika nasilja, trgovine i radne eksploatacije prema procjeni i evidencijama nadležnih centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite.

Član 15.

(Trajanje prava na dječiji dodatak)

(1) Djetetu koje ispunjava uslove iz člana 13. ovog Zakona pravo na dječiji dodatak će se priznati od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava.

(2) Pravo na dječiji dodatak traje dok postoje uslovi za ostvarivanje prava, a najduže 12 mjeseci.

(3) Staratelj djeteta koje je ostvarilo pravo na dječiji dodatak dužan je obnoviti zahtjev za nastavak ostvarivanja prava na dječiji dodatak u mjesecu prije isteka prava.

(4) Ukoliko zakonski staratelj djeteta u roku iz stava (3) ovog člana ne podnese zahtjev i ne dostavi dokaze o ispunjavanju uslova za nastavak ostvarivanja prava, pravo na dječiji dodatak prestaje.

(5) Za dijete kojem, u skladu s ovim zakonom, prestane pravo na dječiji dodatak, isplata će se izvršiti za mjesec u kojem je pravo prestalo.

Član 16.

(Prestanak prava na dječiji dodatak)

Pravo na dječiji dodatak prestaje:

- a) s navršenih 18 godina;
- b) smrću djeteta;
- c) na lični zahtjev zakonskog staratelja;
- d) ukoliko zakonski staratelj djeteta nije u propisanom roku dostavio dokaze o ispunjavanju uslova za nastavak ostvarivanja prava;
- e) gubitkom nekog od uslova utvrđenih članom 13. ovog Zakona.

- **Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom¹⁷**

Član 89.

Osnovna prava koja, u smislu ovog Zakona, ostvaruje porodica s djecom su:

- 1) dodatak na djecu;
- 2) naknada umjesto plaće ženi - majci u radnom odnosu, za vrijeme dok odsustvuje s posla radi trudnoće, porođaja i njege djeteta;
- 3) novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja žene - majke koja nije u radnom odnosu;
- 4) jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta;
- 5) pomoć u prehrani djeteta do šest mjeseci i dodatna ishrana za majke – dojilje;
- 6) posebni psihosocijalni tretmani bračnih drugova koji žele djecu i trudnica;
- 7) smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja;
- 8) osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja;
- 9) školarine i stipendije đacima i studentima.

Član 90.

Propisom kantona mogu se utvrditi i druga prava porodici s djecom. Propisom kantona bliže se uređuju uslovi, način, postupak, organi i finansiranje prava utvrđenih u članu 89. ovog Zakona.

Član 91.

Pravo na dodatak na djecu pripada porodici čiji ukupni mjesečni prihod ostvaren po svim osnovama, izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, po članu domaćinstva, ne prelaze iznos koji je utvrđen propisom kantona kao najniži iznos prihoda dovoljnih za održavanje. Porodici iz člana 88. stav (2) ovog Zakona pravo na dodatak na djecu pripada, bez obzira na visinu prihoda domaćinstva.

Član 92.

Stranim državljanima i licima bez državljanstva koji stalno žive na teritoriji Federacije, pripada pravo na dodatak na djecu u skladu s međunarodnim ugovorom.

¹⁷ „Službene novine FBiH“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16

KANTONALNI NIVO

Prava iz socijalne zaštite koja se odnose na dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine ostvaruju se na osnovu:

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom¹⁸, Unsko – sanski kanton;

Zakona o doplatku za djecu¹⁹, Posavski kanton;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom²⁰, Tuzlanski kanton;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom²¹, Zeničko – dobojski kanton;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom²², Srednjobosanski kanton;

Zakona o zaštiti porodice s djecom²³, Hercegovačko – neretvanski kanton;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom²⁴,

Zapadnohercegovački kanton;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom²⁵, Kanton Sarajevo;

Odluke o doplatku za djecu²⁶, Kanton 10;

Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom²⁷, Bosansko – podrinjski kanton.

UNSKO – SANSKI KANTON

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom**

Član 105.

(1) Pravo na dječiji dodatak, u smislu prethodnog stava, teče od prvog dana narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Korisnik dječijeg dodatka dužan je prijaviti svaku promjenu koja povlači gubitak prava, u roku od 15 dana od nastale promjene.

(2) Korisnik dječijeg dodatka dužan je u svakoj kalendarskoj godini dostaviti dokaze o ispunjavanju uslova za ostvarivanje prava. Dječiji dodatak se isplaćuje i za vrijeme školskog raspusta.

¹⁸ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, br. 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20;

¹⁹ „Narodne novine Posavskog kantona“, br. 3/17;

²⁰ „Službene novine Tuzlanskog kantona“, br. 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 i 12/20;

²¹ „Službene novine Zeničko-dobojskog kantona“, broj: 13/07 i 13/11;

²² „Službene novine Srednjobosanskog kantona“, br. 10/05, 2/06 i 3/18;

²³ „Službene novine HNK“, br. 7/17 i 7/19;

²⁴ „Narodne novine Zapadnohercegovačkog kantona“, br. 16/01, 11/02, 4/04 i 9/05, 21/12, 13/14, 14/16;

²⁵ „Službene novine Kantona Sarajevo“, br. 38/14, 38/16, 44/17 i 28/18;

²⁶ „Narodne novine Kantona 10“, broj 2/18;

²⁷ „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona“ (Prečišćeni tekst br. 7/08);

Član 106.

Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na brizi i staranju.

POSAVSKI KANTON

- **Zakon o doplatku za djecu**

Član 1.

Ovim Zakonom uređuje se pravo na doplatku za djecu, postupak za ostvarivanje prava, način finansiranja doplatka za djecu, te druga pitanja značajna za ostvarivanje navedenog prava u Posavskom kantonu.

Član 2.

Sredstva za finansiranje prava na doplatku za djecu utvrđena ovim Zakonom osiguravaju se u budžetu Posavskog kantona.

Član 3.

(1) Korisnici prava na doplatku za djecu su: roditelj, usvojitelj, staratelj, očuh, maćeha, baka, djed, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog organa povjereno na skrb i odgoj i koji živi u domaćinstvu s djetetom (u daljnjem tekstu: korisnik).

(2) Pravo na doplatku za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Posavskom kantonu najmanje dvije godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjavaju uslove propisane ovim Zakonom.

(3) Pravo na doplatku za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života.

Član 7.

(1) Pravo na doplatku za djecu uvećan za 30% pripada porodici za treće i svako sljedeće dijete.

(2) Pravo na doplatku za djecu uvećan za 50% pripada:

- Djetetu bez oba ili jednog roditelja;

- Djetetu s posebnim potrebama;

- Porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj osobe s invaliditetom s postotkom invalidnosti od 60% i više;

- Djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC, celijakije i epilepsije;

- Djetetu korisnika pomoći za održavanje- stalne novčane pomoći.

Član 8.

Iznos doplatka za djecu utvrđuje Vlada Posavskog kantona posebnom odlukom, na prijedlog kantonalnog ministra zdravstva, rada i socijalne politike.

TUZLANSKI KANTON

• Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom

Član 78.

Osnovna prava koja, u smislu Federalnog zakona i ovog Zakona, ostvaruju porodice s djecom su:
a) dodatak na djecu.

Član 80.

Dodatak na djecu (u daljem tekstu: dječiji dodatak) imaju porodice koje imaju prebivalište u Kantonu.

Član 81.

(1) Pravo na dječiji dodatak osigurava se porodici čiji mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 15% prosječne plaće.

(2) Iznos dječijeg dodatka za svaku kalendarsku godinu utvrđuje Vlada Kantona posebnom odlukom, najkasnije 30 dana od dana donošenja budžeta Kantona u visini od 2,5 do 5% prosječne plaće iz prethodne kalendarske godine, izuzimajući porodice s troje i više djece za koje iznos dječijeg dodatka ne može biti manji od 5% prosječne plaće.

(3) Prioritet u ostvarivanju prava, iz prethodnog stava ovog člana, imaju djeca iz porodica u kojima mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi 7% prosječne plaće.

(4) Bliže odredbe u pogledu načina uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak iz prethodnog stava bit će utvrđene općim aktom koji će, u roku od sedam dana od dana stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom („Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 11/09), donijeti ministar.

Član 82.

Ukupan prihod domaćinstva čine prihodi koje članovi domaćinstva ostvaruju u smislu člana 15. ovog Zakona.

Član 83.

Djetetu bez oba ili jednog roditelja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, djeci oboljeloj od celijakije, TBC, leukemije, karcinoma i šećerne bolesti i porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uslove, uvećan za 50%.

Član 84.

(1) Pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene 15. godine života, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom.

(2) Djeca starija od 15 godina života ostvaruju pravo na dječiji dodatak:

1. ako se nalaze na redovnom školovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najduže do navršene 27. godine života;

2. ako su nesposobni za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u toku redovnog obrazovanja, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

(3) Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Član 85.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi odnosno fakultetu, ali najdalje do navršene 27. godine života.

Član 86.

Dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite, osim u slučaju kada roditelji, usvojitelj ili srodnik koji je dužan da izdržava to dijete, snosi troškove smještaja u punom iznosu.

Član 87.

(1) Dječiji dodatak prestaje za dijete koje stupi u brak ili vanbračnu zajednicu.

(2) Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na izdržavanju.

Član 88.

(1) Dječiji dodatak za djecu čiji su roditelji zaposleni, isplaćuje iz svojih sredstava poslodavac kod kojeg je roditelj u radnom odnosu.

(2) Isplatu dječijeg dodatka ostalim korisnicima uređuje ministar, posebnim aktom.

ZENIČKO – DOBOJSKI KANTON

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom**

Član 113.

(1) Pravo na dječiji dodatak pripada porodici s djecom koja se neposredno brine o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama, izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom koja po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona.

(2) Djetetu bez oba ili jednog roditelja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju i porodici u kojoj oba ili jedan roditelj ili dijete imaju najmanje 60% oštećenje organizma, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uslove.

Član 114.

Ukupan prihod domaćinstva čine prihodi koje članovi domaćinstva ostvaruju u smislu člana 24. ovog Zakona.

Član 115.

(1) Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 2% od prosječne plaće Kantona, po djetetu.

(2) Iznos dječijeg dodatka iz člana 113. stav (2) ovog Zakona, utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 3%, od prosječne plaće Kantona, po djetetu.

Član 116.

(1) Pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene 15. godine života, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom.

(2) Dijete starije od 15 godina života ostvaruje pravo na dječiji dodatak, pod uslovom:

- a) da se nalazi na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetima, a najduže do navršene 27. godine života;
- b) ako je nesposobno za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u toku redovnog obrazovanja, a najduže do navršene 27. godine života.

Član 117.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, odnosno fakultetu, ali najduže do navršene 27. godine života.

SREDNJOBOSANSKI KANTON

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom**

Član 117.

Korisnici lične i porodične invalidnine imaju pravo na dječiji dodatak pod uslovima i u visini koji su utvrđeni propisima o dječijem dodatku, ako ne ispunjava uslove propisane za ostvarivanje tog dodatka po drugom osnovu.

Član 144.

Pravo na dječiji dodatak ima:

- dijete bez obaju roditelja ili bez jednog roditelja ili dijete pod starateljstvom;
- dijete ometeno u psihičkom ili tjelesnom razvoju i dijete s teškom neizlječivom bolešću ili dijete civilna žrtva rata, s najmanje 60% invalidnosti;
- dijete korisnik stalne novčane pomoći.

Član 145.

Pravo na dječiji dodatak prema članu 144. ovog Zakona pripada porodici čiji ukupni mjesečni prihodi, osim primanja ostvarenih iz oblasti socijalne zaštite i zaštite porodica s djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 22% prosječne mjesečne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Kantonu.

HERCEGOVAČKO – NERETVANSKI KANTON

- **Zakon o zaštiti porodice s djecom**

Član 16.

Pravo na dodatak na djecu, pod uslovima propisanim ovim zakonom, može ostvariti roditelj, dijete, drugi krvni srodnik, srodnik po tazbini, staratelj, usvojitelj i lice iz vanbračne zajednice (u daljnjem tekstu: korisnik), koji žive u zajedničkom domaćinstvu s djetetom.

Član 17.

(1) Lice iz člana 16. ovog Zakona može ostvariti pravo na dodatak na djecu ukoliko ukupni mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH (u daljnjem tekstu: prosječna plaća).

(2) Iznos dodatka na djecu utvrđuje Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona (u daljnjem tekstu: Vlada) posebnom odlukom, na prijedlog Ministarstva zdravstva, rada i socijalne zaštite (u daljnjem tekstu: Ministarstvo).

(3) Iznos dodatka za djecu iz člana 4. ovog Zakona, utvrđuje Vlada posebnom odlukom, s tim da se iznos dodatka utvrđuje u većem iznosu, bez obzira na visinu prihoda domaćinstva, a najviše do 50% na iznos dodatka iz stava (2) ovog člana.

Član 18.

(1) Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog domaćinstva, vlasnik ili suvlasnik preduzeća ili samostalne radnje ili ima registrovanu dopunsku djelatnost.

(2) Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik ili posjednik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM, osim ako su u pitanju lica s invaliditetom koja, u skladu s propisima iz oblasti porezne i carinske politike, mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo.

(3) Ministar zdravstva, rada i socijalne zaštite (u daljnjem tekstu: ministar) bliže će propisati način utvrđivanja vrijednosti motornog vozila iz stava (2) ovog člana.

Član 19.

(1) Pravo na dodatak na djecu pripada za dijete do navršene 15. godine ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom i Federalnim zakonom.

(2) Djetetu starijem od 15 godina pripada pravo na dodatak na djecu pod uslovom:

a) da se nalazi na redovnom školovanju u srednjoj školi, a najduže do navršene 19. godine;

b) da se nalazi na redovnom školovanju na visokoškolskoj ustanovi na području BiH, a najduže do navršene 27. godine;

c) da je nesposobno za samostalan život i rad, pod uslovom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine, ili u toku redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine.

Član 20.

(1) Pravo na dodatak na djecu pripada djetetu od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava.

(2) Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, odnosno visokoškolskoj ustanovi, a najduže do navršene 27. godine.

(3) Pravo na dodatak na djecu ne pripada za dijete koje je smješteno u hraniteljsku porodicu, u ustanovu socijalne zaštite ili drugu ustanovu, za koje se troškovi smještaja osiguravaju iz budžetskih sredstava.

Član 21.

Pravo na dodatak na djecu prestaje za dijete koje:

a) po završetku srednje škole upiše isti stepen obrazovanja drugog smjera;

- b) u toku redovnog školovanja izgubi više od jedne godine na visokoškolskoj ustanovi;
- c) nakon završene jedne školske godine upiše ponovo istu godinu studija na drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- d) nakon završenog školovanja na visokoškolskoj ustanovi upiše školovanje istog stepena;
- e) zasnuje radni odnos, zaključi brak ili stekne potomstvo.

Član 22.

(1) Korisnik dodatka na djecu dužan je u svakoj kalendarskoj godini u periodu od 1. septembra do 31. oktobra dostaviti dokaze o ispunjavanju uslova za ostvarivanje prava, a za dijete koje se nalazi na redovnom školovanju i dokaz o nastavku školovanja.

(2) Ukoliko korisnik ne dostavi dokaze iz stava (1) ovog člana, prestaje pravo na dodatak na djecu 31. augusta tekuće godine za djecu u srednjim školama, odnosno 31. oktobra tekuće godine za studente na visokoškolskim ustanovama.

Član 23.

Centar koji utvrđuje pravo na dodatak na djecu će po službenoj dužnosti redovno provjeravati starost djeteta i u skladu s tim odlučivati o nastavku ostvarivanja ovog prava.

ZAPADNOHERCEGOVAČKI KANTON

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti obitelji s djecom**

Član 170.

Prava koja, glede ovog Zakona, ostvaruje porodica s djecom su:

1. dodatak na djecu...

Član 171.

Pravo na dodatak na djecu imaju porodice koje imaju prebivalište ili boravište u Kantonu.

Član 172.

Prava na dječiji dodatak osigurava se iz porodice čiji prihodi po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 20% prosječne plaće utvrđene u Kantonu u prvom tromjesečju tekuće godine.

Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se odlukom Vlade Kantona i ne može biti manji od 15% od najniže plaće u Kantonu, objavljene od nadležnog organa Kantona.

Član 173.

Korisnicima iz člana 171. ovog Zakona pripada pravo na dječiji dodatak iz stava (2) člana 172. ovog Zakona, ukoliko prihod po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 30% prosječne plate utvrđene u Kantonu u prvom tromjesečju tekuće godine, uvećan za 50%.

Za osobe koje podnose zahtjev za ostvarivanje prava na dodatak za djecu, za djecu iz stava (1) ovog člana, dužna su uz zahtjev priložiti dokaze.

Član 175.

Pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene petnaeste godine života, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom.

Djeca starija od petnaest godina ostvaruju pravo na dječiji dodatak:

1. Ako se nalaze na redovnom školovanju u osnovnim i srednjim školama, a najduže do navršene 19. godine života.
2. Ako su nesposobni za samostalni život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u toku redovnog školovanja, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Član 176.

Za djecu ometenu u fizičkom i psihičkom razvoju koja se ne nalaze u ustanovama socijalne i dječije zaštite, dječiji dodatak pripada za sve vrijeme trajanja školovanja, a najduže do navršene 19. godine života.

Član 177.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete usljed bolesti ili liječenja spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, a najduže do navršene 19. godine života.

Član 178.

Pravo na dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite.

Član 179.

Dječiji dodatak prestaje za dijete koje stupa u brak.

Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti, da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na izdržavanju.

Član 180.

Prvostepeno rješenje kojim se utvrđuje pravo na dječiji dodatak podliježe reviziji.

Reviziju po službenoj verziji obavlja Ministarstvo.

Ako je protiv prvostepenog rješenja izjavljena žalba, o reviziji i žalbi rješava se istim rješenjem.

Rješenje o reviziji i žalbi iz stava (3) ovog člana ne odlaže izvršenje rješenja.

KANTON SARAJEVO

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom**

Član 131.

O pravima u oblasti zaštite porodice s djecom u prvom stepenu rješava općinski načelnik.

Član 132.

(1) Pravo na dodatak na djecu ostvaruju porodice koje imaju prebivalište u Kantonu.

(2) Izuzetno od stava (1) ovog člana pravo na dodatak na djecu mogu ostvariti i porodice koje imaju boravište u Kantonu po osnovu statusa raseljenih lica i izbjeglica u Kantonu.

(3) Izuzetno od člana 6. ovog Zakona, pravo na dodatak na djecu mogu ostvariti i porodice u kojima dijete i barem jedan od roditelja djeteta imaju državljanstvo Bosne i Hercegovine.

(4) Ukoliko se pravo na dodatak na djecu ostvaruje po osnovu boravišta, to pravo se može ostvariti samo pod uslovom da se isto pravo ne ostvaruje u mjestu prebivališta.

Član 133.

(1) Dodatak na djecu obezbjeđuje se porodicama s djecom čiji prihodi po članu zajedničkog domaćinstva ne prelaze iznos 20% prosječne plaće.

(2) Iznos dječijeg dodatka utvrđuje kantonalno ministarstvo, s tim da taj iznos ne može biti manji od 5% od prosječne plaće.

Član 134.

Ukupan prihod domaćinstva kao osnov za ostvarivanje prava na dodatak na djecu, čine prihodi iz člana 9. ovog Zakona.

Član 135.

(1) Dodatak na djecu ne mogu ostvariti porodice u kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik preduzeća ili samostalne radnje ili ima registrovanu dopunsku djelatnost, vlasnik je ili posjednik motornog vozila, osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koje po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo.

(2) Izuzetno, dodatak na djecu mogu ostvariti i porodice u kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik ili posjednik motornog vozila, ukoliko se radi o djetetu iz člana 136. stav (1) alineja 1), 2) ili 3).

Član 136.

(1) Pravo na dodatak na djecu bez obzira na imovinski cenzus pripada djetetu bez jednog ili oba roditelja ili djetetu, te porodici:

- u kojoj jedan od roditelja ima utvrđen invaliditet od najmanje 90%;
- koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, što se dokazuje pravosnažnim rješenjem donesenim u skladu s Pravilnikom o utvrđivanju preostale sposobnosti i razvrstavanju djece i omladine ometene u psihofizičkom razvoju ("Službene novine Kantona Sarajevo", br. 26/08 i 5/12);
- koja ima dijete oboljelo od karcinoma, šećerne bolesti, leukemije, TBC, celijakije i Kronove bolesti, ulceroznog kolitisa, hepatitisa B i C, epilepsije ili dijete s poremećajem autističnog spektra;
- čiji je jedan od roditelja korisnik stalne novčane pomoći.

(2) Djeci i porodici iz prethodnog stava pripada dodatak na djecu u iznosu iz člana 133. ovog Zakona, uvećan za 50%.

Član 137.

(1) Dodatak na djecu pripada djetetu do navršene petnaeste godine života ukoliko ispunjava uslove predviđene Federalnim zakonom i ovim Zakonom.

(2) Djeca starija od 15 godina ostvaruju pravo na dodatak na djecu pod uslovom:

- da se nalaze na redovnom školovanju na području BiH, a najkasnije do 27. godine života;
- da su nesposobna za privređivanje, pod uslovom da je nesposobnost nastupila prije navršenih 15 godina života, odnosno za vrijeme redovnog školovanja, a najkasnije do navršenih 27 godina života.

(3) Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta.

Član 138.

Za djecu ometenu u fizičkom i psihičkom razvoju koja se nalaze na specijalnom školovanju, dodatak na djecu pripada za sve vrijeme trajanja školovanja, a najkasnije do navršenih 27 godina života.

Član 139.

Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, odnosno fakultetu, a najkasnije do navršenih 27 godina života.

KANTON 10

- **Odluka o doplatku za djecu**

Član 1.

Ovom Odlukom uređuje se pravo na doplatku za djecu do navršene petnaeste (15) godine života, postupak za ostvarivanje prava, način finansiranja doplatka za djecu, te druga pitanja značajna za ostvarivanje navedenog prava u Kantonu 10.

Član 2.

Sredstva za finansiranje prava na doplatku za djecu utvrđena ovom Odlukom osiguravaju se u budžetu Kantona 10.

Član 3.

(1) Korisnici prava na doplatku za djecu su: roditelj, usvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog organa socijalne zaštite povjereno na skrb i odgoj i koja živi u domaćinstvu s djetetom (u daljnjem tekstu: korisnik).

(2) Pravo na doplatku za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Kantonu 10 najmanje tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjava uslove propisane ovom Odlukom.

(3) Pravo na doplatku za djecu pripada korisniku za dijete do navršene petnaeste (15) godine života.

Član 4.

Doplatku za djecu ne pripada korisniku za dijete koje: bude smješteno u udomiteljsku porodicu, ustanovu socijalne zaštite ili drugu ustanovu, a troškovi smještaja se djelimično ili u cijelosti osiguravaju iz budžetskih sredstava iz člana 2. ove Odluke; ostvaruje pravo na dječiji doplatku izvan Kantona 10.

Član 5.

(1) Ukoliko se utvrdi da se doplatku za djecu nenamjenski koristi, nadležni centar za socijalnu zaštitu može odrediti da se doplatku za djecu isplaćuje drugom korisniku kod kojeg se dijete nalazi na uzdržavanju.

(2) Ukoliko se utvrdi da je doplatku za djecu isplaćen osobi koja nije imala pravo na doplatku za djecu, ista je dužna vratiti primljeni iznos.

(3) Doplatka za djecu ne može biti predmet ovrhe.

Član 6.

Iznos doplatka za djecu utvrđuje Vlada Kantona 10 posebnom odlukom na prijedlog Ministarstva rada, zdravstva, socijalne zaštite i prognanih.

BOSANSKO-PODRINJSKI KANTON

- **Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodica s djecom**

Član 93.

Dodatak na djecu (u daljem tekstu: dječiji dodatak) imaju porodice koje imaju prebivalište ili boravište u Kantonu.

Član 94.

Pravo na dječiji dodatak pripada porodici čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 15% od prosječne plate u Kantonu.

Ukupni prihodi domaćinstva kao osnov za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, čine prihodi iz člana 14. ovog Zakona.

Pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinski census uvećan za 50% pripada:

- djetetu bez obaju ili jednog roditelja;
- djetetu ometenom u fizičkom ili psihičkom razvoju;
- porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi s procentom invaliditeta od 60% i više;
- djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC i celijakije;
- djeci korisnika stalne novčane pomoći.

Izuzetno, osim prava na dječiji dodatak, porodica ima pravo i na novčanu pomoć u mjesečnom iznosu od 40% od prosječne plate u Kantonu za novorođeno treće i po 40% za svako sljedeće rođeno dijete, pod uslovom da žive u zajedničkom domaćinstvu s podnosiocem zahtjeva bez obzira na imovinski census.

Izuzetno, djeca koja su ostvarila pravo na dječiji dodatak imaju pravo na zdravstvenu zaštitu pod uslovom da to pravo ne mogu ostvariti po drugom osnovu do uzrasta do 15 godina.

Član 95.

(1) Dječiji dodatak ne mogu ostvariti djeca kojima je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik preduzeća ili samostalne radnje ili ima registrovanu dopunsku djelatnost, vlasnik je ili posjednik motornog vozila, osim ako su u pitanju djeca s invaliditetom koja po propisima iz oblasti poreske i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko pomagalo.

3.2.3. ZAKONODAVSTVO NA NIVOU REPUBLIKE SRPSKE

U Republici Srpskoj dječiji dodatak kao oblik socijalne zaštite regulisan je Zakonom o dječijoj zaštiti²⁸.

²⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 114/17, 122/18 i 107/19

- **Zakon o dječijoj zaštiti**

Član 17.

(1) Dodatak na djecu pripada djeci do navršenih 15 godina ako se redovno školuju.

(2) Djeca za koju se obezbjeđuju sredstva iz budžeta Republike, odnosno jedinice lokalne samouprave više od 50% cijene za smještaj u ustanovu socijalne zaštite, zbrinjavanje u hraniteljsku porodicu ili drugu ustanovu za vrijeme obrazovanja ili rehabilitacije ne ostvaruju pravo na dodatak na djecu.

Član 18.

(1) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje majka za drugo, treće i četvrto dijete u porodici, zavisno od materijalnog položaja porodice, rasporeda rođenja i uzrasta djece, u skladu s članom 25. ovog Zakona.

(2) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje otac djeteta, odnosno usvojlac djeteta ukoliko majka nije živa, napustila je dijete ili je iz objektivnih razloga spriječena da neposredno brine o djetetu, odnosno kada je odlukom nadležnog organa dijete povjereno ocu na zaštitu i vaspitanje.

(3) Pravo na dodatak na djecu ostvaruje dijete pod starateljstvom, bez roditeljskog staranja nezavisno od materijalnog položaja, a najduže do navršenih 18 godina.

Član 19.

(1) Dodatak na djecu ostvaruju lica iz člana 18. ovog Zakona za svako dijete bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice, ukoliko je nadležni organ priznao pravo djetetu na dodatak za pomoć i njegu drugog lica u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite do navršenih 18 godina, a ukoliko su na redovnom školovanju, najduže do 26. godine.

(2) Dodatak za djecu ostvaruju lica iz člana 18. ovog Zakona za svako dijete bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice, ukoliko je stručna komisija, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast socijalne zaštite, utvrdila da se radi o djetetu s oštećenjem ili oboljenjem: vida, sluha, govorno-glasovne komunikacije, s tjelesnim oštećenjem, odnosno hroničnim oboljenjem, s intelektualnim oštećenjem, sa psihičkim poremećajem, odnosno oboljenjem ili s drugim oštećenjem ili oboljenjem koje dovodi do poteškoća u psihomotornom i senzomotornom razvoju.

(3) Izuzetno, pravo na dodatak na djecu ostvaruju roditelji djece uzrasta do tri godine bez obzira na red rođenja i materijalni položaj porodice ukoliko je djetetu, prema nalazu ovlaštenog doktora medicine, potrebna pojačana njega.

(4) Roditelj, odnosno usvojlac, korisnik prava na novčanu pomoć u smislu zakona kojim se propisuje oblast socijalne zaštite, ostvaruje dodatak na djecu bez obzira na red rođenja djeteta i materijalni položaj porodice do navršenih djetetovih 18 godina, a ukoliko su na redovnom školovanju, najduže do djetetove 26. godine.

Član 20.

Dodatak na djecu pripada djeci koja imaju prebivalište na teritoriji Republike, ako međunarodnim sporazumom nije drugačije određeno.

Član 21.

Osnovica za utvrđivanje visine prava na dodatak na djecu je najniža plata u Republici u prethodnoj godini.

Član 22.

(1) Visina dodatka na djecu za drugo i četvrto dijete utvrđuje se u iznosu od 9% od osnovice iz člana 21. ovog Zakona.

(2) Visina dodatka na djecu za treće dijete po redu rođenja utvrđuje se u iznosu od 18% od osnovice iz člana 21. ovog Zakona.

(3) Visina dodatka na djecu iz člana 18. stav (3) i člana 19. ovog Zakona utvrđuje se u iznosu od 23% od osnovice iz člana 21. ovog Zakona.

(4) Pravo na dodatak na djecu priznaje se prvog dana narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva.

Član 23.

Pravo na dodatak na djecu može ostvariti podnosilac zahtjeva, ako ostvareni prihodi porodice ne prelaze utvrđeni cenzus iz člana 25. ovog Zakona.

Član 24.

(1) Za ostvarivanje prava na dodatak na djecu uzimaju se prihodi pojedinca i svih članova porodice koji su prijavljeni i žive u istom domaćinstvu, kao i ukupni prihodi porodice, i to:

- 1) plata nakon oporezivanja, penzija u zemlji i inostranstvu i druga lična primanja ostvarena u zadnjih šest mjeseci koji prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev;
- 2) prihodi od izdavanja u zakup nepokretne ili pokretne imovine;
- 3) prihodi od drugih imovinskih prava, ako se na te prihode plaćaju porezi;
- 4) prihodi od izdržavanja po osnovu srodstva i drugih pravnih osnova;
- 5) prihodi lica koja obavljaju samostalnu djelatnost;
- 6) drugi prihodi koji podliježu oporezivanju prema zakonu kojim se uređuje oblast poreza na dohodak.

(2) Kao prihod u smislu stava (1) tačka 2) ovog člana uzima se iznos koji služi kao osnovica za obračunavanje poreza na dohodak u tekućoj godini, odnosno osnovica poreza na dohodak.

(3) Kao prihod, u smislu stava (1) tačka 5) ovog člana, uzima se iznos osnovice na koju se uplaćuju doprinosi u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast doprinosa.

(4) Prihodi koji se iskazuju kao godišnji prihod uzimaju se u visini prosječnog mjesečnog iznosa.

(5) Na odlučivanje o pravima iz ovog Zakona u tekućoj godini utiču prihodi ostvareni u prethodnih šest mjeseci od dana podnošenja zahtjeva.

(6) Ako podnosilac zahtjeva nije ostvario prihod u periodu od šest mjeseci prije podnošenja zahtjeva, prihod ostvaren u tom periodu smatra se prihodom ostvarenim u šest mjeseci.

(7) Ako podnosilac zahtjeva iz stava (5) ovog člana ostvari prihod od šest mjeseci u narednom periodu, dužan je dokaz o prihodu dostaviti nadležnom prvostepenom organu.

(8) Prihodi ostvareni po osnovu prava na dodatak za pomoć i njegu drugog lica, novčanu pomoć i ličnu invalidninu, u smislu zakona kojim se uređuje oblast socijalne zaštite, ne smatraju se prihodima u smislu ovog Zakona.

Član 25.

Pravo na dodatak na djecu ostvaruje se ukoliko:

1) roditelj, odnosno usvojitelj ostvaruje pravo na novčanu pomoć, u skladu sa zakonom kojim se uređuje oblast socijalne zaštite;

2) mjesečni prihodi iz člana 24. ovog Zakona, po članu porodice, ne prelaze iznos od 20% za drugo dijete, 21% za treće dijete i 23% za četvrto dijete od osnovice iz člana 21. ovog Zakona;

3) kataloška vrijednost procijenjene pokretne imovine ne prelazi vrijednost 13 osnovica iz člana 21. ovog Zakona.

3.2.4. ZAKONODAVSTVO U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine oblast socijalne zaštite regulisana je Zakonom o socijalnoj zaštiti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.²⁹

- **Zakon o dječijoj zaštiti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine**

Član 13.

Pravo na dodatak za djecu, kao novčano davanje, ima svaki građanin Brčko distrikta pod uslovima predviđenim ovim Zakonom.

Član 14.

Dodatak na djecu, u skladu s članom 13. ovog Zakona, nema građanin Distrikta koji ima registrovano privatno preduzeće, samostalnu radnju ili se bavi drugim vidom privatne djelatnosti koja podliježe plaćanju poreza ili paušala, kao i lica čija primanja prelaze cenzus od 15% prosječne plate u Distriktu po članu domaćinstva.

Član 15.

Pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene petnaeste (15) godine života, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom.

Djeca starija od petnaest (15) godina života ostvaruju pravo na dječiji dodatak:

1. ako se nalaze na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetu, a najduže do navršene dvadeset šeste (26) godine života;

3. ako su nesposobna za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do petnaeste (15) godine života ili u toku redovnog obrazovanja, za cijelo vrijeme trajanja nesposobnosti.

Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme školskog raspusta. Rok za dostavljanje školskih potvrda je sljedeći:

- a) za djecu koja navršavaju petnaest (15) godina, na kraju školske kalendarske godine, roditelj se obavezuje na donošenje potvrde o završenom razredu, a u septembru mjesecu za svaku školsku godinu od 1. septembra do 30. septembra obavezuje se na donošenje potvrde o daljem nastavljanju školovanja;
- b) za djecu srednjoškolskog uzrasta, roditelj se obavezuje na donošenje potvrde o redovnom školovanju, i to u periodu od 1. septembra do 30. septembra za svaku školsku godinu;
- c) za djecu studente do navršene dvadeset šeste (26) godine života, obaveza je donošenja potvrde o redovnom školovanju, i to u periodu od 1. oktobra do 31. oktobra za svaku godinu.

²⁹ „Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“, br. 18/20, 29/20 i 41/20;

Član 16.

Dječiji dodatak pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite i socijalno-obrazovne ustanove.

Član 17.

Dodatak za djecu pripada samo za djecu koja imaju prebivalište ili privremeni boravak na teritoriji Distrikta.

Član 18.

(1) Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se za djecu u porodici u zavisnosti od materijalnog položaja porodice, rasporeda rađanja i uzrasta djece, na osnovu podnesenog zahtjeva.

(2) Nezavisno o materijalnim uslovima porodice i redoslijeda rođenja, dodatak za djecu pripada djetetu za koje je nadležni organ donio akt o razvrstavanju zbog ometenosti u razvoju.

(3) Neovisno o materijalnim uslovima porodice, dodatak za djecu pripada djeci koja su rođena kao dvojke, trojke, četvorke itd.

(4) Pravo iz stava (2) ovog člana pripada djetetu do navršenih dvadeset šest (26) godina života.

Član 19.

Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se od prvog dana u narednom mjesecu u odnosu na podneseni zahtjev.

Član 20.

Pravo na dodatak za djecu ostvaruje se:

1. ako porodica ostvaruje pravo na socijalnu pomoć u skladu sa Zakonom o socijalnoj zaštiti;

2. ako ukupan mjesečni prihod po članu porodice ne prelazi 15% prosječne plate, a katastarski prihod po članu porodice u prethodnoj godini ne prelazi 3% prosječnog katastarskog prihoda po 1 hektaru zemljišta.

Član 21.

Djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do VI (završno sa VI) grupe - kategorije ili s tjelesnim oštećenjem u procentu ne manjim od 70% (sedamdeset posto), te samohranom roditelju, pripada pravo na dječiji dodatak, bez obzira na imovinske uslove, uvećan za 50% (pedeset posto).

Član 22.

Visina dodatka na djecu iznosi 10% od prosječne mjesečne plate ostvarene u Brčko distriktu BiH.

3.3. SITUACIONA ANALIZA

U ovom dijelu Izvještaja, Ombudsmeni će dati prikaz svih pristiglih odgovora, od strane kantonalnih ministarstava nadležnih za socijalnu zaštitu u Federaciji Bosne i Hercegovine, Javnog fonda za dječiju zaštitu Republike Srpske i Odjeljenja – Odjela za zdravstvo i ostale usluge pri Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

I FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

1. Unsko-sanski kanton

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike Unsko-sanskog kantona na traženje Ombudsmena dostavlja podatke aktom broj 09-33-2449-2/21 od 09.03.2021. godine. Navode da je oblast socijalne i dječije zaštite regulisana Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom³⁰, ali tek nakon izmjena i dopuna ovog Zakona iz 2020.³¹ godine u ovom Kantonu dolazi i do realizacije i isplate prava na dječiji dodatak. Dostavljaju i Odluku o iznosu dječijeg dodatka u Unsko-sanskom kantonu u 2020. godini broj 03-017-2061/2020 od 19.08.2020. godine. U skladu sa zakonskim propisima, dodatak na djecu imaju djeca do navršene 15. godine života koja imaju prebivalište na Kantonu, koja se nalaze na redovnom školovanju i s obzirom na utvrđene mjesečne prihode po članu domaćinstva u kojem žive. Djeca do navršene 15. godine života s prebivalištem na Kantonu kod koje je utvrđen invaliditet u procentu od 90% i 100%, ostvaruju pravo na dječiji dodatak, bez obzira na mjesečne prihode po članu domaćinstva, a ako se nalaze na redovnom školovanju, najduže do 26. godine života (član 102). Pravo na dječiji dodatak pripada porodici čiji mjesečni prihod po članu domaćinstva po svim osnovama, izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, po članu domaćinstva ne prelazi iznos od 10% prosječne plaće Kantona ostvarene u prethodnoj godini. Dječiji dodatak ne pripada djeci koja su smještena u ustanove socijalne zaštite i dječije zaštite ili hraniteljsku porodicu, osim ako se ne radi o srodničkom hraniteljstvu u kojem hranitelj ne može ostvariti pravo na hraniteljsku naknadu (član 103). Iznos dječijeg dodatka, na prijedlog nadležnog ministra, utvrđuje odlukom Vlada Kantona, u skladu s osiguranim i planiranim sredstvima. Ministar resornog ministarstva donosi instrukciju u vezi s drugim pitanjima koja se odnose na ostvarivanje prava na dječiji dodatak, a koja nisu regulisana ovim Zakonom (član 104). Pravo na dječiji dodatak teče od prvog narednog mjeseca od dana podnošenja zahtjeva. Korisnik dječijeg dodatka dužan je prijaviti svaku promjenu koja povlači gubitak prava, u roku od 15 dana od dana nastale promjene. Korisnik dječijeg dodatka dužan je u svakoj kalendarskoj godini dostaviti dokaze o ispunjavanju uslova za ostvarivanje prava. Dječiji dodatak se isplaćuje i za vrijeme školskog raspusta (član 105). Ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili osobi kod koje se dijete nalazi na brizi i staranju (član 106). Vlada Unsko-sanskog kantona dana 19.08.2020. godine donosi Odluku broj 03-017-2061/2020, na osnovu člana 16. Zakona o Vladi Unsko-sanskog kantona³², a u vezi s članom 104. stav (1) i stav (2) Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom³³. Odlukom se utvrđuje iznos dječijeg dodatka na području Kantona u visini od 3% prosječne plate Kantona, ostvarene u prethodnoj godini, da se isplata vrši posredstvom centara za socijalni rad Kantona, a prema podnesenim zahtjevima, za svaki kalendarski mjesec, dok će se bliži uslovi za provođenje ove Odluke utvrditi instrukcijom Ministarstva zdravstva, rada i socijalne politike. Za provođenje Odluke nadležni su Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike i Ministarstvo finansija. Instrukcijom broj 09-31-10630-1/20 od 27.08.2020. godine Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne politike uređuje bliže uslove ostvarivanja prava na dječiji dodatak shodno Odluci Vlade Kantona broj 03-017-

³⁰ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20;

³¹ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 15/20;

³² „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 5/08;

³³ „Službeni glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj 5/00, 7/01, 11/14, 23/18 i 15/20;

2061/2020 od 19.08.2020. godine. Instrukcijom se preciziraju korisnici prava, postupak podnošenja zahtjeva, odnosno šta je sve neophodno dostaviti od dokumentacije (taksativno pobrojano) i jasno je precizirano da visinu dječijeg dodatka utvrđuje Vlada Kantona, u skladu s raspoloživim sredstvima u budžetu Kantona.

Dječiji dodatak u Unsko-sanskom kantonu počeo se isplaćivati tek u oktobru 2020. godine.

Iz dostavljenog upitnika proizlazi da visina dječijeg dodatka na području Unsko-sanskog kantona iznosi 26,16 KM. Prema navodima nadležnih, tek su u posljednja tri mjeseca 2020. godine počeli s priznavanjem prava na dječiji dodatak, te shodno tome još uvijek nemaju podataka od nadležnih centara za socijalni rad o broju zaprimljenih ili odbijenih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak. Smatraju da centri/sluzbe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima. Također su bili jasni u isticanju svog mišljenja da bi dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine trebalo urediti na jedinstven način kako u pogledu uslova za ostvarivanja prava na dječiji dodatak, tako i u pogledu iznosa.

2. Zapadnohercegovački kanton

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite Zapadnohercegovačkog kantona aktom broj 08-2-90-1/21 od 08.03.2021. godine obavještava Ombudsmene da se na području ovog kantona/županije ne isplaćuje dječiji dodatak i shodno tome nema statističkih podataka o broju zaprimljenih ili odbijenih zahtjeva za priznavanje ovog prava.

Dječiji dodatak u Zapadnohercegovačkom kantonu se ne isplaćuje.

U vezi s propisima, pravo na dječiji dodatak definisano je i propisano Zakonom o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom Zapadnohercegovačkog kantona³⁴ i da će se dječiji dodatak isplaćivati kada se donese odluka Vlade Kantona o visini iznosa dječijeg dodatka, odnosno kada to omogući stanje u budžetu. Budući da se u budžetu Kantona ne mogu osigurati sredstva za isplatu dječijeg dodatka, navedena odluka nije ni donesena, tako da se ovo pravo na području Kantona ne ostvaruje.

Mišljenja su da bi dječiji dodatak u Federaciji Bosne i Hercegovine trebalo urediti na jedinstven način kako u pogledu uslova za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, tako i u pogledu iznosa. Posebno ističu da im je poznato da je sačinjen Nacrt Zakona o podršci porodice s djecom, odnosno učestvovali su u navedenom procesu, a od Ombudsmena traže lobiranje za usvajanje ovog zakona u daljoj parlamentarnoj proceduri. Prema njihovim saznanjima, u mjesecu maju 2020. godine Parlament Federacije je usvojio Nacrt Zakona, ali su sve aktivnosti na konačnom usvajanju Zakona usporene, zbog pandemije izazvane koronavirusom.

³⁴ "Narodne novine Zapadnohercegovačkog kantona", broj 16/01, 11/02, 4/04, 9/05, 21/12, 13/14 i 14/16;

3. Zeničko-dobojski kanton

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona aktom broj 09-31-1525-1/21 od 10.02.2021. godine dostavlja upitnik i informacije koje se tiču važećih zakonskih i podzakonskih propisa. Na području Zeničko-dobojskog kantona primjenjuje se Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom³⁵. Pravo na dječiji dodatak pripada porodici s djecom koja se neposredno brine o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona (član 113. stav (1)). Djetetu bez oba ili jednog roditelja, porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju i porodici u kojoj oba ili jedan roditelj imaju oštećenje organizma najmanje 60%, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uslove (član 113. stav (2)). Iznos dječijeg dodatka utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 2% od prosječne plaće Kantona, po djetetu. Iznos dječijeg dodatka iz člana 113. stav (2) utvrđuje se u mjesečnom iznosu od 3%, od prosječne plaće Kantona, po djetetu (član 115). Članom 116. Zakona propisano je da pravo na dječiji dodatak obavezno pripada djetetu do navršene 15. godine života, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom, da dijete starije od 15 godina života ostvaruje pravo na dječiji dodatak, pod uslovom da se nalazi na redovnom obrazovanju u osnovnim, srednjim i višim školama, akademijama ili fakultetima, a najduže do navršene 27. godine života, ako je nesposobno za samostalan život i rad, a nesposobnost je nastupila do 15. godine života ili u toku redovnog obrazovanja, a najduže do navršene 27. godine života. Dječiji dodatak isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, odnosno fakultetu, ali najduže do navršene 27. godine života (član 117). Dječiji dodatak ne pripada djetetu koje je smješteno u ustanovu dječije i socijalne zaštite (član 118), dok dječiji dodatak prestaje djetetu koje stupi u brak, a ukoliko se utvrdi da se dječiji dodatak nenamjenski koristi, nadležni organ starateljstva može odrediti da se dječiji dodatak isplaćuje drugom roditelju ili licu kod kojeg se dijete nalazi na izdržavanju (član 119). Na osnovu člana 9. i člana 149. Zakona o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i izbjeglice Zeničko-dobojskog kantona Uputstvom o načinu usklađivanja novčanih iznosa, trebovanju i isplati novčanih naknada i pomoći za prava iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, određuje da dodatak na djecu koji pripada porodici koja se neposredno brine o djetetu, a čiji mjesečni prihodi ostvareni po svim osnovama izuzev primanja ostvarenih iz socijalne zaštite i zaštite porodice s djecom, po članu domaćinstva ne prelaze iznos od 15% od prosječne plaće Kantona (član 113. stav (1)) iznosi 15,86 KM, dok za dijete bez oba ili jednog roditelja ili porodici koja ima dijete ometeno u fizičkom ili psihičkom razvoju i porodici u kojoj oba ili jedan roditelj imaju najmanje 60% oštećenje organizma, pripada pravo na dječiji dodatak bez obzira na imovinske uslove, dječiji dodatak iznosi 23,79 KM. Što se tiče podataka o visini dječijeg dodatka, u 2019. godini dječiji dodatak je iznosio 15,26 KM, odnosno 22,89 KM u onim slučajevima kada pravo na dječiji dodatak ima dijete bez obzira na prihode u porodici, dok je za 2020. godinu taj iznos 15,86 KM, odnosno 23,79 KM.

³⁵ “Službene novine Zeničko-dobojskog kantona”, broj: 13/07, 13/11, 3/15 i 2/16;

Slika broj 1: Visina dječijeg dodatka

Prema dostavljenim statističkim podacima od nadležnih centara za socijalni rad/službi socijalne zaštite na području Kantona, tokom 2019. godine razmatrano je 1133 zahtjeva, s napomenom da je 26 zahtjeva odbijeno, a tokom 2020. godine razmatrano je 1088 zahtjeva, od toga je 19 zahtjeva odbijeno.

Jedan od najčešćih razloga za odbijanje zahtjeva je da mjesečni prihodi po članu porodice prelaze 15% prosječne plate Zeničko-dobojskog kantona.

Kao jedan od najčešćih razloga za odbijanje zahtjeva navode činjenicu da mjesečni prihodi po članu porodice prelaze 15% prosječne plate Zeničko-dobojskog kantona. U odnosu na druge odgovore, pored sredstava osnivača, kao načine finansiranja službe socijalne zaštite, navode i donacije, kao i drugo – podrška viših nivoa.

4. Posavski kanton

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona dana 08.03.2021. godine dostavlja tražene podatke. Pravo na dječiji dodatak je na području ovog Kantona regulisano Zakonom o doplatku za djecu³⁶. Prema ovom Zakonu, korisnici prava na dodatak za djecu su: roditelj, usvojitelj, staratelj, očuh, maćeha, baka, djed, osoba kojoj je dijete rješenjem nadležnog organa povjereno na skrb i odgoj i koje živi u domaćinstvu s djetetom. Pravo na dodatak za djecu ostvaruje korisnik koji ima prebivalište u Posavskom kantonu najmanje dvije godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva i ispunjavaju uslove propisane ovim Zakonom.

Na području Posavskog kantona svako dijete ima pravo na dodatak, a djeca koja se nalaze u težem socijalnom ili zdravstvenom stanju imaju pravo na uvećani dodatak.

³⁶ "Narodne novine Posavskog kantona", broj 3/17

Pravo na dodatak za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života (član 3). Pravo na dodatak za djecu ne pripada djeci koja su smještena u ustanove dječije i socijalne zaštite za koje se troškovi smještaja osiguravaju u budžetu Posavskog kantona (član 4), a ukoliko se utvrdi da se dodatak za djecu nenamjenski koristi, nadležni centar za socijalni rad može odrediti da se dodatak za djecu isplaćuje drugom korisniku, a jasno je i propisano da dodatak ne može biti predmet ovrhe (članak 5). Pravo na dodatak za djecu uvećan za 30% pripada porodici za treće i svako sljedeće dijete, dok pravo uvećano za 50% pripada: djetetu bez oba ili jednog roditelja, djetetu s posebnim potrebama, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj osobe s invaliditetom s postotkom invalidnosti od 60% i više, djetetu oboljelom od šećerne bolesti, karcinoma, leukemije, TBC, celijakije i epilepsije i djetetu korisnika pomoći za uzdržavanje – stalne novčane pomoći (člana 7). Pored Zakona o doplatku za djecu, Ministarstvo Ombudsmenima dostavlja i podatak da se na području Kantona primjenjuje Pravilnik o primjeni Zakona o doplatku za djecu³⁷. Pravilnikom se jasno propisuje dokumentacija potrebna za ostvarivanje prava na dodatak i ostala pitanja od značaja za primjenu Zakona o doplatku za djecu. Kada su u pitanju podaci koji se odnose na visinu dječijeg dodatka, Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Posavskog kantona obavještava Ombudsmene da je visina dječijeg dodatka za 2019. godinu iznosila 40,00 KM, s tim da je osnovica od 11. mjeseca 2019. godine povećana za 5,00 KM i iznosila je 45,00 KM. U 2020. godini, dječiji dodatak je iznosio 45,00 KM, ali je od 09. mjeseca povećan za još 5,00 KM, tako da sada iznosi 50,00 KM.

Slika broj 2: Visina dječijeg dodatka

Tokom 2019. godine razmatrana su 193 zahtjeva, od čega je četiri zahtjeva odbijeno, a kao razloge za odbijanje zahtjeva u 2019. godine navode da nije prijavljeno prebivalište podnosioca zahtjeva u zakonskom roku od dvije godine od dana podnošenja zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak. Tokom 2020. razmatrano je 220 zahtjeva, a četiri zahtjeva je odbijeno iz istih razloga kao i u 2019. godini. Kao izvore finansiranja navode samo sredstva osnivača. Smatraju da centri/službe za socijalni rad imaju dovoljno samostalnosti i da ne trpe pritisak prilikom svog rada i odlučivanja.

³⁷ "Narodne novine Posavskog kantona", broj 5/17

5. Hercegovačko-neretvanski kanton

Ministarstvo zdravstva, rada i socijalne zaštite Hercegovačko-neretvanskog kantona aktom broj 06-04-31-511/21 od 19.03.2021. godine obavještava Ombudsmene da se pravo na dodatak na djecu, kao jedno od prava iz oblasti zaštite porodice s djecom, ostvaruje u skladu s odredbama Zakona o zaštiti porodice s djecom³⁸, Uputstva za primjenu Zakona o zaštiti porodice s djecom³⁹ i Odlukom Vlade HNK o utvrđivanju iznosa dodatka na djecu^{40 41}.

Pravo na dodatak na djecu, pod uslovima propisanim Zakonom o zaštiti porodice s djecom HNK može ostvariti roditelj, dijete, drugi krvni srodnik, srodnik po tazbini, staratelj, usvojitelj i osoba iz izvanbračne zajednice koji žive u zajedničkom domaćinstvu s djetetom (član 16). Navedene osobe mogu ostvariti pravo na dodatak na djecu ukoliko ukupni mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH (prosječna plaća). Iznos dodatka na djecu utvrđuje Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona posebnom odlukom, na prijedlog Ministarstva zdravstva, rada i socijalne zaštite. Iznos dodatka za djecu iz člana 4. ovog Zakona utvrđuje Vlada posebnom odlukom, s tim da se iznos dodatka utvrđuje u većem iznosu, bez obzira na visinu prihoda domaćinstva, a najviše do 50% na iznos dodatka iz stava (2) ovog člana (član 17). Kada su u pitanju ograničenja prava na dodatak na djecu, dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog domaćinstva, vlasnik ili suvlasnik preduzeća ili samostalne radnje ili ima registrovanu dopunsku djelatnost. Dodatak na djecu ne može se ostvariti za dijete kojem je jedan od članova zajedničkog domaćinstva vlasnik ili posjednik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000,00 KM, osim ako su u pitanju osobe s invaliditetom koje u skladu s propisima iz oblasti porezne i carinske politike mogu uvesti ili na domaćem tržištu kupiti motorno vozilo kao ortopedsko ili drugo pomagalo (član 18). Pravo na dodatak na djecu pripada za dijete do navršene 15. godine, ukoliko ispunjava uslove predviđene ovim Zakonom i Federalnim zakonom, djetetu starijem od 15 godina pripada pravo na dodatak na djecu pod uslovom: da se nalazi na redovnom školovanju u srednjoj školi, a najduže do navršene 19. godine, da se nalazi na redovnom školovanju na visokoškolskoj ustanovi na području BiH, a najduže do navršene 27. godine, da je nesposobno za samostalan život i rad, pod uslovom da je nesposobnost nastupila prije navršene 15. godine, ili u toku redovnog školovanja, a najduže do navršene 27. godine (član 19). Pravo na dodatak na djecu pripada djetetu od prvog dana narednog mjeseca po podnošenju zahtjeva za ostvarivanje prava. Dodatak na djecu isplaćuje se i za vrijeme dok je dijete, usljed bolesti ili liječenja, spriječeno da izvršava svoje obaveze u školi, odnosno visokoškolskoj ustanovi, a najduže do navršene 27. godine. Pravo na dodatak na djecu ne pripada za dijete koje je smješteno u udomiteljsku porodicu, u ustanovu socijalne zaštite ili drugu ustanovu, za koje se troškovi smještaja osiguravaju iz budžetskih sredstava (član 20). Uputstvom za primjenu Zakona o zaštiti porodice s djecom bliže se uređuje postupak, potrebna dokumentacija i ostala pitanja u vezi s ostvarivanjem prava iz Zakona o zaštiti porodice s djecom. Na traženje Ombudsmena dostavljaju i tražene podatke iz upitnika. Dječiji dodatak u 2019. godini iznosio je 25,00 KM, odnosno 35,00 KM za djecu bez jednog ili oba roditelja i za djecu s invaliditetom. U 2020. godini taj iznos je

³⁸ „Narodne novine HNK“, broj 7/17 i 7/19;

³⁹ „Narodne novine HNK“, broj 9/17 i 8/19;

⁴⁰ „Narodne novine HNK“, broj 2/20;

⁴¹ Ministarstvo uz svoj akt dostavlja upitnike CSR Grada Mostar, Prozor-Rama, Jablanica, Čitluk, Čapljina, Konjic, Stolac, Općina Neum (služba za opću upravu i društvene djelatnosti), Općina Ravno (Odjel socijalne skrbi);

uvećan za pet KM, tako da iznosi 30,00 KM, odnosno 40,00 KM za djecu bez jednog ili oba roditelja i za djecu s invaliditetom.

Slika broj 3: Visina dječijeg dodatka

Broj stanovnika na području ovog Kantona je 222.007. U 2019. godini razmatrali su 1203 zahtjeva za priznavanje prava na dodatak, od toga su 19 zahtjeva odbili. U 2020. godini razmatrali su 1189 zahtjeva, od toga su 11 zahtjeva odbili, odnosno odbacili.

Slika broj 4: Ukupan broj razmatranih zahtjeva za području Hercegovačko-neretvanskog kantona

Kao najčešće razloge za odbijanje zahtjeva navode da je prihod po članu domaćinstva veći od 15% prosječne neto plate ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH ili je član domaćinstva vlasnik ili suvlasnik preduzeća ili suvlasnik motornog vozila u vrijednosti većoj od 10.000 KM. Smatraju da centri/sluzbe za socijalni rad imaju dovoljno samostalnosti i da ne trpe pritisak prilikom svog rada i odlučivanja. Od svih nadležnih službi/centara na području ovog Kantona izdvajamo sljedeće podatke: **Centar za socijalni rad Grada Mostara** tokom 2019. godine razmatrao je 657 zahtjeva (devet zahtjeva odbijeno/odbačeno), odnosno u 2020. godini 673 zahtjeva (samo tri zahtjeva odbijeno). Kao razloge za odbijanje zahtjeva navode neispunjavanje uslova propisanih zakonom – prihodi prelaze cenzus od 15% prosječne neto plaće ostvarene u prethodnoj godini u Federaciji BiH.

Centar za socijalni rad Prozor- Rama je tokom 2019. i 2020. razmatrao 83, odnosno 86 zahtjeva, od toga nijedan zahtjev nije odbijen/odbačen, jer se strankama sve usmeno pojašni u vezi sa zakonskim ograničenjima. Kao najčešći razlog za nepriznavanja prava na dječiji dodatak navode imovinske cenzuse. **Centar za socijalni rad Jablanica** tokom 2019. i 2020. godine je

razmatrao 101, odnosno 83 zahtjeva, a pri tome ne bilježe broj odbijenih i/ili odbačenih zahtjeva, jer se prilikom razgovora sa strankama sve jasno obrazloži u vezi sa zakonskim uslovima za ostvarivanje prava i šta je sve neophodno od dokumentacije. **Centar za socijalni rad Čitluk** je tokom 2019. godine razmatrao 189 zahtjeva, niti jedan nije odbijen, dok je taj broj u 2020. godini, 143, s napomenom da je jedan zahtjev odbijen. **Centar za socijalni rad Čapljina** tokom 2019. godine je razmatrao 72 zahtjeva, samo dva zahtjeva su odbijena, dok je taj broj u 2020. godini, 67, s napomenom da je jedan zahtjev odbijen. Kao najčešći razlog za nepriznavanja prava na dječiji dodatak navode imovinske cenzuse. **Centar za socijalni rad u Konjicu** tokom 2019. godine je razmatrao 54 zahtjeva, samo jedan zahtjev je odbijen i to zbog registrovane djelatnosti u poreskoj upravi, dok je taj broj u 2020. godini 73, s napomenom da nijedan nije odbijen. **Centar za socijalni rad Stolac** tokom 2019. godine razmatrao je 34 zahtjeva, sedam zahtjeva su odbili zbog imovinskih cenzusa propisanih zakonom. Tokom 2020. godine razmatraju 48 zahtjeva, a osam odbijaju iz istih razloga kao i 2019. godine. **Općina Neum**, Služba za opću upravu i društvene djelatnosti obavještava Ombudsmene da su tokom 2019. godine razmatrali sedam zahtjeva, a u 2020. godini 10 zahtjeva, a pri tome nijedan zahtjev nije odbijen. **Općina Ravno**⁴², Odjel socijalne skrbi obavještava Ombudsmene da u postupku priznavanja prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o zaštiti porodice s djecom Hercegovačko-neretvanskog kantona i Uputstvo za primjenu Zakona o zaštiti porodice s djecom. U 2019. godini dječiji dodatak je iznosio 25 KM, a u 2020. godini 30 KM, dok su tokom 2019. godine razmatrali šest zahtjeva, a isto toliko zahtjeva i tokom 2020. godine, s napomenom da nijedan zahtjev nije odbijen.

6. Kanton 10

Ministarstvo rada, zdravstva socijalne skrbi i prognanih Kantona 10⁴³ obavještava Ombudsmene da prilikom odlučivanja po zahtjevima za priznavanje prava na dječiji dodatak primjenjuju Odluku o doplatku za djecu⁴⁴ i Odluku Vlade Kantona 10 o visini iznosa dodatka za djecu broj 01-02-51-1/18. Navode da iznos dodatka za djecu utvrđuje Vlada Kantona 10 posebnom odlukom na prijedlog Ministarstva rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih. Za realizaciju odluke zadužen je Zavod za zdravstveno osiguranje Kantona 10, a o pravu na dodatak za djecu rješava Ministarstvo rada, zdravstva, socijalne skrbi i prognanih. Nadležni centri/službe za socijalnu zaštitu finansiraju se iz sredstava osnivača – iz budžeta općina, kantona i Federacije Bosne i Hercegovine. Visina dječijeg dodatka u 2019. i u 2020. godini iznosi 30,00 KM mjesečno.

⁴² Dostavili podatke Ombudsmenima i neposredno na mejl od 15.03.2021. godine;

⁴³ Aktom broj 09-04-31-93-3/21 od 30.03.2021. godine;

⁴⁴ „Narodne novine Kantona 10“, broj 2/18;

Slika broj 5: Visina dječijeg dodatka

Tokom 2019. godine razmatrali su 400 zahtjeva koji se odnose na ostvarivanje prava na dječiji dodatak i da su četiri zahtjeva odbijena, a tokom 2020. godine razmatrano je 327 zahtjeva i tri zahtjeva su odbijena.

Najčešći razlog odbijanja zahtjeva je da korisnik nije imao prebivalište na području kantona tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva.

Kao najčešći razloga odbijanja zahtjeva navode da korisnik nije imao prebivalište na području kantona tri godine neprekidno prije podnošenja zahtjeva. Smatraju da centri/sluzbe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima.

7. Tuzlanski kanton

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona⁴⁵ obavještava Ombudsmene da prilikom odlučivanja po zahtjevima za priznavanje prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom - prečišćeni tekst,⁴⁶ Odluku o visini dječijeg dodatka za 2021. godinu, broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine i Uputstvo o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak i uvećani dječiji dodatak broj 09/1-1622-312-3/21 od 25.02.2021. godine. Nadležni centri/sluzbe za socijalnu zaštitu finansiraju se iz sredstava osnivača (budžeta općina, kantona i Federacije Bosne i Hercegovine), svojom djelatnošću i iz donacija. Visina dječijeg dodatka je tokom 2019. godine iznosila 20,00 KM, odnosno za porodice koje imaju troje i više djece dječiji dodatak iznosi 40,00 KM mjesečno po djetetu, a iznos uvećanog dodatka je 50 KM. U 2020. godini, dječiji dodatak je iznosio 25,00 KM, dok za porodice koje imaju troje i više

⁴⁵ Aktom broj 09/1-31-sl-/21 od 31.03.2021. godine;

⁴⁶ „Službene novine Tuzlanskog kantona“, broj 5/12, 7/14, 11/15, 13/16, 4/18 i 12/20;

djece dječiji dodatak je iznosio 42,00 KM, a uvećani iznos dječijeg dodatka je ostao isti kao i u 2019. godini - 50 KM.

Slika broj 6: Visina dječijeg dodatka

Prema podacima Ministarstva za rad, socijalnu politiku i povratak Tuzlanskog kantona u 2019. godini pravo na dodatak za djecu ostvarilo je 7301 porodica, odnosno 9634 djece, dok broj odbijenih zahtjeva nije značajan – 30 zahtjeva je odbijeno, npr. podatak za Grad Tuzlu – samo četiri zahtjeva su odbijena. Za 2020. godinu pravo na dodatak je ostvarilo 7846 porodica, odnosno 9412 djece, dok je broj odbijenih zahtjeva 27 i kao primjer opet navode podatak za Grad Tuzlu da je samo tri zahtjeva odbijeno.

Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak jesu da je porodica napustila zemlju, porodica je promijenila prebivalište ili su nastale promjene u prihodima porodice.

Najčešći razlozi za odbijanje zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak jesu da je porodica napustila zemlju, porodica je promijenila prebivalište ili su nastale promjene u prihodima porodice. Smatraju da centri/sluzbe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima. Ombudsmeni dodaju i da iz Odluke o visini dječijeg dodatka za 2021. godinu, broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine proizlazi da Vlada Tuzlanskog kantona odredila visinu dječijeg dodatka i dječiji dodatak iznosi 25,00 KM po jednom djetetu mjesečno, izuzimajući porodice s troje i više djece za koji se dječiji dodatak utvrđuje u visini od 43,00 KM mjesečno, po svakom djetetu iz te porodice. Prema ovoj Odluci, uspostavu ovog prava vršit će nadležni centar za socijalni rad u skladu s Uputstvom o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak koje, u roku od sedam dana od dana donošenja ove Odluke, donosi ministar za rad, socijalnu politiku i povratak u Vladi Tuzlanskog kantona. Novčana sredstva se obezbjeđuju u budžetu kantona, nadležno kantonalno ministarstvo prati realizaciju Odluke i o tome izvještava Vladu Tuzlanskog kantona, dok su za realizaciju Odluke, pored nadležnog

kantonalnog ministarstva, nadležni i centri za socijalni rad s područja Tuzlanskog kantona. Odluka stupa na snagu danom donošenja, a primjenjuje se od 01.01.2021. godine do 31.12.2021. godine. U skladu s navedenom Odlukom, Ministarstvo za rad, socijalnu politiku i povratak donosi Uputstvo o načinu uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak i uvećani dječiji dodatak. Uputstvom broj 09/1-11-1622-3/21 od 25.02.2021. godine reguliše se način uspostavljanja i ostvarivanja prava na dječiji dodatak za djecu iz porodica u kojima mjesečni prihod po članu domaćinstva ne prelazi 7% prosječne plate u Tuzlanskom kantonu, a u skladu s Odlukom broj 02/1-22-1622-1/21 od 23.02.2021. godine. Uvećani dječiji dodatak za djecu sa smetnjama u razvoju, djecu oboljelu od celijakije, TBC, leukemije, karcinoma i šećerne bolesti, a u skladu s Odlukom ministra za rad, socijalnu politiku i povratak u Vladi Tuzlanskog kantona o odobravanju sredstava za uvećani dječiji dodatak za 2021. godinu, broj 09/1-11-1622-2/21 od 25.02.2021. godine. Uputstvom je jasno propisano da rješenje o utvrđivanju prava i visini dječijeg dodatka donose mjesno nadležni centri za socijalni rad i taksativno je pobrojana sva potrebna dokumentacija za priznavanja prava na dječiji dodatak. Centri za socijalni rad kontinuirano prate promjene stanja i uslova na osnovu kojih je utvrđeno pravo i saglasno tome vrše kontrolu uspostavljenog prava i uz saradnju s JU Služba za zapošljavanje TK utvrđuju eventualne promjene u statusu nezaposlenih lica, odnosno centri obavezuju korisnike prava da su dužni obavijestiti svaku promjenu koja povlači gubitak prava u roku od 30 dana od dana nastale promjene, ali imaju i obavezu da upoznaju korisnike sa svim promjenama koje treba da prijave i koje mogu da dovedu do gubitka prava.

8. Bosansko-podrinjski kanton

Ministarstvo za socijalnu politiku, zdravstvo, raseljena lica i izbjeglice Bosansko-podrinjskog kantona⁴⁷ obavještava Ombudsmene da prilikom odlučivanja o ostvarivanju prava na dječiji dodatak primjenjuju Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom⁴⁸ i Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom Bosansko-podrinjskog kantona⁴⁹. Nadležni dostavljaju i tražene podatke putem upitnika. Služba socijalne zaštite finansira se iz sredstava osnivača. U 2019. godini, dječiji dodatak iznosio je 29,00 KM, odnosno 43,50 KM, a isto toliko je iznosio i u 2020. godini.

⁴⁷ Akt broj 08-31-490-1/21 od 22.03.2021. godine;

⁴⁸ „Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09 i 45/16;

⁴⁹ „Službene novine Bosansko-podrinjskog kantona Goražde“, broj 10/00, 5/03, 5/05, 3/08, 2/13, 12/13, 4/14 i 13/20;

Slika broj 7: Visina dječijeg dodatka

Tokom 2019. godine razmatrali su 86 zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak i samo su tri zahtjeva odbijena, a tokom 2020. godine taj broj je iznosio 92, dok je osam zahtjeva odbijeno.

Najčešći razlozi za odbijanje zahtjeva su imovinski cenzus i posjedovanje motornog vozila.

Kao najčešće razloge za odbijanje zahtjeva navode imovinski cenzus i posjedovanje motornog vozila. Smatraju da centri/službe za socijalnu zaštitu imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i pri tome, prilikom odlučivanja, nisu podložni nikakvim pritiscima.

9. Srednjobosanski kanton

Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Srednjobosanskog kantona dostavlja akt broj 08-31-821/21 od 22.02.2021. godine i ispunjene upitnike nadležnih centara za socijalni rad i to: Novi Travnik, Donji Vakuf, Busovača, Gornji Vakuf-Uskoplje, Vitez, Jajce, Travnik, Bugojno, odnosno nadležnih službi za socijalnu zaštitu i to općine Kreševo, Dobretići, Kiseljak i Fojnica, s područja kantona. Ombudsmeni su iz dostavljenih podataka ustanovili da je na području ovog Kantona dječiji dodatak za 2019. godinu iznosio 32,50 KM, dok je u 2020. godini taj iznos bio uvećan i iznosio je 34,00 KM.

Slika broj 8: Visina dječijeg dodatka

Od svih nadležnih službi/centara na području ovog Kantona izdvajamo sljedeće podatke: **Centar za socijalni rad Novi Travnik** je tokom 2019. godine razmatrao 13 zahtjeva za priznavanja prava na dječiji dodatak, s napomenom da je samo jedan zahtjev odbijen.

Odustaju od podnošenja zahtjeva pri usmenom pojašnjenju šta je sve neophodno ispuniti da bi se pravo ostvarilo, a najčešći razlozi odbijanja su neispunjene zakonskih uslova (imovinski cenzus).

Kako ističu, mnogi odustaju od podnošenja zahtjeva pri usmenom pojašnjenju šta je sve neophodno ispuniti da bi se pravo ostvarilo, odnosno najčešći razlozi odbijanja su neispunjenje zakonskih uslova (imovinski cenzus). Tokom prošle, 2020. godine, razmatrali su samo četiri zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak i u sve četiri slučaja ovo pravo je priznato. **Centar za socijalni rad Donji Vakuf** je u 2019. godini razmatrao četiri zahtjeva, dva zahtjeva su odbijena, zbog neispunjenja zakonskog uslova koji se tiče imovinskog cenzusa, a tokom 2020. godine razmatrano je šest zahtjeva, a jedan je odbijen, zbog činjenice posjedovanja dvaju vozila od kojeg je jedno vozilo mlađe od 15 godina. **Centar za socijalni rad Busovača** je u 2019. godini razmatrao 12 zahtjeva, a pri tome je devet zahtjeva odbijeno, a u 2020. godini razmatrao je pet zahtjeva i isto toliko je odbio zbog, kako navode, „*prestroge zakonske regulative za ostvarivanje prava*“. **Centar za socijalni rad Gornji Vakuf-Uskoplje** navodi da su u 2019. godini razmatrali 8 zahtjeva, od toga nijedan zahtjev nije odbijen, dok je u 2020. godini taj broj iznosio 11, ali je jedan zahtjev odbijen. Navode da su najčešći razlozi odbijanja zahtjeva neispunjavanje propisanih uslova u pogledu mjesečnih primanja koja prelaze dozvoljeni imovinski cenzus. U 2019. godini **Centar za socijalni rad Vitez** razmatrao je 24 zahtjeva, od toga je 12 odbijeno, dok su u 2020. godini razmatrali 31 zahtjev, s napomenom da je 15 odbijeno, a zbog neispunjenja zakonom propisanih uslova. Zanimljivo je da kao jedan od razloga navode „*nevažavanje činjenice da se ne upisuje ime jednog roditelja u rodni list*“. **Centar za socijalni rad Jajce** u 2019. godini razmatra 10 zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak, a samo jedan zahtjev odbija, dok je 2020. godini taj broj iznosio 11 i jedan je zahtjev odbijen jer

„nije data saglasnost, iako su bili ispunjeni uslovi iz člana 144, a u međuvremenu je dijete umrlo.“ **Centar za socijalni rad Travnik** je u 2019. godini razmatrao 15 zahtjeva, jedan zahtjev je odbijen, dok je u 2020. godini postupao po 12 podnesenih zahtjeva, a nijedan zahtjev nije odbijen. Razlozi za odbijanje su neispunjavanje zakonom određenih uslova. **Centar za socijalni rad Bugojno** je u 2019. godini razmatrao 17 zahtjeva, a tokom 2020. godine 27 zahtjeva, s napomenom da nijedan zahtjev nije odbijen. **Nadležna služba pri Općini Kreševo** je tokom 2019. godine razmatrala jedan zahtjev koji je odbila iz razloga što nisu bili ispunjeni uslovi propisani zakonom za ostvarivanje prava. Tokom 2020. godine razmatrana su četiri zahtjeva i nijedan zahtjev nije odbijen. **Služba za socijalnu skrb pri Općini Kiseljak** je tokom 2019. godine razmatrala osam zahtjeva, samo je jedan zahtjev odbijen zbog neispunjavanja zakonom propisanih uslova, dok su tokom 2020. godine razmatrali pet zahtjeva. **Služba za opću upravu, društvene djelatnosti i finansije Općine Dobretići** obavještava da tokom 2019. i 2020. godine nisu imali podnesen zahtjev za priznavanje prava na dječiji dodatak. **Služba za opću upravu i boračko-invalidsku zaštitu Općine Fojnica** je tokom 2019. i 2020. godine razmatrala samo dva zahtjeva.

Slika broj 9: Ukupan broj razmatranih zahtjeva za području Srednjobosanskog kantona

10. Kanton Sarajevo

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo aktom broj 13-04/2-04-13090-1/21 od 21.05.2021. godine dostavlja tražene podatke putem upitnika na način da nadležno Ministarstvo dostavlja podatke o visini dječijeg dodatka u Kantonu Sarajevo, dok nadležne općinske službe dostavljaju ostale podatke (podatke o broju razmatranih zahtjeva i odbijenih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak tokom 2019. i 2020. godine, o najčešćim razlozima za odbijanje zahtjeva i o saradnji s relevantnim akterima i to općina Vogošća, Ilijaš, Trnovo, Novo Sarajevo, Centar, Hadžići, Stari Grad Sarajevo i Ilidža).

Ministarstvo obavještava Ombudsmene o visini dječijeg dodatka:

Visina dječijeg dodatka za 2019. godinu:

- od 01.01.2019. godine do 31.03.2019. godine obični dodatak 42, 00 KM, uvećani 63, 00 KM;
- od 01.04.2019. godine do 01.10.2019. godine obični dodatak 44, 00 KM, uvećani 66, 15 KM;
- od 01.10.2019. godine do 31.12.2019. godine, obični dodatak 46, 20 KM, uvećani 69, 30 KM.

Visina dječijeg dodatka za 2020. godinu:

- od 01.01.2020. godine do 01.04.2020. godine, obični dodatak 46, 20 KM, uvećani 69, 30 KM;
- od 01.04.2020. godine obični 49, 00 KM, uvećani 73, 50 KM.

Nadležna općinska služba u **Vogošći** razmatrala je tokom 2019. godine 110 zahtjeva i odbila je 10 zahtjeva, dok je tokom 2020. godine razmatrala 123 zahtjeva, a 12 zahtjeva je odbila. Kao razloge za odbijanje navode cenzus, posjedovanje motornog vozila i nepotpunu dokumentaciju.

Ombudsmeni koriste priliku da nadležne u Općini Vogošća pozovu da, polazeći od najboljeg interesa djeteta, ne odbijaju zahtjeve za priznavanje prava na dječiji dodatak zbog nepotpune dokumentacije, već da pomognu strankama/roditeljima i, ako je potrebno, pribave svu neophodnu dokumentaciju službenim putem, vlastitim resursima.

Nadležna općinska služba iz **Ilijaša** je tokom 2019. godine razmatrala 132 zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak, dok je 12 zahtjeva odbijeno, zbog imovinskih cenzusa i posjedovanja motornog vozila. Tokom 2020. godine razmatrali su 232 zahtjeva, dok je 52 zahtjeva odbijeno.

Iz **Općine Trnovo** navode da su tokom 2019. godine razmatrali 27 zahtjeva i nijedan zahtjev nije odbijen, dok je u 2020. godini razmatrano 28 zahtjeva i samo jedan odbijen, a kao razlog odbijanja navode posjedovanje motornog vozila.

Općina Novo Sarajevo u 2019. godini, razmatrala je 726 zahtjeva, od toga je 16 zahtjeva odbijeno, zbog činjenice da ukupni prihodi prelaze zakonski limit i posjedovanje motornog vozila. Tokom 2020. godine razmatrali su 802 zahtjeva, a 17 je odbijeno iz istih razloga kao i prethodne, 2019. godine.

Općina Centar dostavlja podatke o tome da su tokom 2019. godine razmatrali 210 novih zahtjeva, a po obnovi 560, što ukupno iznosi 770 zahtjeva, a odbili su 40 zahtjeva, zbog posjedovanja motornog vozila i što ukupni prihodi prelaze zakonski limit. U 2020. godini razmatraju novih 230 zahtjeva, a po obnovi 630, što ukupno iznosi 860 zahtjeva, a odbili su 50 zahtjeva, iz istih razloga kao i prethodne, 2019. godine.

Iz **Općine Hadžići** navode da su u 2019. godini razmatrali 816 zahtjeva, od toga je 10 odbijeno, zbog prekoračenja cenzusa, dok je broj razmatranih zahtjeva tokom 2020. godine iznosio 791, a odbijeno je 19, iz istih razloga kao i 2019. godine.

Općina Stari Grad Sarajevo je tokom 2019. godine razmatrala 850 zahtjeva, dok je 17 zahtjeva odbijeno, zbog „posjedovanja automobila i primanja visokih“, dok je taj broj u 2020. godini, 814, a odbijeno je 13 zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iz istih razloga kao i prethodne godine.

Nadležna Služba za rad, socijalna pitanja, zdravstvo, izbjeglice i raseljena lica **Općine Ilidža** navodi da su u 2019. godini razmatrali 642 zahtjeva, a odbili 51, zbog toga što ukupni prihodi prelaze propisani cenzus po članu domaćinstva. U 2020. godini razmatrali su 497 zahtjeva, a odbili 26, iz istog razloga.

Svi nadležni su odgovorili da smatraju da imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak i da nisu podložni različitim vrstama pritisaka prilikom odlučivanja po tim zahtjevima.

Ministarstvo za rad, socijalnu politiku, raseljena lica i izbjeglice Kantona Sarajevo, prilikom odlučivanja o zahtjevu za ostvarivanje prava na dodatak za djecu primjenjuje:

- Zakon o upravnom postupku („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, broj 2/98 i 48/99);
- Zakon o osnovama socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine“, br. 36/99, 54/04, 39/06, 14/09, 45/16 i 40/18);
- Zakon o socijalnoj zaštiti, zaštiti civilnih žrtava rata i zaštiti porodice s djecom („Službene novine Kantona Sarajeva“, broj 38/14 - Prečišćeni tekst, 38/16, 44/17 i 28/18);
- Instrukcija o iznosima novčanih davanja po Zakonu o socijalnoj zaštiti, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice s djecom („Službene novine Kantona Sarajeva“, br.17/20 i 45/20);
- Odluka o visini koeficijenta za obračun prosječne neto plaće ostvarene u Kantonu Sarajevo u 2019. godini („Službene novine Kantona Sarajeva“, broj 15/20).

Ombudsmene obavještavaju da je dodatak na djecu u 2020. godini ostvarilo prosječno mjesečno 4.195 djece, u novčanom iznosu od 49,00 KM po djetetu. U odnosu na ukupan broj ostvarenih prava korisnika zaštite porodice s djecom, udio dodatka na djecu je 36,50%. Prosječno, mjesečno najveći broj korisnika ovog prava evidentiran je u Općini Novi Grad (1.175), a najmanji u Općini Trnovo (20 korisnika). Uvećani dodatak na djecu u 2020. godini ostvarilo je 2.336 djece, u novčanom iznosu od 69, 30 KM po djetetu. U odnosu na ukupan broj ostvarenih prava korisnika zaštite porodice s djecom, udio uvećanog dodatka na djecu je 20,32%. Prosječno, mjesečno najveći broj korisnika ovog prava evidentiran je u Općini Novi Grad (690), a najmanji u Općini Trnovo (8 korisnika).

II REPUBLIKA SRPSKA

Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske na traženje Ombudsmena dostavlja tražene podatke dana 18.02.2021. godine⁵⁰. Dječija zaštita u Republici Srpskoj finansira se na način da je utvrđena stopa doprinosa koja se izdvaja za dječiju zaštitu, a ukoliko se ne uspiju obezbijediti potrebna sredstva na osnovu stope doprinosa, kao načine finansiranja navode budžet Republike Srpske, sredstva od izdvajanja, odnosno prometa vrijednosnih papira, poklone, donacije, priloge pravnih i fizičkih lica, korištenje raspoloživih sredstava i kreditiranje. U 2019. godini dječiji dodatak je iznosio za drugo i četvrto dijete 39,60 KM, a za treće 79,20 KM, dok je za djecu pod starateljstvom i djecu koja pravo ostvaruju nezavisno od materijalnih uslova i bez obzira na red rođenja, u skladu s članom 19. Zakonom o dječijoj zaštiti, 101,20 KM. U 2020. godini dječiji dodatak iznosio je za drugo i četvrto dijete 40,50 KM, a za treće dijete 81,00 KM, dok je za djecu pod starateljstvom i djecu koja pravo ostvaruju nezavisno od materijalnih uslova i bez obzira na red rođenja, u skladu s članom 19. Zakonom o dječijoj zaštiti, 103,50 KM.

⁵⁰ Podaci dostavljeni putem elektronske pošte (popunjen upitnik) od strane Aleksandre Todorović, pomoćnice direktora za ostvarivanje prava, pravne i opšte poslove;

Slika broj 10: Visina dječijeg dodatka

Tokom 2019. godine broj razmatranih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iznosio je 12.908, s napomenom da je 640 zahtjeva odbijeno⁵¹, a kao najčešće razloge izdvajaju da primanja po članu porodice ne prelaze zakonom propisani cenzus, da pravo ne mogu ostvariti prvo, peto i svako naredno dijete i da je dijete prešlo starosnu granicu. Tokom 2019. godine broj razmatranih zahtjeva za priznavanje prava na dječiji dodatak iznosio je 11.135, od toga je 792 zahtjeva odbijeno ili odbačeno⁵² iz istih razloga kao i u 2019. godini. Kako iz Fonda ističu od 01. januara 2020. godine na snagu je stupio Zakon o izmjenama i dopunama Zakona od dječijoj zaštiti⁵³, a prvostepeni postupak iz oblasti dječije zaštite prenesen s centara za socijalni rad u nadležnost Javnog fonda za dječiju zaštitu, odnosno njegovih organizacionih jedinica. Upravo je mogućnost postojanja eventualnih pritisaka, kao i ostale anomalije koje su se, ili bi nastale, u sprovođenju prvostepenog postupka po zahtjevima za ostvarivanje prava na dodatak na djecu, jedan od razloga prenosa nadležnosti na organizacione jedinice Fonda. Cijeneći posljednje istaknute izmjene i dopune, Ombudsmeni su dana 25.03.2021. godine poslali upit Fondu i zatražili njihovo mišljenje o tome kako su se izmjene i dopune iz 2020. reflektovale na krajnje korisnike, odnosno na djecu i njihove porodice, kao i podatke o formiranju novih organizacionih jedinica pri Fondu⁵⁴.

Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske aktom broj P-1721/2021 od 19.04.2021. godine obavještava Ombudsmene da su u skladu sa svojim Statutom broj UO-279/2020-2 od 23.03.2021. godine ustanovljene organizacione jedinice u funkciji provstepenog organa za rješavanje o pravima iz dječije zaštite, prema teritorijalnom principu i to filijale u Banjoj Luci, Bijeljini, Doboju, Istočnom Sarajevu, Prijedoru i Trebinju. Sve filijale su uspostavljene

⁵¹ Rješenjima zahtjevi odbijeni i zaključcima zahtjevi odbačeni zbog nepotpune dokumentacije;

⁵² Rješenjima zahtjevi odbijeni i zaključcima zahtjevi odbačeni zbog nepotpune dokumentacije;

⁵³ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 107/19;

⁵⁴ Ombudsmeni su aktom od 25.03.2021. godine zatražili aktuelne/trenutne podatke o broju filijala/poslovnih jedinica i njihov broj prije januara 2020. godine i podatke o broju zaposlenih u sjedištu Javnog fonda, filijalama i poslovnica širom Republike Srpske (prije i poslije januara 2020), kao i mišljenje da li je korisnicima prava omogućen lakši pristup i da li lakše ostvaruju svoja prava i npr. da li je Vlada Republike Srpske ili Fond radio određene procjene o povećanju ili smanjenju budžetskih troškova Republike Srpske, s obzirom na protek jedne kalendarske godine od stupanja na snagu Izmjena i dopuna.

sukcesivno u toku 2020. godine, zaključno s decembrom mjesecom – organizovanje i puštanje u proces filijale u Prijedoru. Prije januara 2020. godine nije uspostavljena nijedna organizaciona jedinica, jer je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti stupio na snagu 01.01.2020. godine, a Fond je bio u obavezi da shodno odredbi člana 59a. stav (2) istog Zakona svoju organizaciju i opšte akte uskladi s odredbama Zakona u roku od jedne godine od dana njegovog stupanja na snagu. Stavom (3) člana 59a. propisano je da će do usklađivanja organizacije Fonda poslove iz člana 38. Zakona obavljati nadležni centri za socijalni rad, odnosno službe za socijalnu zaštitu jedinica lokalne samouprave. U periodu od januara do decembra 2019. godine u Fondu su bila zaposlena 43 radnika, a s danom izrade akta dostavljenog Ombudsmenima (19.04.2021. godine), centrala Fonda broji 41 zaposleno lice, dok je u filijalama, u čijem su sklopu i poslovnice, zaposleno ukupno 97 radnika. Pojašnjavaju da su bili jedina institucija specifičnog statusa, odnosno različiti od drugih fondova i ustanova, jer se prvostepeni postupak provodio u drugim ustanovama, dok se isplata prava, po tim sprovedenim postupcima, vršila iz budžeta Fonda. Kako navode, sve navedeno je prouzrokovalo probleme u radu koji su se prvenstveno ogledali u nejednakostima u postupanjima i kašnjenju u rješavanju zahtjeva.

Najčešći razlog odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak je da primanja po članu porodice prelaze zakonom propisani cenzus.

Zabilježen je veći broj predmeta u kome su se greške iz provstepenog postupka ispravljale u drugostepenom, jer, prema njihovim navodima, radnici nisu bili fokusirani samo na jedan posao. Jasno je da su radnici centara za socijalni rad, pored poslova iz dječije zaštite, obavljali i druge poslove. Zaključuju da je riječ o važnom segmentu društva i države i da je bilo neophodno spojiti postupke u jednu instituciju, odnosno dati značaj i prvostepenom sistemu iz oblasti dječije zaštite. Smatraju da Fond na taj način može imati pozitivne efekte u smislu racionalnog trošenja sredstava za isplatu prava, odnosno kvalitetnu kontrolu trošenja sredstava. Ovo je, prema njihovim riječima, samo jedan pozitivan efekat kojim se rukovodio zakonodavac, dok ostale efekte nije moguće još analizirati. Analiza bi u ovom momentu bila preuranjena zbog toga što kompletan sistem filijala postoji tek nekoliko mjeseci. Kada su u pitanju budžetska sredstva Republike Srpske, smatraju da se otprilike sve svodi na isto, jer su od zapošljavanja novih radnika rasterećeni budžeti lokalnih jedinica samouprave.

III BRČKO DISTRIKT BOSNE I HERCEGOVINE

Vlada Brčko distrikta – Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge aktom broj 05-127OSS-0003/21 od 09.04.2021. godine obavještava Ombudsmene da u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine postoje tri vrste prava u oblasti dječije zaštite koje korisnici (roditelj, staratelj, usvojitelj) mogu ostvariti za djecu, ukoliko ispunjavaju zakonom propisane uslove:

- pravo na dječiji dodatak
- pravo na materinski dodatak
- pravo na pomoć za opremu novorođenčeta.

Pravo na dodatak za djecu, kao novčano davanje, ima svaki građanin Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, pod uslovima predviđenim zakonom. Dodatak na djecu nema građanin Distrikta koji ima registrovano privatno preduzeće, samostalnu radnju ili se bavi drugim vidom privatne djelatnosti koja podliježe plaćanju poreza ili paušala, kao i lica čija mjesečna primanja prelaze cenzus od 15% mjesečne plate u Distriktu po članu domaćinstva. Visina dječijeg dodatka iznosi 10% od prosječne plate ostvarene u Brčko distriktu BiH, uvećan za 50% za djecu bez jednog ili oba roditelja, djetetu bez roditeljskog staranja, porodici koja ima dijete ometeno u psihičkom ili fizičkom razvoju, porodici u kojoj su oba ili jedan roditelj invalidi od I do VI (završno sa VI) grupe ili invalidna lica sa stepenom invalidnosti 70% i više.

Istim aktom taksativno navode i zakonske uslove za ostvarivanje prava na materinski dodatak i prava na pomoć za opremu novorođenčeta.

U skladu sa Zakonom o dječijoj zaštiti i u skladu sa Zaključcima o mjerama koordinacije, provjere podataka i izvještavanja između organa javne uprave i institucija Brčko distrikta BiH, Pododjeljenje za socijalnu zaštitu sprovodi tri revizije korisnika prava na dječiji dodatak godišnje, i to u periodu od 01.02. do 31.03., u periodu od 01.09. do 31.10., dok se treća odnosi na mjesečnu reviziju korisnika prava na dodatak za djecu, u skladu sa Zaključcima (podaci od Zavoda za zapošljavanje, Inspektorata, škola). Zbog toga, kako ističu, imaju veliki broj aktuelnih predmeta, kao novo podnesenih i ponovno podnesenih zahtjeva za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, ali i velik broj obustava na mjesečnom nivou (obustave se odnose na korisnike prava kojima isto prestaje po službenoj dužnosti). Služba dječije zaštite Pododjeljenja za socijalnu zaštitu Odjeljenja za zdravstvo i ostale usluge Vlade BDBiH je u 2020. godini obradilo cca 3734 predmeta (donesena rješenja), vezana za ostvarivanje prava iz dječije zaštite, kao i obustava, prestanak prava i odbijenica. U istom periodu donesena su **792** pozitivna rješenja za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, s napomenom da nije riječ samo o novim zahtjevima, nego i o situacijama da npr. stranka izgubi pravo u martu, jer se nije javila na reviziju i podnese novi zahtjev u sljedećem mjesecu s pozitivnim ishodom za stranku, 394 rješenja za ostvarivanje prava na materinski dodatak i 618 rješenja za ostvarivanje prava na pomoć za opremu novorođenčeta. U 2019. godini obrađeno je i doneseno cca 3605 – od toga 804 pozitivna rješenja za ostvarivanje prava na dječiji dodatak, 463 za materinski dodatak i 682 za ostvarivanje prava na pomoć za opremu novorođenčeta.

Kao najčešći razlozi za odbijanje i prestanak prava na dječiji dodatak su da stranka nema prebivalište na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine najmanje dvije godine unazad do dana podnošenja zahtjeva, prosječna primanja po članu domaćinstva prelaze 15% od prosječne plate u Distriktu, dijete je napustilo školovanje ili nedostavljanje potvrde da se dijete redovno školuje (za djecu starije od 15 godina), neredovno javljanje na Zavod za zapošljavanje Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, a sve u skladu sa Zakonom o dječijoj zaštiti.

Najčešći razlog za odbijanje zahtjeva za dječiji dodatak je da stranka nema prebivalište na teritoriji Brčko distrikta Bosne i Hercegovine najmanje dvije godine unazad do dana podnošenja zahtjeva.

Potom ističu da je broj odbijenih zahtjeva na godišnjem nivou nizak, s obzirom da se strankama uvijek detaljno objasni ko ima pravo na dječiji dodatak, materinski dodatak i pomoć za opremu novorođenčeta i šta im je sve potrebno od dokumentacije, odnosno taj broj ne prelazi više od 30 rješenja godišnje - rješenja kojima se odbijaju zahtjevi za priznavanje prava.

Kada je u pitanju visina dječijeg dodatka, kako je već navedeno iznosi 10% od prosječne plate u Distriktu, uvećan je za 50% za određene kategorije i u 2019. godini iznosio je između 89,00 i 94,00 KM, odnosno uvećani dječiji dodatak iznosio je 134,00 i 140,00 KM. U 2020. godini visina dječijeg dodatka iznosila je između 92,00 i 95,00 KM, odnosno 139,00 i 142,00 KM za uvećani dječiji dodatak.

Slika broj 11: Visina dječijeg dodatka

Nadležni iz Brčko distrikta dostavljaju podatke i o visini materinskog dodatka i o visini jednokratne pomoći za opremu novorođenčeta, a sva primanja/naknade obezbjeđuju se iz budžeta Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Napominju da je Pododjeljenje za socijalnu zaštitu u potpunosti nezavisno pri odlučivanju po zahtjevima za ostvarivanje prava iz dječije zaštite i nisu podložni nikakvim pritiscima pri donošenju rješenja, a tokom postupaka primjenjuju odredbe Zakona o dječijoj zaštiti BDBiH⁵⁵ i Zakona o upravnom postupku Brčko distrikta BiH.⁵⁶

DJEČIJI DODACI U DRUGIM EVROPSKIM DRŽAVAMA⁵⁷

Ombudsmeni su zatražili podatke o ostvarivanju prava na dječiji dodatak u drugim evropskim državama, a posredstvom Evropske mreže Ombudsmena za djecu Evrope (skr. ENOC). Mreža predstavlja neprofitnu organizaciju čije su članice evropske nezavisne institucije za zaštitu prava djeteta s osnovnim ciljem – zaštita i promocija prava djeteta u skladu s UN Konvencijom o pravima djeteta. Mreža broji 43 institucije u 34 zemlje, članice Vijeća Evrope, od toga 22 zemlje

⁵⁵ “Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 18/20, 29/20, 41/20;

⁵⁶ Službeni glasnik Brčko distrikta BiH”, broj 48/11 - prečišćen tekst, 21/18 i 23/19;

⁵⁷ U ostavljenom roku na traženje Ombudsmena Bosne i Hercegovine, podatke su dostavili kolege iz Bugarske, Poljske, Kipra, Slovenije, Italije, Velsa, Estonije, Finske i Baskije (AT u Španiji);

su članice Evropske unije⁵⁸. Zatražene su informacije o zakonskim osnovama i uslovima za ostvarivanje i priznavanje prava na dječiji dodatak i o visini dječijih dodataka.

Prema riječima kolega s **Kipra**⁵⁹ pravo na dječiji dodatak na Kipru se ostvaruje na osnovu Zakona o dječijem dodatku iz 2002. godine. Pravo na dječiji dodatak ima svaka porodica koja ima stalno prebivalište najmanje pet godina prije podnošenja zahtjeva za priznavanje prava, pod uslovima da godišnji prihod porodice s jednim djetetom ne prelazi 49.000 eura, odnosno da godišnji prihod porodice s dvoje djece ne prelazi 59.000 eura. Za porodicu s više od dvoje djece, iznos godišnjeg porodičnog dodatka povećava se za 5.000 eura za svako naredno dijete, s napomenom da svi prihodi porodice ne prelaze 1.200.000 eura godišnje. Kolege s Kipra poslale su tabelarni prikaz i kriteriji/parametri za ostvarivanje prava na dječiji dodatak su broj djece u porodici i godišnji prihod porodice:

Broj djece u porodici	Godišnji prihod porodice do €19.000	Godišnji prihod porodice €19.000 - €39.000	Godišnji prihod porodice €39.000 - €49.000	Godišnji prihod porodice €49.000 - €59.000
1	€475 po djetetu godišnje	€425 po djetetu godišnje	€380 po djetetu godišnje	€0 po djetetu godišnje
2	€570 po djetetu godišnje	€520 po djetetu godišnje	€380 po djetetu godišnje	€345 po djetetu godišnje
3	€1.045 po djetetu godišnje	€995 po djetetu godišnje	€760 po djetetu godišnje	€690 po djetetu godišnje
4 ili više	€1.675 po djetetu godišnje	€1.525 po djetetu godišnje	€1.260 po djetetu godišnje	€1.135 po djetetu godišnje

Ombudsmen **Baskije** (autonomne zajednice u Španiji) obavještava da je na teritoriji cijele Španije, do juna prošle, 2020. godine, svim roditeljima ili starateljima djece za svako dijete isplaćivana naknada, s napomenom da su pravo na dječije dodatke zadržala djeca s posebnim potrebama, odnosno s procentom invaliditeta preko 33% i iznosi 1.000 eura godišnje. Kada je u pitanju Baskija, isplaćuju se naknade/dodaci porodicama s djecom. To pravo ostvaruju roditelji ili staratelji ili hranitelji, a uslov za ostvarivanje prava je najmanje jedna godina prebivališta na području Baskije, prije podnošenja zahtjeva za priznavanje prava. Ističu da se posebno vodi računa da je riječ efektivnom, odnosno aktivnom i stvarnom prebivalištu. Dječiji dodaci iznose 400, 500 ili 900 eura u zavisnosti od prihoda porodice. Iznosi se udvostručuju ako je riječ o djetetu s invaliditetom preko 33% ili je u potpunosti zavisno o drugoj osobi.

⁵⁸ Više o samoj mreži na www.enoc.eu;

⁵⁹ The Commissioner for the Children Rights Office Cyprus;

Ombudsmen za djecu **Walesa** navodi u svom odgovoru da sve porodice, osim onih s veoma visokim primanjima (jedan ili oba roditelja zarađuju više od 50.000£ godišnje), imaju mogućnost da ostvare dječiji dodatak. Dječiji dodatak isplaćuje se jednom roditelju ili osobi koja je odgovorna za dijete mlađe od 16 godina ili do 20 godina ako je na odobrenom obrazovanju ili obuci, a iznosi 21,05£ sedmično za prvo dijete i 13,95£ za svako naredno rođeno dijete.

Ombudsmeni **Slovenije** odgovaraju da u Republici Sloveniji dječiji dodatak predstavlja dodatak na dohodak namijenjen uzdržavanju, odgoju i obrazovanju djeteta, a iznos dječijeg dodatka se određuje prema prihodovnoj grupi porodice. Pravo na dječiji dodatak odobrava se na period od najviše godinu dana, te se isplaćuje mjesečno. Od 1. februara 2020. godine iznosi dječijeg dodatka za dijete u osnovnoj školi ili do 18. godine života su, a sve u zavisnosti od ukupnih primanja porodice po članu:

- prvo dijete 20,36 – 117,05 EUR
- drugo dijete 28,16 – 128,75 EUR
- treće i svako naredno dijete 35,95 – 140,47 EUR

Od 1. februara 2020. godine iznosi dječijeg dodatka za dijete u srednjoj školi, ali najduže do 18. godine, sve u zavisnosti od ukupnih primanja porodice po članu iznose:

- prvo dijete: 23,43 – 117,05 EUR
- drugo dijete: 31,23 – 128,75 EUR
- treće i svako naredno dijete: 40,85 – 140,47 EUR

Ako predškolsko dijete mlađe od četiri godine nije upisano u ustanovu za predškolsko obrazovanje u skladu s propisima koji uređuju predškolske ustanove, pojedinačni iznos dječijeg dodatka uvećava se za 20%. Za djecu koja žive sa samohranim roditeljem, pojedinačni iznos dječijeg dodatka povećava se za 30% za svako dijete.

Ombudsmen za djecu **Poljske** navodi da su porodični dodaci propisani Zakonom o porodičnim davanjima iz 2003. godine. Porodični dodatak dodjeljuje se ako prosječni mjesečni porodični prihod po osobi ili prihod učenika ne prelazi 674,00 PLN⁶⁰. Ako je član porodice dijete s potvrdom o invalidnosti ili potvrdom o umjerenom ili teškom invaliditetu, porodični dodatak odobrava se ako prosječni mjesečni prihod porodice po osobi ili prihod osobe koja studira ne prelazi 764,00 PLN.

Porodični dodatak dodjeljuje se za djecu do 18 godina ili ukoliko su na redovnom školovanju najduže do 21. godine, te ukoliko se radi o osobi koja ima potvrdu o umjerenom ili teškom invaliditetu do 24 godine ako nastavlja školovanje u školi ili na fakultetu.

Iznos porodičnog dodatka je mjesečni:

- 1) 95,00 PLN za dijete do 5 godina;
- 2) 124,00 PLN za dijete starije od 5 do 18 godina;
- 3) 135,00 PLN za dijete starije od 18 do 24 godine.

⁶⁰ Poljska valuta – poljska zlota, otprilike 100 PLN iznosi oko 22 eura;

Kolege iz **Italije** navode da je dječiji dodatak zasnovan na univerzalnom principu i predstavlja ekonomsku korist koja se dodjeljuje svim porodicama s izdržavanom djecom. Dječiji dodatak se priznaje sljedećim kategorijama:

- a) priznavanje mjesečne naknade za svako izdržavano maloljetno dijete, počev od sedmog mjeseca trudnoće. Za djecu nakon druge godine života iznos dodatka se povećava;
- b) priznavanje mjesečne naknade, iznosa nižeg od priznatog za maloljetnike, za svako odraslo izdržavano dijete do navršene dvadeset i jedne godine (pod određenim uslovima), uz mogućnost da se taj iznos uplati direktno djetetu, na njegov zahtjev kako bi se favorizovala njegova samostalnost;
- c) priznavanje povećanog mjesečnog dodatka za djecu sa smetnjama u razvoju.

Dodatak se isplaćuje za svako maloljetno dijete na osnovu broja djece u porodici i ekonomske situacije porodice. Ako u domaćinstvu ima više od dvoje djece, pojedinačni iznos za svako maloljetno dijete povećava se za 30%, a za svako maloljetno dijete s invaliditetom, uz to iznosi se povećavaju i za 50 eura. Prosječna naknada za period od 1. jula 2021. do 31. decembra 2021. godine iznosi 674 EUR po djetetu. Od 1. jula 2021. do 31. decembra 2021. mjesečni iznosi dodatka za porodicu povećavaju se za 37,5 eura za svako dijete u korist porodica sa do dvoje djece, te za treće i svako naredno dijete 55 eura.

Prema Zakonu o zaštiti djeteta u **Bugarskoj** postoje porodični dodaci i dodaci za djecu, jednokratni i mjesečni. Jednokratne naknade za porodice su: dodatak za trudnoću, pomoć pri rođenju djeteta, pomoć za usvajanje djeteta, za odgoj blizanaca, za odgoj djeteta od strane majke (usvojiteljice), studentice koja studira u redovnom obliku obrazovanja, kao i jednokratne pomoći za školsku djecu, upisanu u prvi razred, za besplatno putovanje željezničkim i autobusnim prijevozom u zemlji, za majku više djece i pomoć učenicima upisanim u osmi razred. Mjesečni porodični dodaci su naknade za odgoj djeteta do navršene 1. godine života, naknade za odgoj djeteta do završetka srednje škole, ali ne duže od 20 godina, naknade za odgoj djeteta s trajnim invaliditetom i naknade za dijete bez prava na porodičnu penziju iza umrlog roditelja. Kako Zakon propisuje, svi se dodaci mogu pružiti u novcu ili naturi, s napomenom da se dodaci u naturi osiguravaju u obliku dobara i/ili usluga za dijete u skladu s njegovim individualnim potrebama, ukoliko ga roditelji ili osobe koje primaju porodični/dodatak ne brinu o svom djetetu/djeci, ne koriste za potrebe djeteta itd. Nadležni organ uprave za socijalnu zaštitu, u svakom slučaju, posebno utvrđuje činjenice i okolnosti.

Nadležni mogu dodijeliti mjesečnu pomoć ako je prosječni mjesečni dohodak svakog od supružnika ili roditelja/roditelja koji žive zajedno i djece mlađe od dvije godine, niži od peterostrukog zagarantovanog minimalnog dodatka/dohotka. Veličina mjesečne pomoći utvrđuje se na prijedlog socijalnog radnika odjela za zaštitu djeteta i mora se razlikovati u skladu s dobi djeteta: do 3 godine - do četverostruke veličine zagarantovanog minimalnog dodatka/dohotka, od 3 do 14 godina - do 3,5 puta zagarantovane minimalne zarade; od 14. godine do zrelosti djeteta, a ako studira - do završetka srednjeg obrazovanja, ali ne starije od 20 godina - do četverostruke veličine zagarantovanog minimalnog dohotka. Predviđeni iznosi u skladu su s bugarskim godišnjim Zakonom o budžetu, za 2021. godinu za svako živorođeno dijete roditelji dobivaju: za prvo dijete - 250 BGN (oko 250 KM), za drugo dijete - 600 BGN (oko 600 KM), za treće dijete - 300 BGN (oko 300 KM), za četvrto i svako drugo dijete - 200 BGN za svako dijete (oko 200 KM)

Kako od Ombudsmena **Estonije** navode, sve u vezi s dječijim dodacima propisano je Zakonom o porodičnim naknadama (klasifikacija, svrha i obim porodičnih naknada, uslovi i postupak za njihovu dodjelu i isplatu. Svako dijete ima pravo na dječiji dodatak od rođenja do navršanih 16 godina. Dijete bez srednjeg obrazovanja koje je upisano u osnovnu školu, višu srednju školu ili formalno stručno obrazovanje ili je uključeno u popis dnevnog tečaja državne službe državne agencije pod upravom Ministarstva socijalnih poslova primat će dječiji dodatak dok ne navršši 19 godina, a kada navršši 19 godina, isplata se nastavlja do kraja tekuće akademske godine ili tečaja za stručno usavršavanje ili dok učenik ne bude isključen s popisa škole ili tečaja za stručno usavršavanje. Iznos dječijeg dodatka za prvo i drugo dijete u porodici iznosi 60 eura (oko 117 KM), dok za treće i svako sljedeće dijete iznosi 100 eura (oko 195 KM). Također, dodatak za porodice s puno djece (od troje do šestoro) djece iznosi 300 eura (oko 586 KM), dok dodatak za porodice koje odgajaju sedmero i više djece iznosi 400 eura (oko 782 KM). Kolege iz Estonije se pozivaju i na podatak o istraživanju koji se tiče učinka porodičnih naknada na dječije siromaštvo⁶¹ prema kojem bi - uporno apsolutno siromaštvo kao i uporno relativno siromaštvo među djecom - bili znatno veći bez porodičnih naknada.

Ombudsmen za djecu **Finske** obavještava Ombudsmene Bosne i Hercegovine da je pravo na ostvarivanje dječijeg dodatka definisano Zakonom o dodatku za djecu. Isplata dodatka počinje od početka mjeseca nakon rođenja djeteta i isplaćuje se do kraja mjeseca u kojem dijete navršava 17 godina. Pravo na dječiju naknadu zasniva se na prebivalištu i prestaje ako se dijete i njegov zakonski zastupnik trajno presele u inostranstvo. Postoje, međutim, izuzeci od ovog pravila: naprimjer, često je moguće dobiti dječiji dodatak tokom privremenog boravka u inostranstvu, poput razmjene učenika. Dječiji dodatak obično se isplaćuje roditelju ili skrbniku ili drugoj odrasloj osobi odgovornoj za brigu o djetetu. Dječiji dodatak, također, se u nekim slučajevima može isplatiti djetetu (ako ima 15 godina ili više). Riječ je o neoporezivom prihodu i svi prihodi i imovina ne mogu utjecati na priznavanje ovog prava i njegovu visinu. Iznos dječijeg dodatka povećava se s brojem djece u porodici. Iznosi su mjesečni, u eurima: za jedno dijete 94,88 (oko 185 KM), za drugo dijete 104,84 (oko 205 KM), za treće dijete 133,79 (oko 261 KM), za četvrto dijete 163,24 (oko 319 KM) i za peto i svako naredno dijete 182,69 (oko 357 KM). Samohrani roditelji dobivaju dodatnih 63,30 eura (oko 123 KM) za svako dijete koje živi s njima i koje ispunjava uslove za dječiji dodatak. Dodatak za samohrane roditelje možete zatražiti ako niste u braku ili ne živite zajedno ili ako ste zakonski odvojeni od supružnika, a dodatak je dostupan i ako roditelji imaju zajedničko skrbništvo nad djetetom.

Prema pisanju portala DW⁶² „**Njemačka** svake godine na ime dječjeg dodatka isplati oko 36 milijardi evra za oko 15 miliona djece. Prema informacijama Ministarstva finansija od tog broja nešto manje od 270.000 djece u junu 2018. nije živjelo u Njemačkoj, već u drugim državama EU. Najveći broj njih živi u Poljskoj, potom slijede Češka, Hrvatska i Rumunija. To znači da 600 miliona evra godišnje, u formi dječjeg dodatka, izađe preko njemačke granice. Činjenica je da je to samo 1,8 odsto ukupne sume, ali za samo pola godine isplata dječjeg dodatka za djecu van Njemačke je porasla za deset odsto. Da li bi Savezna vlada morala da provjeri ove isplate? Socijaldemokrata Seren Link, gradonačelnik Duizburga, smatra da je Vlada Njemačke jednostavno prespavala ovaj problem. 'Ona bi morala konačno nešto da uradi protiv toga, jer u

⁶¹ Najnoviji članak gđe Hede Sinisaar (voditeljice Odjela za analizu i statistiku Ministarstva socijalnih poslova u Estoniji) u međunarodnom časopisu Population Review (potreban pristup);

⁶² Od 16.08.2018. godine;

Evropi imamo izbjeglice zbog siromaštva.' Broj ljudi iz Rumunije i Bugarske se u Duisburgu sa 6.000, koliko ih je bilo 2012, popeo na 19.000. To, tvrdi Link, predstavlja opasnost za koheziju društva. To da građani drugih zemalja EU u Njemačkoj mogu da žive i rade proizlazi iz osnovnih sloboda koje uživa svaki građanin Unije. Tržište rada se za građane Rumunije i Bugarske otvorilo 2013. godine. Ako su u potrazi za poslom, u Njemačkoj mogu da ostanu do šest mjeseci. Po isteku moraju da dokažu da su u ozbiljnoj potrazi za poslom u suprotnom im njemačke službe mogu naložiti da napuste zemlju.“

Prema podacima Središnjeg državnog ureda za demografiju i mlade Republike **Hrvatske**, dodatak za djecu je novčano primanje koje koristi roditelj ili druga osoba određena Zakonom o doplatku za djecu radi potpore uzdržavanja i odgoja djece. Pravo na dodatak za djecu može se ostvariti ako prosječni mjesečni dohodak po članu domaćinstva u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 70% budžetske osnovice. Budžetska osnovica za 2020. godinu iznosi 3.326,00 kuna, može se ostvariti ako prosječni dohodak po članu domaćinstva u prethodnoj kalendarskoj godini ne prelazi 2.328,20 kuna mjesečno i ostvaruje se preko Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje.

U Zakonu o doplatku za djecu određeni su sljedeći uslovi za stjecanje prava na dodatak za djecu:

- da podnositelj zahtjeva ima hrvatsko državljanstvo ili status stranca s odobrenim stalnim boravkom, te da ima prebivalište u Republici Hrvatskoj najmanje tri (3) godine prije podnošenja zahtjeva;
- da ima status azilanta, stranca pod supsidijarnom zaštitom ili status člana njihove porodice prema propisima o azilu, bez uslova državljanstva i dužine prebivališta, odnosno stalnog boravka na području Republike Hrvatske;
- da ukupni dohodak ostvaren u prethodnoj kalendarskoj godini po članu domaćinstva mjesečno ne prelazi 70% budžetske osnovice;
- da podnositelj zahtjeva živi u domaćinstvu s djetetom;
- da podnositelj zahtjeva izdržava dijete.

Iznimno, pravo na dodatak za dijete s utvrđenim težim ili teškim invaliditetom i za dijete smrtno stradalog ili nestalog hrvatskog branioca ostvaruje se neovisno o ukupno ostvarenom dohotku domaćinstva.

Dodatak za djecu pripada djetetu do navršene 15. godine života, odnosno do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 15 godina života, a nakon toga ako je razlog pohađanja osnovne škole nakon 15. godine života kasniji upis u prvi razred osnovne škole ili gubitak razreda zbog zdravstvenih razloga, odnosno duže bolesti. Dodatak za djecu pripada za dijete na školovanju u srednjoj školi do završetka tog školovanja, ali najduže do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 19 godina života. Iznimka je određena za dijete koje pohađa srednju školu u kojoj srednjoškolsko obrazovanje traje pet godina, pri čemu dodatak za djecu pripada djetetu do završetka redovnog školovanja u srednjoj školi, a najduže do kraja školske godine u kojoj dijete navršava 20 godina života, te za djecu s oštećenjem zdravlja, utvrđenim prema posebnim propisima, za koju dodatak za djecu pripada i nakon navršene 19. godine, ali najduže do 21. godine života. Pravo na dodatak za djecu koja nisu završila školu u predviđenom roku zbog bolesti produžuje se i nakon navršenih godina života do kojih im pripada dodatak za djecu, a najduže do 21. godine života. Dodatak za djecu pripada i za razdoblje u kojem je dijete spriječeno redovno pohađati školu zbog bolesti.

Teži ili teški invaliditet dokazuje se nalazom i mišljenjem nadležnog organa vještačenja Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, a prema odredbama Uredbe o metodologijama vještačenja (Narodne novine, broj 67/17 i 56/18 - Uredba). Prema navedenoj Uredbi, postupak vještačenja pokreće organ koji rješava o pravu, pravo na dodatak za dijete s utvrđenim težim ili teškim invaliditetom pripada od dana podnošenja zahtjeva za ostvarivanje prava na dodatak za djecu i traje sve dok taj invaliditet postoji, pod uslovom da je invaliditet nastao prije 18. godine života ili za vrijeme redovnog školovanja djeteta.

Kada je u pitanju **Srbija**, dječiji dodatak ostvaruje jedan od roditelja koji neposredno brine o djetetu, koji je državljanin Republike Srbije⁶³ i ima prebivalište u Republici Srbiji ili strani državljanin koji ima status stalno nastanjenog stranca u Republici Srbiji za prvo, drugo, treće i četvrto dijete po redu rođenja u porodici, od dana podnesenog zahtjeva. Pravo na dječiji dodatak podnosilac zahtjeva može ostvariti i za dijete višeg reda rođenja od četvrtog, ukoliko zbog starosne granice za neko od prvih četvero djece po redu rođenja više ne može ostvariti pravo. Pravo na dječiji dodatak ima i staratelj djeteta. Staratelj djeteta može ostvariti pravo na dječiji dodatak za najviše četvero sopstvene djece u porodici i za svako dijete bez roditeljskog staranja o kome neposredno brine. Dječiji dodatak pripada djetetu ako ima svojstvo učenika osnovne škole, odnosno svojstvo redovnog učenika srednje škole do završetka srednjoškolskog obrazovanja, a najduže do navršenih 20 godina života. Dječiji dodatak pripada i djetetu koje iz opravdanih razloga ne započne školovanje u osnovnoj ili srednjoj školi, odnosno koje započne školovanje kasnije ili prekine školovanje u svojstvu redovnog učenika u srednjoj školi, i to za sve vrijeme trajanja spriječenosti, do završetka srednjoškolskog obrazovanja a najduže do 21 godine života. Dječiji dodatak pripada za dijete sa smetnjama u razvoju i dijete s invaliditetom za koje je doneseno mišljenje interresorne komisije, koja je obrazovana u skladu s propisima iz oblasti prosvjete sve dok je obuhvaćeno vaspitno-obrazovnim programom i programom osposobljavanja za rad, a za dijete nad kojim je produženo roditeljsko pravo najduže do 26 godina. Pravo na dječiji dodatak ostvaruje se ako ukupan mjesečni prihod, umanjen za poreze i doprinose, po članu porodice ostvaren u tri mjeseca koji prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev ne prelazi utvrđeni cenzus. Pravo na dječiji dodatak bez ponovnog dostavljanja dokaza o materijalnom stanju porodice ostvaruje korisnik novčane socijalne pomoći čija djeca redovno pohađaju školu, a nezavisno od materijalnih uslova porodice korisnik čije dijete ostvaruje dodatak za pomoć i njegu drugog lica. Nominalne iznose i način usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dječiji dodatak propisuje Vlada na prijedlog ministra nadležnog za socijalna pitanja. Visinu i način usklađivanja dječijeg dodatka propisuje Vlada na prijedlog ministra nadležnog za socijalna pitanja. Uredbom o nominalnim iznosima i načinu usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dječiji dodatak i visini i načinu usklađivanja iznosa dječijeg dodatka propisuju se nominalni iznosi i način usklađivanja cenzusa za ostvarivanje prava na dječiji dodatak i visina i način usklađivanja iznosa dječijeg dodatka.

Pravo na dječiji dodatak ostvaruje se ako ukupan mjesečni prihod porodice, ostvaren u tri mjeseca koji prethode mjesecu u kome je podnesen zahtjev, po članu porodice ne prelazi cenzus od 9.000,00 dinara. Za jednoroditeljske porodice iz člana 28. stav (1) tač. 1)-3) Zakona o finansijskoj podršci porodici s djecom cenzus se uvećava za 30% i iznosi 11.700,00 dinara. Za jednoroditeljske porodice iz člana 28. stav (1) tač. 4)-7) Zakona, za staratelje i roditelje djeteta sa

⁶³ Korišteni podaci sa zvanične web-stranice Grada Beograda;

smetnjama u razvoju i djeteta s invaliditetom za koje postoji mišljenje interresorne komisije koja je obrazovana u skladu s propisima iz oblasti prosvjete, a koje ne koristi usluge smještaja, cenzus je uvećan za 20% i iznosi 10.800,00 dinara. Cenzusi za ostvarivanje prava na dječiji dodatak usklađuju se 1. januara i 1. jula, počev od 2019. godine, na osnovu podataka republičkog organa nadležnog za poslove statistike, a njihove nominalne iznose utvrđuje rješenjem ministar nadležan za socijalna pitanja. Dječiji dodatak za dijete za koje je ostvareno pravo iznosi 3.000,00 dinara. Dječiji dodatak za dijete za koje je ostvareno pravo, za jednoroditeljske porodice i staratelje, uvećan je za 30% i iznosi 3.900,00 dinara. Dječiji dodatak za dijete za koje je ostvareno pravo, za roditelje djeteta sa smetnjama u razvoju i djeteta s invaliditetom, za koje postoji mišljenje interresorne komisije koja je obrazovana u skladu s propisima iz oblasti prosvjete, i za dijete koje ostvaruje dodatak za pomoć i njegu drugog lica, a koje ne koristi usluge smještaja, uvećan je za 50% i iznosi 4.500,00 dinara. Dječiji dodatak za dijete koje ispunjava uslove za uvećanje po više osnova, a najviše do 80%, iznosi 5.400,00 dinara. Iznosi dječijeg dodatka iz st. (1)-(4) ovog člana usklađuju se 1. januara i 1. jula, počev od 2019. godine, na osnovu podataka republičkog organa nadležnog za poslove statistike, s kretanjem indeksa potrošačkih cijena na teritoriji Republike Srbije u prethodnih šest mjeseci, a njihove nominalne iznose utvrđuje rješenjem ministar nadležan za socijalna pitanja.

U slučaju **Crne Gore**, jasno je uočeno na zvaničnoj web-stranici Unicefa u Crnoj Gori da dana 28.05.2021. godine UNICEF u Crnoj Gori čestita Skupštini Crne Gore na uvođenju besplatnih udžbenika u osnovnim školama i dječijeg dodatka za svu djecu do 6 godina u iznosu od 30 eura, dok će djeca u stanju materijalnih i drugih potreba primati od 44 eura do 60 eura (što je značajno povećanje u odnosu na trenutno stanje) i ističe se spremnost da se Vladi pruži podrška za razvoj politike koja će svojoj djeci do 18 godina obezbijediti dječiji dodatak. Čestitano je Skupštini Crne Gore na uvođenju besplatnih udžbenika za učenike osnovnih škola i dječijeg dodatka za svu djecu do 6 godina i podsjeća da je ovo korak u pravom smjeru koji mora biti fiskalno održiv. Zasnovan je na pouzdanoj analizi sistema socijalne zaštite; porodicama male djece pruža dugoročnu predvidljivost prihoda i u skladu je s principom ulaganja u rane godine djetinjstva kao ključnom šansom za razvoj svakog djeteta, posebno ako ga dopunjava pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju i zaštiti od nasilja. U februaru ove, 2021. godine, u Skupštini Crne Gore predstavljena je višedimenzionalna analiza dječijeg siromaštva u Crnoj Gori koja je urađena uz podršku UNICEF-a. „*Ona je pokazala da su najmlađa djeca najviše ugrožena. Rane godine života od ključnog su značaja za dijete – riječ je o periodu kada se razvija 90 odsto mozga i kada se stiče sposobnost uspostavljanja značajnih međuljudskih odnosa. Prema Santanderu, primjeri najbolje međunarodne prakse pokazuju nam da postoje tri principa uspjeha kada je riječ o razvoju takvih politika: prvo, neophodno je razviti politike zasnovane na pouzdanim podacima i temeljnoj analizi dostupnih opcija; drugo, potrebno je osigurati da odabrane politike budu dugoročno finansijski održive za budžet zemlje; i treće, neophodno je osigurati da ključne zainteresovane strane dobiju priliku da učestvuju u razvoju politika za njih i utiču na njih. Od presudnog značaja je da se čuje glas djece i roditelja. Oni najbolje poznaju probleme s kojima se svakodnevno suočavaju i mogu podijeliti svoje ideje o najboljim načinima da se oni riješe. Iz tog razloga, UNICEF je podržao sprovođenje dvogodišnje analize sistema socijalne zaštite u Crnoj Gori po međunarodno poznatoj metodologiji CODI. Rezultati ove analize biće sutra predstavljani upravnom odboru kojeg vodi ministar finansija i socijalnog staranja Miloško Spajić. Ova analiza predlaže listu mogućih reformi sistema socijalne zaštite. Na osnovu analize finansijske održivosti različitih reformi u Crnoj Gori i direktnih konsultacija*

sa porodicama, Vlada može odabrati one reforme sistema socijalne zaštite koje najbolje odgovaraju potrebama Crne Gore. Svako treće dijete u riziku je od siromaštva u Crnoj Gori, a ekonomska kriza izazvana pandemijom koronavirusa vrlo vjerovatno je povećala ovaj broj. Za rješavanje problema dječjeg siromaštva i prekidanje međugeneracijskog ciklusa siromaštva nije dovoljna samo finansijska pomoć. Rješavanje ovog problema nalaže da svako dijete ima pristup kvalitetnoj zdravstvenoj zaštiti i kvalitetnom obrazovanju; da svako dijete bude u prilici da razvije adekvatne vještine za svoju budućnost, kao i da ima pristup sportu i kulturi. Takođe, rješavanje pomenutih problema nalaže da svako dijete bude zaštićeno od svih oblika nasilja, zlostavljanja i iskorišćavanja.“

4. MIŠLJENJE DJECE I MLADIH O SIROMAŠTVU DJECE U BOSNI I HERCEGOVINI

Ombudsmeni nastoje, kada god je to moguće, da u svoj rad uključe djecu kako bi se konsultovali s djecom i uvažili njihova mišljenja. Ovaj Izvještaj predstavlja rezultat dugogodišnje saradnje Institucije ombudsmana s Mrežom "Snažniji glas za djecu"⁶⁴, koja se ogleda kroz uključivanje djece u proces izrade Izvještaja.

Cijeneći trenutnu epidemiološku situaciju, izazvanu pandemijom COVID-19, održan je sastanak s djecom iz Sarajeva, Mostara i Banje Luke⁶⁵ putem Zoom platforme i razgovarano je na temu siromaštva. Djeca su kroz razgovor direktno utjecala na kreiranje dijela Izvještaja na osnovu ličnih mišljenja i saznanja iz lokalne zajednice. Predstavnici Institucije ombudsmana upoznali su djecu sa svojim radom, a na pitanje da li su upoznati s Konvencijom o pravima djeteta, te da li ima neko pravo koje bi oni posebno izdvojili, koje njima predstavlja posebnu važnost odgovaraju:

"Pravo na slobodu mišljenja, izbor religije. U suštini ta Konvencija nama djeci omogućava da imamo sretno i bezbrižno djetinjstvo i tako da živimo." "Sva su prava podjednako važna, iz razloga su baš zato tu pobrojana i navedena."⁶⁶

Na pitanje da li poznaju nekog drugara ili drugaricu koji je siromašan, dobili smo odgovore:

"Nažalost, poznajemo ne jednog, poznajemo mnogo više djece i mladih koji žive u neadekvatnim uslovima, koji su u smislu svake riječi siromašni."

"Ja lično poznajem jednu curu koja mi je tu i komšinica, ona nema wc u kući nego ima vani wc, npr. u školi kada god smo išli na ekskurziju i neki izlet, ona nije mogla ići, a njeni roditelji nisu prihvatili pare da skupimo za nju."

"Svako nekako ima takvog poznanika ili poznanicu, živimo u državi u kojoj većina stanovništva ne živi baš prema najboljim standardima Evrope i razvijenih zemalja."

Način na koji djeca definišu siromaštvo, te opisuju siromašnog druga/dregaricu je sljedeći:

"Osoba koja ne posjeduje neka osnovna sredstva za život, toj osobi najprije je potrebna novčana pomoć. Imala sam slučaj u svojoj školi da je neki učenik izgubio svoga oca, ta osoba/otac je bio glava kuće, držao buregdžinicu, no nažalost ta osoba je počinila samoubistvo. Naša škola je pokrenula humanitarnu akciju da se pomogne učeniku."

"Siromašan je neko ko nema ne novu odjeću, već nikakvu odjeću. Siromašna je osoba koja nema mogućnost izbora šta će za ručak, večeru, već je upitno da li će imati jedan od tih obroka."

⁶⁴ Mreža nevladinih organizacija koja se bavi pravima djeteta na području cijele Bosne i Hercegovine i koju čini 19 udruženja, više o Mreži na www.snaznijiglaszadjecu.org;

⁶⁵ Sastanci održani 25.05. i 03.06.2021. godine s grupama djece iz Mostara, Sarajeva i Banje Luke koji su okupljeni oko nevladinih organizacija – članica Mreže Snažniji glas za djecu.

⁶⁶ Samo su pojedini odgovori djece citirani;

Obrazovanje je usko povezano, u siromašnim porodicama koje nemaju redovne prihode, djeca su prisiljena na rad ili uopće nemaju opciju da se obrazuju, ili se obrazuju uz pomoć donacija. Također, u doba pandemije COVID - 19 mnoga djeca nemaju pristup računaru, internetu a da ne spominjem da nemaju vještine da sebi to instaliraju kako bi pratili nastavu.”

Na pitanje da li smatraju da su djeca u BiH siromašna, dobili smo odgovore:

“Da, možemo reći da smo jedna od najsiromašnijih zemalja svijeta.”

“Nekako se spaja kraj s krajem u većini domaćinstava.”

Kada smo razgovarali o siromaštvu i mogućim posljedicama koje može ostaviti na djecu, mišljenja djece su:

“Naravno da može, naše djetinjstvo formira nas kroz život i mislim da mnogo djece koja su siromašna u svojoj mladosti upadnu u loše društvo, počnu se baviti prodajom droge i na taj način upropaste sebi život i nemaju priliku da poboljšaju način života.”

“Ja mislim da siromaštvo ne može samo psihički ugroziti već i fizički što se tiče zdravlja, naravno kada nemaš šta da jedeš tu dolaze zdravstveni problemi i neke određene bolesti sa kojima se susreću ljudi koji nemaju mogućnost da se liječe.”

“Oni oskudijevaju što se tiče obrazovanja. Dosta tako siromašnije djece završi samo osnovnu školu ili možda odmah poslije srednje škole se zaposli, zato što jednostavno nemaju te neke prihode da bi završili fakultet i imali to neko bolje obrazovanje, naravno to su najčešće jako dobri učenici koji su stvarno vrijedni, međutim nemaju te neke uslove da steknu obrazovanje.”

“Može ostaviti posljedice da ta osoba kasnije kada zaradi nešto para, da ima komplekse od toga, da ima potrebe da se pokazuje i hvali i tako na neki način opet ne bude prihvaćena u društvu zbog toga.”

Djeca su znala odgovor i na pitanje šta predstavlja dječiji dodatak:

“Kada neko živi u višečlanoj porodici, onda on dobija novac ukoliko mu roditelji ne rade. Neka vrsta finansijske potpore koja nije dovoljna.”

“Ja bi to definisala kao neki vid pomoći od strane države za tu siromašnu djecu ili višečlanu porodicu koji nisu u najboljim uslovima za život.”

“Ima jedna porodica ovdje u Mostaru, djevojčica prima dječiji doplatak jer su izrazito siromašni, ali ipak uspijevaju da izdržavaju svoju porodicu iako je taj doplatak zapravo mali.”

“Jako mnogo ljudi u mom okruženju prima dječiji dodatak.”

Siromaštvo ne zavisi samo o primanjima, dohotku, već i o dobrima i uslugama koje osoba sebi može priuštiti, a tiču se uslova života, zdravlja, subjektivne dobrobiti, obrazovanja, odnosa s

drugima, sudjelovanja u društvu, rizicima kojima su izloženi i stepenu sigurnosti. Također je bilo razgovora o tome kako se mjeri siromaštvo i koji su pokazatelji siromaštva djece. Da li je definisanje osnovnih životnih potreba koji ljudima omogućavaju preživljavanje, osnovne ljudske potrebe najčešće se svode na potrebu za hranom, pitkom vodom, odjećom, stambenim prostorom... (glad, izgladnelost, bijeda...), relevantan parametar ili se uzima u obzir nivo životnog standarda koji je u savremenom društvu, prihvatljiv i pristojan u zajednici u kojoj osoba živi, a siromašnima se smatraju oni ljudi koji nisu u mogućnosti postići prihvatljiv nivo životnog standarda u društvu u kojem žive. Npr. ono što se nekad smatralo luksuzom, s vremenom može postati neizostavnim dijelom pristojnog životnog standarda (topla voda, mašine za pranje veša, televizori, automobili, frižideri, obrazovanje i sl.). Iskustvo siromaštva tokom djetinjstva može prouzrokovati značajna oštećenja na više međusobno povezanih područja (fizičkom, kognitivnom, socijalnom, emocionalnom), te se nepovoljna situacija siromašne djece održava i kasnije tokom života, što pridonosi intergeneracijskom prenošenju siromaštva, odnosno životu u „začaranom“ krugu siromaštva (s roditelja na djecu itd). Zaključeno je da siromaštvo značajno može utjecati na fizičko i mentalno zdravlje, emocionalnu stabilnost, osjećaj sigurnosti i životnu perspektivu djeteta. Npr. *zdravstvene i fizičke posljedice*: siromašna djece češće se rađaju s niskom porođajnom težinom i imaju veću stopu smrtnosti u prvim mjesecima života ili imaju veću vjerovatnoću iskusiti nedostatak hrane ili imati nekvalitetnu prehranu što se može odraziti na njihov fizički razvoj i zdravstveno stanje. Ili nepripremljenost za školu – djeca ne usvajaju jezička znanja i vještine čitanja i pisanja, kao ni matematičke vještine prije polaska u školu, te iskazuju probleme povezane s učenjem, ponašanjem i fizičkim zdravljem. Nadalje, *socijalne i emocionalne posljedice*: siromašna djeca imaju veći rizik da će iskazivati emocionalne probleme ili probleme u ponašanju – neposlušnost, impulsivnost, neslaganje s vršnjacima; kada djeca govore o sebi ukazuju na negativan utjecaj siromaštva na samopoštovanje i samopouzdanje, ličnu sigurnost, te na socijalne odnose ili *ekonomske posljedice*: iskustva siromaštva iz ranog djetinjstva povezana su s nepovoljnim ishodima u periodu odraslosti te istraživači upozoravaju na dugoročne ekonomske troškove siromaštva u ranom djetinjstvu kako za pojedince tako i za društvo - manje akademsko postignuće, manje odrađenih radnih sati, 50% manje zarade, više korištenja programa socijalne pomoći, lošije zdravstveno stanje, roditeljstvo u ranijoj dobi, uhićenja i zatvor itd. Djeca koja odrastaju u siromašnim domaćinstvima zasigurno imaju ograničen pristup obrazovanju i samim tim u budućnosti su im ograničene životne šanse, mogućnosti zasnivanja radnog odnosa i sticanje adekvatnih primanja.

5. GENERALNE ZABRINUTOSTI OMBUDSMENA

Podnesene žalbe Ombudsmenima ukazuju da je građanima otežan pristup zaposlenju, socijalnim pravima, a često su ove povrede uzrokovane visokim stepenom siromaštva⁶⁷, korupcije i migracije stanovništva. Podaci s kojim raspolažu Ombudsmeni ukazuju da su danas u Bosni i Hercegovini najugroženiji mladi, posebno zbog nemogućnosti zapošljavanja, a zatim penzioneri⁶⁸, lica s invaliditetom, porodice s jednim roditeljem, djeca, posebno u određenim životnim situacijama poput konfliktnih razvoda svojih roditelja, te zaposleni u pojedinim granama privrede s izuzetno niskim primanjima, kao što su ugostiteljstvo, trgovina, neke proizvodne djelatnosti i dr.

Najvažnije preporuke Ombudsmena organima vlasti svih nivoa i nadležnim institucijama odnose se na hitno poduzimanje dodatnih (posebno pronatalitetnih) mjera koje bi imale za cilj obezbjeđenje ostanka mladih i obrazovanih građana u Bosni i Hercegovini, i to: izdvajanje dodatnih sredstava za zapošljavanje mladih, odnosno podrška u njihovom zapošljavanju, njihovo stambeno obezbjeđenje, značajno veća davanja društva po osnovu roditeljstva, odnosno rođenja dvoje i više djece, za porodice s više djece – povećanje iznosa za dječiji dodatak, odnosno ukidanje cenzusa na dječiji dodatak mora biti prioritet nadležnih, a podsticaji rađanju moraju biti dio populacione strategije i demografije⁶⁹.

U Federaciji Bosne i Hercegovine, a prema informacijama koje posjeduju Ombudsmeni, Nacrt Zakona o podršci porodicama s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine razmatran je i usvojen na 1. redovnoj sjednici Zastupničkog doma Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 28. februara 2019. godine, kao i na nastavku 5. sjednice Doma naroda Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine od 27. februara 2020. godine. U skladu sa zaduženjima s navedenih sjednica, Federalno ministarstvo rada i socijalne politike je u periodu od 1. maja do 28. septembra 2020. godine provelo proces javnih rasprava o Nacrtu predmetnog Zakona u trajanju od 90 dana. Ombudsmeni koriste priliku da istaknu da su u ranijem periodu⁷⁰ pohvalili napore nadležnog ministarstva da kroz predložena zakonska rješenja uspostave socijalno pravičniji i fiskalno funkcionalniji sistem zaštite porodice s djecom, s posebnim naglaskom na izjednačavanje prava djece u Federaciji Bosne i Hercegovine. Smatramo da je izuzetno važno pružiti veću podršku porodicama s djecom, posebno kroz ostvarivanje dva osnovna prava - **prava na dječiji dodatak i prava na novčanu pomoć porodilji koja nije u radnom odnosu**. Također bi bilo značajno da se Federalnim zakonom osigura minimum osnovnih prava iz oblasti zaštite porodice s djecom, dok bi dodatna i izvedena prava u cijelosti bila data u nadležnost kantonima i jedinicama lokalne samouprave. Usvajanjem ovog Zakona sva djeca bi ostvarivala pravo na dječiji dodatak do navršene 18. godine života djeteta⁷¹ i visina dječijeg dodatka bila bi jednaka na području Federacije Bosne i Hercegovine.

⁶⁷ Kao posljedica velike stope nezaposlenih, malih penzija, najniže, odnosno prosječne plate koje su daleko ispod zvanične potrošačke korpe, stope PDV kojom su podjednako oporezive i osnovne životne namirnice i najluksuznija roba, velikih socijalnih razlika između najvećeg broja stanovnika i male grupe građana koja ima izuzetno velika primanja, nejednakih socijalnih davanja koja zavise od mjesta prebivališta i dr.

⁶⁸ Trend odlaska mladih, ova kategorija stanovništva osjetit će nešto kasnije kada fondovi za penzije postanu prazni.

⁶⁹ Godišnji izvještaj o aktivnostima Institucije ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine za 2020. godinu;

⁷⁰ Akt broj OI-K-BL-411/20 od 25.09.2020. godine;

⁷¹ Članom 4. definisano je da je „dijete osoba do navršениh 18 godina života“.

Također se ističe da su Ombudsmeni tokom 2014. godine, na Inicijativu Zastupničkog doma Parlamenta Federacije BiH, broj 01-02-507/14 od 30. aprila 2014. godine, izradili Specijalni izvještaj o stanju zaštite majke i materinstva, za potrebe Vlade i Parlamenta Federacije BiH. Navedenom Inicijativom od Institucije je zahtijevana izrada stanja materinske zaštite, posebno finansijskog aspekta porodijskih naknada, s preporukama o optimalnom rješenju i preporukama za moguća rješenja finansiranja porodijskih naknada i dječijeg dodatka⁷². U Izvještaju je konstatovano da se pravima utvrđenim Zakonom o radu Federacije BiH, u velikoj mjeri osigurava provedba međunarodnih standarda ljudskih prava u oblasti zaštite majke i materinstva za zaposlene korisnike/ce ovih prava, a posebno u pogledu dužine trajanja porodijskog odsustva, zaštite radnog mjesta i zabrane diskriminacije, te zdravstvene zaštite na radu i zaštite majki koje doje. Ombudsmeni su pozvali vlasti Federacije BiH da zadrže ovaj nivo postignutih prava, ali i da izvrše usaglašavanje dijela Zakona o radu, na način da se uredi pravo na porodijsko odsustvo kao isključivo pravo majke, i roditeljsko odsustvo kao pravo oba roditelja. Također su pozvali Vladu Federacije BiH i kantonalne vlade da ispituju opravdanost rješenja, prema kojem se isplata naknada vrši iz kantonalnih budžeta, s obzirom na to da je pravo naknade umjesto plaće za vrijeme trajanja porodijskog odsustva pravo koje proizlazi iz radnog odnosa, i ne bi trebalo biti vezano za prilive sredstava u budžet. Sa zabrinutošću je konstatovano da su različiti kantoni različito pristupili regulisanju iznosa naknade za vrijeme trajanja porodijskog odsustva. Jasno je konstatovano da trenutna rješenja ne osiguravaju dosljednu provedbu principa jednakosti pred zakonom, a posebno u onim kantonima u kojima nije osiguran minimalni standard od 66% naknade od ostvarene plate. Također, Ombudsmeni su Vladi Federacije uputili tokom 2013. godine preporuku⁷³ da razmotri mogućnost uspostavljanja fonda za dječiju zaštitu s ciljem postizanja socijalne izjednačenosti prava svih građana u FBiH, po ugledu na već postojeći Javni fond u Republici Srpskoj.

Smatramo da je izuzetno značajno što je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo Javnu politiku o zaštiti porodica s djecom u Federaciji Bosne i Hercegovine, a uskladiti pravni okvir u oblasti zaštite porodica s djecom na području Federacije BiH je jedan od prvih ciljeva, odnosno uskladiti vrste prava korisnika u Federaciji BiH, zatim zadržati trenutno stanje, utvrditi minimum osnovnih prava iz oblasti zaštite porodica s djecom u Federaciji BiH (pravo na dječiji dodatak i pravo na naknadu nezaposlenoj porodilji), te utvrditi paket osnovnih i proširenih prava iz oblasti zaštite porodica s djecom.

Kada je u pitanju Republika Srpska, kako je već istaknuto pohvalno je što je Republika Srpska donijela Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti, odnosno što Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske odlučuje o pravima iz dječije zaštite i u prvostepenom i u drugostepenom postupku. Međutim, istovremeno smatramo da bi Vlada Republike Srpske trebala uraditi analizu efekata posljednjih izmjena i dopuna, kako po korisnike usluga, ali i po budžet Republike Srpske. Također, smatramo da u skladu s Konvencijom UN-a o pravima djeteta, pravo na dječiji dodatak treba priznati djeci do navršanih 18. godina života, a ne do navršanih 15. godina⁷⁴. Smatramo i da je osnivanje Fonda solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u inostranstvu u Republici Srpskoj također značajan iskorak u

⁷² Kompletan izvještaj dostupan na www.ombudsmen.gov.ba;

⁷³ Specijalni izvještaj o ulozi centara za socijalni rad u zaštiti prava djeteta dostupan na www.ombudsmen.gov.ba;

⁷⁴ I na području Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kao i slučaju neusvajanja novih zakonskih rješenja u Federaciji Bosne i Hercegovine;

ostvarivanju prava djeteta na zdravstvenu zaštitu⁷⁵. Ovaj Fond je osnovan s ciljem prikupljanja dodatnog novca za dijagnostiku i liječenje djece u inostranstvu, kada to nije moguće u zdravstvenim ustanovama u Republici Srpskoj, niti u drugim zdravstvenim ustanovama s kojima republički Fond zdravstvenog osiguranja ima potpisane ugovore.

Kako to već godinama ukazujemo, smatramo da opšte siromaštvo ima direktan utjecaj na ostvarivanje i poštivanje prava djeteta, te da postoji stalan jaz između zakonodavstva i njegovog provođenja u praksi, kao i manjak/smanjenje budžetskih sredstava za ostvarivanje i zaštitu dječijih prava. Trebalo bi uspostaviti moderan sistem socijalne zaštite usklađen s mogućnostima društva, zasnovan na ljudskim pravima i jednakim mogućnostima.

Polazeći od iskustava u radu Odjela za praćenje ostvarivanja prava djece, Ombudsmeni su se bavili različitim oblastima i pravima kada su u pitanju prava djeteta. Godinama analiziraju usklađenost zakonodavstva u Bosni i Hercegovini s UN Konvencijom o pravima djeteta, svakodnevno rade s građanima i postupaju po njihovim pojedinačnim žalbama i tematski se bave pojedinim pravima djeteta (istraživanja, analize i sl.).

Nadležnim organima zakonodavne i izvršne vlasti na svim nivoima ukazivali su i ukazuju na probleme prosjačenja djece, kršenje i ugrožavanje prava djeteta u tzv. konfliktnim razvodima, probleme u ostvarivanju prava roditelja na porodijske naknade u Federaciji Bosne i Hercegovine, na probleme u ostvarivanju prava djece sa smetnjama u psihofizičkom razvoju, prava djece migranata, djece u ruralnim sredinama itd, a svi navedeni problemi mogu se dovesti direktno u vezu sa siromaštvom djece u Bosni i Hercegovini. Djeca koja žive u većim/višečlanim porodicama konstantno se suočavaju s većim rizikom od siromaštva, nizak nivo obrazovanja roditelja značajno povećava rizik od dječijeg siromaštva, a djeca koja žive u seoskim i međugradskim područjima izloženija su siromaštvu.

Sumirajući sve naprijed istaknuto, smatramo da iznosi naknada koji se odvajaju za dječiji dodatak ne mogu značajnije doprinijeti smanjenju siromaštva djece. Postojeći sistem socijalnih naknada čini se nedjelotvornim u rješavanju razmjera i dubine (intenziteta) dječijeg siromaštva u zemlji. Iznosi naknada na ime dječijeg dodatka, uz set drugih mjera i aktivnosti, suviše su niski da bi se ostvarila stvarna razlika u životima korisnika. Specifične potrebe mladih rijetko su u fokusu sistema socijalne zaštite, iako neuspjeh ulaganja u mlade može imati dugoročne implikacije za društvo. Pri tome svakako treba istaći i da su prirodne nepogode - zemljotresi, poplave u Bosni i Hercegovini zasigurno unazadile ekonomski i socijalni razvoj, doprinijeli smanjenju zaštite djece u obrazovanju i povećanju siromaštva. Moramo biti svjesni činjenice da su djeca u odnosu na odrasle i punoljetne građane ugroženiji, zbog visokog stepena zavisnosti od starijih. Globalna iskustva ukazuju da posljedice katastrofa uzrokovanih prirodnim opasnostima imaju nesrazmjerno veći učinak na djecu i ostale ranjive grupe, regije i lokacije pogođene siromaštvom i nejednakostima, te da svojim učinkom unazaduju napredak u razvoju. Kroz UN Konvenciju o pravima djeteta, države članice su se obavezale da djeci osiguraju ostvarenje prava bez obzira na okolnosti, što podrazumijeva i suočavanje s katastrofama i drugim prilikama koje povećavaju stepen ranjivosti i potrebu za zaštitom djece. Ombudsmeni smatraju da ukoliko djeca

⁷⁵ Fond je osnovan i finansira se u skladu s posebnim zakonom - Zakonom o Fondu solidarnosti za dijagnostiku i liječenje oboljenja, stanja i povreda djece u inostranstvu, „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 100/2017 i 103/17;

žive u socijalno i ekonomski stabilnim, sigurnim i prosperitetnim uslovima, postoji manji rizik od produbljenja siromaštva, i svi moramo uraditi mnogo više da bi se sva prava zagantovana UN Konvencijom o pravima djeteta ostvarila i u praksi.

6. PREPORUKE OMBUDSMENA

Nakon analize pristiglih odgovora nadležnih organa, posebno imajući u vidu zakonodavna rješenja zemalja iz okruženja i uvažavajući dosadašnja iskustva u radu Ombudsmena po pojedinačnim žalbama građana i ranije publikovanih specijalnih izvještaja, a u skladu s ovlaštenjima iz člana 32. Zakona o ombudsmenu za ljudska prava Bosne i Hercegovine, Ombudsmeni za ljudska prava Bosne i Hercegovine, daju sljedeće preporuke:

Preporuka Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine:

1. Da u što kraćem roku usvoji Zakon o podršci porodicama s djecom.

Rok za realizaciju preporuke: 90 dana od dana prijema preporuke.

Preporuke Vladi Republike Srpske, odnosno nadležnim ministarstvima, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine, odnosno nadležnim ministarstvima, Vladi Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i vladama kantona u Federaciji Bosne i Hercegovine, i to: Kanton Sarajevo, Zeničko-dobojski kanton, Unsko-sanski kanton, Posavski kanton, Tuzlanski kanton, Srednjobosanski kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Hercegovačko-neretvanski kanton, Zapadnohercegovački kanton i Kanton 10:

1. Da izvrše standardizaciju procedura za izradu socijalne karte i njenu izradu po jedinstvenoj metodologiji kako bi se precizirale obaveze centara za socijalni rad u svakoj opštini/gradu, osiguralo u punoj mjeri ostvarivanje ciljeva socijalnih davanja i izbjegle mogućnosti odlučivanja putem diskrecione ocjene pružaoca socijalne zaštite;⁷⁶
2. Da kreiraju vlastite baze podataka, odnosno da kontinuirano prikupljaju podatke o siromaštvu djece i socijalnoj isključenosti i shodno tome odrede strateške prioritete u smanjenju siromaštva;
3. Da u narednom periodu značajnije uvećaju iznose dječijih dodataka, cijeneći najbolji interes djeteta s krajnjim ciljem smanjenja siromaštva djece;
4. Da novčana davanja iz oblasti socijalne i dječije zaštite imaju prioritet prilikom planiranja i dodjele budžetskih sredstava;
5. Da se prilikom planiranja i usvajanja budžeta vodi računa o pravima i interesima djeteta i da se postupa cijeneći najbolji interes djeteta⁷⁷;

⁷⁶ Neophodno je prikupiti dodatne informacije izdvajajući još preciznije socijalne potrebe građana, sve to s ciljem smanjenja siromaštva i trajnog rješavanja stanja socijalne potrebe putem preciznog identifikovanja porodica i pojedinaca i zaštite njihovih ljudskih prava. Garancije da su prehrambeni proizvodi, neophodna primarna zdravstvena zaštita, adekvatan smještaj i osnovni oblici obrazovanja dostupni za sve građane u Bosni i Hercegovini predstavljale bi ogroman iskorak u zaštiti ljudskih prava, te bi socijalna davanja trebala imati prioritet u isplati.

⁷⁷ Sve odluke nadležnih organa se posredno ili neposredno tiču i djece.

6. Da poduzmu dodatne napore s ciljem izrade adekvatnog strateškog dokumenta radi sveukupnog razvoja socijalne i dječije zaštite i smanjenja siromaštva, odnosno da pristupe realizaciji svih zadanih ciljeva u strateškim dokumentima⁷⁸.

Rok za realizaciju preporuke: 1 godina od dana prijema preporuke.

Preporuka Vladi Republike Srpske:

1. Da u svojstvu predlagača zakona predlože izmjene i dopune Zakona o dječijoj zaštiti, kako bi pravo na dječiji dodatak ostvarivala djeca do navršenih 18. godina života;
2. Da izvrše procjenu, odnosno analizu svih efekata Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o dječijoj zaštiti iz 2019. godine, a koji je stupio na snagu 01.01.2020. godine, u pogledu korisnika prava, ali i po budžet Republike Srpske.

Rok za realizaciju preporuke: 6 mjeseci od dana prijema preporuke.

Preporuka Vladi Zapadnohercegovačkog kantona:

1. Da prilikom planiranja budžeta za 2022. godinu obezbijede u kantonalnom budžetu sredstva za isplatu dječijeg dodatka.

Rok za realizaciju preporuke: 6 mjeseci od dana prijema preporuke.

Preporuka Vladi Brčko distrikta:

1. Da u svojstvu predlagača zakona predlože izmjene i dopune Zakona o dječijoj zaštiti kako bi pravo na dječiji dodatak ostvarivala djeca do navršenih 18. godina života.

Rok za realizaciju preporuke: 6 mjeseci od dana prijema preporuke.

⁷⁸ Ombudsmeni u ovom dijelu Izvještaja napominju da im je poznato da je Federalno ministarstvo rada i socijalne politike donijelo Javnu politiku o zaštiti porodice s djecom, ali još uvijek nisu realizovani zadani ciljevi.

ANEKS I - UPITNIK UPUĆEN NADLEŽNIM ORGANIMA

Upitnik za kantonalna ministarstva u Federaciji Bosne i Hercegovine/Javni fond za dječiju zaštitu Republike Srpske i Odjeljenje za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

Upitnik je kreiran s ciljem dobivanja uvida u stanje u oblasti dječijeg dodatka. Na pitanja odgovarate tako što ćete zaokružiti jedan od ponuđenih odgovora, a gdje je predviđeno upisati tražene podatke na praznu liniju. Molimo Vas za iskrenost pri davanju odgovora na pitanja, te da ne preskačete pitanja jer svaki Vaš odgovor je važan.

Hvala na saradnji!

Institucija ombudsmena/ombudsmena za ljudska prava BiH

OPĆI/OPŠTI PODACI

Puni naziv:

Entitet/Distrikt:

Kanton:

Način finansiranja službi socijalne zaštite:

a. sredstva osnivača

b. svojom djelatnošću

c. donacije

d. sve navedeno

e. drugo _____

Visina dječijeg dodatka za 2019. godinu?

Visina dječijeg dodatka za 2020. godinu?

STANOVNIŠTVO	
Broj razmatranih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2019. godini?	
Broj odbijenih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2019. godini?	
Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak u 2019. godini?	
Broj razmatranih slučajeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2020. godini?	
Broj odbijenih zahtjeva koji se odnose na dječiji dodatak u 2020. godini?	
Najčešći razlozi odbijanja zahtjeva za dječiji dodatak u 2020. godini?	
SARADNJA S RELEVANTNIM AKTERIMA	
Da li smatrate da centri za socijalni rad/službe socijalne zaštite imaju neophodnu nezavisnost pri odlučivanju po zahtjevima za dječiji dodatak?	1. DA 2. NE
Da li smatrate da su centri za socijalni rad/službe socijalne zaštite podložni različitim vrstama pritisaka prilikom odlučivanja po zahtjevima za dječiji dodatak?	1. DA 2. NE

Upitnik ispunio/la (ime i prezime, obrazovanje i pozicija u ustanovi):

Datum: